

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 7 Брой 38. Август 2004 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Време, което работи на празен ход

Босилеградските и царибродските изборджии пак се стегнаха на работа. Едвам приключиха президентските, ето ти сега местни избори! Въпреки че демократът Борис Тадич бе избран за президент на Сърбочерногория с гласовете на малцинствата, той сега вече не е демократ, а както си е редно – сръбски президент! Малцинствата са си малцинства, ама държавата си е държава. Особено пък сръбската. Затова Борис Тадич, щом седна на президентския стол, мъдро си затряя по малцинствения въпрос. Че кой ни е карал да го гласуваме!

Пък и що да се ядосва човекът, когато премиерът Саксбурготски през юли в Белград се е ограничил да си поговори с членовете на Националния съвет! Преди това Вук Драшкович сам е потхвърлял нашата тема в София, само че българските дипломати не са имали куража да я поемат. Пък и що да я подхващат, когато ние си траем. Това значи че ни е добре. И точка. В дипломатията се борави с реални факти: има проблем – решава се, няма проблем – няма какво да се решава. Просто като боб!

Вече два месеца сръбските политици си напичат гъзовете край морето и никой не пипа работа. А босилеградските политиканти по къси гащи и джапанки киснат около кафенетата и се наливат с бира. Някои от тях привечер се завират във върбите край реката да ловят някакви петсантиметрови рибки и се измъкват оттам едва когато ги погнат комарите. После бистрят политиката до среднощ. Другите, по-предприемчивите, си поливат градините, забиват притки на боба и събират сено или джанки.

От септември започва началото на новата учебна година, разбира се, пак на сръбски език. Курсистите на школата във Велико Търново навреме са им поръчали учебници на сръбски език. Те се мислят за много хитри – там ще се правят на българи да си вземат дипломи, а тук ще се правят на сърби, да си вземат заплата! Кроткото агне от две майки суче. А потърпевшите от тая дебелоглава шопска простотия са точно децата им. Тази година резултатите от кандидат-студентските изпити са

катастрофални - само 11 момчета и момичета от Босилеград и 18 от Цариброд са се записали на българските университети. В Ниш и Белград – още по-малко.

Има много въпроси които по този повод могат да бъдат отправени и до българското просветно министерство. Прави впечатление, че години наред царибродските кандидат-студенти на изпитите постигат по-добри резултати от босилеградските. От друга страна, по правило, царибродските отличници отиват да следват в Сърбия, а босилеградските – в България!?! Както и да го мисли човек, нещата никак не се връзват. Има и други неизвестни които са тема за журналистическо разследване и които единствено могат да приключат със скандал. Защо завършилите образованието си в България студенти от Западните покрайнини не се връщат обратно и не защитават каузата на българското малцинство? Чия заслуга е това? Дали българските преподаватели ги учат че “преклонена глава сабя не я сече”? Или “кадровиците” от МОН ги подбират не според резултатите от кандидат-студентските изпити, а по сведенията на сръбското контраразузнаване?

Въпреки всичко това, “заслужилите” нашенски патриоти, нямат право да се сърдят. Вместо да псуват България, по-добре е да си помислят на какво учат децата си в училищата и в къщи и кой им ги подготвя за кандидат-студентските изпити. И вместо да разчитат на връзки и приятелства с разни мошеници и шушумици, да се стегнат в борбата за връщането на българския език в училищата, да възпитават децата си в национален а не в нихилистичен дух, и да повдигат качеството на преподаването до равнището на европейските критерии което да отвори вратите на българските университети за децата им. По-добро от това не могат да им направят! Тогава вече ще имат моралното право да поискат сметка от българските политици и министерските служителите. Иначе, докато вранянските и нишките владика Пахомийе и Ириней и техните катихети им преподават сръбска национална история, резултатите не могат да бъдат по-добри. Елементарно правило е, когато ставаш академичен гражданин на една държава, която при това ти е и държава майка, е да познаваш нейната история и езика ѝ. Що се отнася до “заслугите” на нашите “видни граждани” те се виждат от партийната им принадлежност и особено от резултатите на изборите. Ако еничерството и чалгаджийският патриотизъм вече не са на цена в Белград и Ниш, то защо ли трябва да са на цена в София? Иначе, ако някой лошо си е направил сметката – да се пресметне.

Може би и Министерството на правосъдието на Република България трябваше да помисли за въвеждане на някакви подобни критерии с които да заведе ред при придобиването на българско гражданство. Сега Министерството е затрупано с десетки хиляди молби. Българите в чужбина, които придобиването на българско гражданство смятат за въпрос на чест и национално достойнство, не могат да го получат от матрапазите които решиха, че са българи едвам когато българският паспорт стана по-проходим за Западна Европа. Един българин от Босилеград и Цариброд който е решил да иска българско гражданство е редно поне да знае български език и в кой български полк е служил дядо му. И поне от кумова срама да не гласува за Сръбската радикална партия. Ако е за користолобие, то поне половината сърби днес би поискали българско гражданство. Водени от подобна житейска философия политиците в Босилеградско и Царибродско започват кандидат-кметската си кампания за местните избори на 19 септември по системата “как да излъжеме народа” и “аз съм най-добрият, останалите не стават за нищо”. Избирателните им програми могат да се поберат в едно изречение: “Вие ме изберете, па нещо ще гледам...”. Въпреки това, тукашните политици(канти) им придават огромно, почти историческо значение.

Истината е, че от изхода на кметските избори не зависи почти нищо. Ония които познават нещата в Сърбия, няма да се кандидатираат защото знаят, че не могат да направят нищо. Останалите се бутат за кметското място от “други” съображения. Те нямат идея как да решат огромните проблеми на общините и на българското малцинство, а надали са наясно и със законовите кметски правомощия. Няма и амбицията да учат. Иначе щяха да знаят, че решаването на проблемите на българското малцинство и на българските общини Босилеград и Цариброд може да се постигне само с безмилостна борба срещу сръбското правителство, а не обратно – с вярна служба на неговите ясли. Без оглед на партийния цвят, менталния профил на нашите политици и техните избиратели си остава същият като по времето на комунизма. Народа чака от политиците да му обезпечат работа, заплати, жилища, пътища, водоводи, канализации; политиците чакат от Белград да им донесат куфари с пари и така магическият кръг се затваря. Никой не държи сметка, че обстоятелствата коренно са се променили. Че народът сам трябва да си търси и организира производството, че политиците трябва да проявят мъжество и инициатива защитавайки интересите на народа като му създават условия за свободно и всестранно развитие, а ролята на Белград се свежда само до това да събира данъците. Едва ли някой от тях знае английски и има компютърна грамотност, едва ли някой

от тях знае как се правят качествени проекти и как се конкурира пред международните донатори за средства. Борбата се води за това кой да държи кметската позиция и кой оттам да разпределя мафиотската пита омесена от изпрани пари на разни престъпни групировки.

Нашата интелигенция, ако изобщо може да се говори за такава, мълчи. Тя е свикнала с верноподаническата си лоялност още от Титово време. Довчерашните корумпирани поданици на титоизма днес са начело в борбата за демокрация. Ония които тогава псуваха опозицията днес са най-гръмки борци за демокрация. Защото това винаги е изгодно и печелившо. За съжаление, ония които и тогава и сега мислеха и търсеха решения за натрупаните проблеми, и които имат моралното право да говорят и да поемат отговорност защото животът е потвърдил техните визии – пак са прогонени.

Не полагам големи надежди в кметските избори защото добре познавам и кандидат-кметовете и ония които ги избират или назначават. Лично бих гласувал за оня кандидат който се ангажира с конкретна програма през мандата си. Такъв няма. Останалите не ме интересуват. Но все някой ще се избере. Това е половин знамето. Втората половина е – какво ще прави когато се избере.

Имам чувството че времето продължава да върви на празен ход. Много трудно и много бавно увират главите ни.

Иван Николов

Българското национално малцинство – възход и падение

Зденка Годорова

Положението на българското национално малцинство в Сърбия в момента е в окаяно състояние. Нищо друго не можеше да се очаква от едно смълчано и затворено в себе си национално малцинство, което и по-нататък продължава да не знае правата си, да не отстоява интересите си и да се примирява с погазване на свободите му. Сръбската държава възползвайки се от всичко това успя през последните 14 години да разбие отвътре българската общност, да разяде устоите на чистите принципи на ДСБЮ и да създаде клонове на десетки партии с централи в Белград сред които се е наредила и сръбската радикална партия на Шешел. ДСБЮ беше разбит по сценарий на тайните служби, чиято разработка с кодирано име най-вероятно тъне в прахта на някое чекмедже, която след време, (ако доживеем това), ще разкрие много важни неща за историята на Западните покрайнини и случващите се в края на XX век процеси в този район.

На някои хора в Сърбия много им се искаше и все още им се иска проблемът с българите в Западните покрайнини (чиито права и по-нататък продължават да се нарушават) да се превърне в исторически а с него и българите в Западните покрайнини завинаги да отидат в забвението на историята от която от време на време ще ги вади за научен труд някой български историк или жаден за сензации журналист. И понеже ходовете на историята често пъти са непредсказуеми, въпросът с положението на българите в Западните покрайнини взе, че изплува на повърхността за пореден път пред очите на обществеността и чуждестранните неправителствени организации.

Конференцията

На провелата се на 6-8 юли т.г. в Белград Национална конференция на почти 70 неправителствени организации с цел предотвратяване на конфликтите и изграждане на мир, участниците се съгласили, че територията на която живее българското национално малцинство е потенциална конфликтна зона. Оказа се, че на същата тази територия правата на българите продължават да се нарушават по национален признак, че се извършва дискриминация по религиозен признак и че единственото нещо което безпрепятствено функционира е сенчестият бизнес и нелегалната търговия на цигари. Явно проблемът не е за историята щом се намира в “потенциална конфликтна зона” на Балканите с призив към ООН и Съвета на Европа да отделят нужното внимание за проблемите на българското национално малцинство в Сърбия. Нищо че в Сърбия съществува Закон за правата на националните

малцинства и че преди повече от една година в Ниш беше създаден Национален съвет на българското национално малцинство, поредният казионен орган целящ да доразбие българската общност в Сърбия и подмени (стига да може) процесите на политическата, културната и правозащитната дейност в Западните покрайнини. И понеже клонингите нямат нищо общо с оригинала, така и въпросният Национален съвет се оказва поредното бледо копие на измислена и неодоухотворена организация станала тема за майтап на царибродчани и босилеградчани. Това че някои кръгове в Белград се опитват да поддържат на изкуствено дишане въпросното чудо не трябва да учудва никой, но това че българската дипломация се опитва да го представи за фактор с който да преговаря държавата майка е повече от скандално особено след посещението на българският премиер в Белград, който се срещнал в българското посолство (за половин час) с орязания състав на Националния съвет чиито членове са разделени във враждуващи лагери имайки предвид принадлежността им в различни сръбски партии.

Оттам и недоумението на повечето българи в Сърбия – кой изманипулира българският премиер да се среща с хора нямащи нищо общо с проблемите на българското национално малцинство а още по-малко с неговите национални интереси!? То вече и не е важно кой е поканил и кой е довел на срещата с премиера въпросните лица защото тя така или иначе заглъхна в морето от информации свързани с положението на българите в Западните покрайнини. “Сърдечната и полезна среща” както я нарече другият казионен орган на българите, в-к “Братство” (16.07.2004) може да е била сърдечна за някои хора от българското посолство, но за българското национално малцинство щеше да е истински полезна ако премиерът се беше срещнал с истинските представители на българското национално малцинство с които се срещат чуждестранните представители и към които се обръщат за помощ техните сънародници в Западните покрайнини и в Сърбия. Крайно е време някои хора от българската дипломация да разберат, че българското национално малцинство в Сърбия не боледува от масов далтонизъм, че да не различава цветовете, нюансите и образите на хората в тяхната малцинствена общност. И че все пак ако държавата майка иска да ги защитава и поддържа връзка с тях трябва да уважава и онези, които защитават техните елементарни човешки права и свободи.

След всичко

казано дотук, не трябва да ни учудва защо беше разбит ДСБЮ и защо тази партия не спечели нито едни общински избори в Цариброд и Босилеград. Подриваха се устоите на тази неопитна политическа организация, протезираха се хора нямащи нищо общо с интересите на българското национално малцинство, в Цариброд се залагаше на хора (протезирани от вън но не и от своята малцинствена общност) със скандално а даже и с криминално минало, с невидима ръка се подреждаха фигури върху шахматното табло на Западните покрайнини за да се стигне до окончателния срив на ценностната система. Колкото и да се страхуваха хората от участието в политиката не можеха а да не видят какво става пред очите им. Как се унищожава една млада организация и как се уронва престижа на българското малцинство пред света. Затова хората не предпочетоха да гласуват на последните общински и парламентарни избори за онези, които разбиха ДСБЮ и се съюзяваха с кой как стигнат, стига да е удобен за някои кръгове отвън не познаващи трагичната действителност в Западните покрайнини.

За добро или за лошо

голяма част от българите в Царибродско и Босилеградско разбраха, че вечно не могат да бъдат лъгани и манипулирани и че поне имат две автентични организации, които да защитават правата и свободите им. Това са в момента КИЦ в Босилеград и Хелзинският комитет на българите в СиЧГ. Ако ги нямаше тези организации, проблемите на българите в Сърбия щяха завинаги да отидат в забвението на историята. И още дълго щяха да се лутат българите в Западните покрайнини към кой да се обърнат за помощ в неволя когато в полицията или правосъдието някой надвиши правата си или когато без каквато и да е причина някой българин остане с орязани права наред път. Или към кой да се обърнат за да изкажат по-различното си мнение след като на страниците на “Братство” не се допускаше такава.

КИЦ в Босилеград и Хелзинският комитет на българите съумяха по достоен начин да обединят усилията си в защита интересите на своите сънародници в Сърбия и въпреки подмолните камъни които някои се опитаха да мятат по пътя им успяха да раздвижат общественото мнение сред

българите в Западните покрайнини, България па дори и в света с цел проблема да не стихва до окончателното му решаване един ден. Сигурна съм, че много българи тепърва ще разберат колко им струваше разделението и раздробяването на политическата сцена в Западните покрайнини. Обединението на всички здравомислещи сили в Западните покрайнини е дълъг и много тежък и болезнен процес, но и дълъг на всички нас на които хората вярват и към които се обръщат за помощ и съдействие. Но и с които представителите на международната общност продължават да общуват така както общуваха и по времето на Милошевич. Тук вече е излишно да споменавам поведението на българската дипломация в Белград. Нея я оставям на историята, която при всички случаи един ден ще си каже думата.

Време (ли) е за нова българска политическа партия?

Не е ли по-добре вместо да спасяваме една разложена от вътрешни предатели партия каквато в момента е ДСБЮ, да формираме нова заснована върху съвременната политическа мисъл за положението на малцинствата в развитите европейски страни?

Във времето след свалянето на режима на Милошевич и особено след убийството на Джинджич, българското малцинство в Западните покрайнини, (или в Сърбия и Черна гора), се намери в абсолютно безизходно положение. Срива на социалистическата икономика обрече на закриване почти всички предприятия в двете български общини Босилеград и Цариброд. Това доведе до невиджана досега, почти 85% безработица. Жизненият стандарт в българските общини е най-низък в Сърбия, а миграцията, особено сред младите, се увеличава с геометрична прогресия. Нарушаването на правата на българското малцинство продължава с още по-силен интензитет, а асимилационните процеси продължават да сърбизират българското население. В последвалата приватизация сръбските и чуждестранните инвеститори не пожелаха да приватизират нашите предприятия. Разбираемо е, никой не е луд да купува предприятия които могат да произвеждат само и единствено загуби.

Капиталът има своя логика.

Той отива там където може да се опложда и размножава. В един район с лоша инфраструктура, отдалечен от сръбските пазари и магистрални пътища, при това и политически нестабилен, никой не иска да инвестира. Това са железните правила на пазарната икономика. Всичко останало е политическа демагогия. От тук нататък всеки който реши да хвърля пари за купуване на социален мир в нашия район, така ще се изгори, че вече никога няма да му хрумне на ум да си прави подобни соц-експерименти.

Разпадането на бивша Югославия както и дезинтеграционните процеси обхванали сегашното държавно формиране Сърбия и Черна гора, се определят от легитимните стремежи за национална и икономическа свобода на потиснатите народи и малцинства.

Демокрацията и окупацията на чужди територии и чуждо население са две несъвместими неща.

Именно поради тази естествена закономерност се разпадна съветската империя, чехословашката република и бившата югославска федерация. И обратно, насила разделени народи и малцинства в условията на свобода и демокрация настояват да се обединят. Какъвто беше случаят с двете германски държави.

В тия превирания, българското малцинство в Западните покрайнини, притиснато от една страна от субверзивните действия на сръбските служби и анемичността на собствената си национална интелигенция, но и безразличието на българската дипломация, не успя правилно да се ориентира в новите демократични процеси и да създаде собствена национална платформа. Вместо да направят всичко възможно да създадат своя национална партия като основна и водеща политическа сила на

българското малцинство която да дефинира и защитава националните интереси на българите пред сръбското правителство,

“сръбските демократи от български произход”

жадни за директорски постове и политически длъжности в държавния апарат, масово навлязоха в сръбските политически партии (няма никакво значение дали те са демократични или радикално-националистически), и оттам се превърнаха в пионки за сръбският политически шахмат.

Нека да си припомним, политическата стратегия според която национално мислещите българи трябва да влизат в сръбските политически партии и оттам да се борят за правата и интересите на българското малцинство, беше лансирана от някакви съмнителни “интелектуалци” от български произход, но със чисто сърбо-комунистическо педигре и солидни позиции в сръбската държавно партийна номенклатура. Прави впечатление, че именно тази стратегия е била прилагана и преди Втората световна война по времето на Кралска Югославия, а своя разцвет доживя във времето след свалянето на режима на Милошевич когато в Босилеград и Цариброд бяха формирани по две дузини сръбски политически партии.

Днес е повече от ясно, че

тази стратегия е фатална

за българското малцинство. Не само че национално мислещите българи в сръбските политически партии не можаха (и не е възможно) да направят нищо добро за малцинството, а напротив – нанесоха му тежка и непоправима вреда. Те не защитаваха потиснатият и смачкан от великосръбската национал-комунистическа политика българин, а някакъв абстрактен и обезличен сръбски гражданин от български произход който щял да заживее нормално в някакво далечно бъдеще когато Сърбия стане член на НАТО и ЕС!

От друга страна, единствената национална партия, Демократичния съюз на българите в Югославия, беше атакуван и превзет отвътре от сръбско-мислещите интелектуалци от български произход, които не позволиха тази партия да се реорганизира организационно и идеологически. ДСБЮ имаше добри изгледи след Четвъртата си национална конференция да се превърне в основна и водеща политическа сила на българското малцинство в Западните покрайнини която да претърпи известна еволюция в Програмата си и Устава като постепенно в новите демократични условия пренасочи борбата си за

политическа автономия на малцинството.

Това беше единственият правилен начин българското малцинство да промени своя статут, да избори собствени позиции в една евентуална демократична Сърбия и да получи равни възможности за всестранно материално, културно и политическо развитие. Каквато е впрочем и политическата практика на малцинствата в развитите европейски държави.

За съжаление се оказва, че

дребните душици не могат да постигнат големи идеи.

В еуфорията след свалянето на режима на Милошевич голяма част от членовете на ДСБЮ хукнаха в Демократичната партия на Джинджич очаквайки, че там ще потече мед и мляко. В крайна сметка някои от тях успяха да си уредят личните проблеми, но общо взето това беше фатално за малцинството.

След това се скъса веригата между двете най-силни български организации – ДСБЮ и КИЦ “Цариброд” в Босилеград. Стратегическата цел за разделяне на ДСБЮ и КИЦ “Цариброд” която се промъкваше в сръбският печат от времето на Милошевич, беше постигната по времето на Джинджич. ДСБЮ след изолацията си от КИЦ и изключванията в комунистически стил на най-активните си членове изпадна в пасивност а безличното му ръководство остави постепенно да се загаси единствената партия на българите. КИЦ “Цариброд” в Босилеград продължи упорито да работи за каузата на българското малцинство оцелявайки след многобройните покушения и опити да бъде разбит и превзет отвътре. Междувременно се създадоха и постепенно угаснаха и други

български сдружения като “Поречието на Драговищица”, “Нашинец”, “Матица на българите в Сърбия”, “Сдружение на българите в Нови Сад” които се опитаха да извземат ролята на КИЦ “Цариброд”. Времето обаче като че ли малко поизбистри нещата и отдели истинските от фалшивите неща.

След безуспешните опити в началото на годината ДСБЮ в Босилеград да бъде овладян и отново активиран, той изпадна в пасивност и политиканство отстъпвайки мястото си на сръбските “демократични” партии.

Като никога досега се чувства липсата на една национална партия на българското малцинство в Западните покрайнини. Още повече като се има предвид че и Националният съвет на българското малцинство се оказва поредната фалшива играчка в ръцете на великосръбската националистическа политика.

Какво е заключението?

Ако ДСБЮ вече е разбит и не може да бъде реформиран; ако сръбските политически партии не могат и не искат да защитават интересите на българското малцинство; ако Националният съвет също не защитава интересите на българското малцинство; ако въпреки всичко в Сърбия има право на свободно политическо организиране; тогава не е ли по-правилно вместо да спасяваме една разложена от вътрешни предатели партия каквато в момента е ДСБЮ просто да я изоставим заедно с тях и да формираме нова на базата на съвременната политическа мисъл създадена от малцинствата и политическата практика в развитите европейски страни?

Впрочем, практиката на другите малцинства в Сърбия и Черна гора, например унгарското, ни убеждава, че освен един Йозеф Каса, на унгарското малцинство е нужен и Пал Шандор и Андраш Агоштон, а защо не и Ненад Чанак? Ако ние българите, примерно, си имаме един Йозеф Каса (в лицето на Йовица Костов), защо да си нямаме и някой друг политик от типа на Шандор, Агоштон, Углянин или Чанак?

Свети истини и готови решения, разбира се, няма. Демокрацията е измислена именно заради това да се разсъждава в различни посоки с цел да се изнамерят оптимални решения за нуждите на хората. Но във всеки случай, със създаването на една такава партия, нашето политическо пространство може значително да се освежи, и вместо сегашното абсурдно политическо състезание в което всеки се прави на по-голям сърбин от самите сърби, тежестта на обществената дискусия да се измести към реалните проблеми на българското малцинство. Това би могло да създаде конкурентност сред национално мислещите българи и да ги накара да се прегрупират по нов начин.

Впрочем, такива отлюспвания са характерни за почти всички политически партии по времето на прехода. Примери има много. Нека например да си припомним как се формираше и разклоняваше Демократичната партия на Драголюб Мичунович, историята на ДЕПОС, ЗАЕДНО, ДОС... Или идентичната ситуация в България: СДС, ВМРО и т.н. Формирането, отлюспването, загасването и прегрупирането на политическите партии не е нищо фатално – то е просто признак на динамичен политически живот.

В сегашната ситуация ние обаче като че ли просто сме изпаднали в траур.

Иван Николов

За промените във в-к “Братство”

“Братство” беше вестник който служеше на “братството” а не на българите в днешна Сърбия и Черна гора. Ние имаме нужда от вестник който да служи на българското малцинство. Тогава братството ще дойде само по себе си.

Винаги съм считал, че “Братство” – вестникът на българите в Сърбия (Черна гора е някак си изпусната в заглавието на вестника), е една от най-консервативните институции в Сърбия. С десетилетия наред завързан за бюджета на сръбската скупщина и журналисти – верни поданици на комунистическата система, той винаги верно и предано обслужваше официалната сръбска политика олицетворена във властващата партия, а не интересите на българското малцинство. Няма нужда никого да обвинявам – “Братство” само остави достатъчно писани обвинения срещу себе си. Пет-шест години и аз бях външен сътрудник на “Братство” и когато окончателно се убедих, че главите на главните и отговорни редактори, както и на повечето журналисти, са по-твърди от армиран бетон и че здраво са решили да си топят задниците на брега на Нишава в бараката на “Кей 29 декември”

(това едно време беше рожденият ден на АВНОЮ-вската Югославия) – казах збогом! Вече ми беше писнало да гледам осакатените си текстове които редакторите старателно подстригваха от всякакви “еретически” мисли. Не само престанах да пиша за “Братство”, но даже престанах и да го чета, освен когато ми се налагаше да демантирам някоя и друга лъжа или да реагирам по повод нападките и обвиненията които “патриотичните журналисти” от български произход, в стремежа си да се направят на по-големи сърби от сърбите, отправяха за сметка на ДСБЮ, на Културно-информационния център “Цариброд” или моя милост.

Времето направи своето. Видя се кой е крив и кой прав. Но българското малцинство плати ужасна цена - падна на най-ниското равнище и както никога досега е застрашено от тотална асимилация (сърбизация) и икономическа смърт. Виновници за това – колкото щеш. И в Сърбия и Черна гора. И в България. И в Европа. А най-много сред нас. И особено в “Братство”.

Докато великосръбският национализъм в продължение на десетилетия разяждаше бившата Югославия, докато след Втората световна война всички грамотни българи минаваха през чистилищата на Голи оток и св. Гьргур, докато хиляди наши сънародници се декларираха като “югославяни” и “сърби”, докато съседните общини Сурдулица, Бабушница и Пирот орязваха наши територии, докато държавата ограбваше на безценница нашите природни богатства, докато няколко местни предатели под закрила на държавата и Партията провеждаха “референдуми” с които ни отнемаха правото на обучение на майчин език, докато се фалшифицираше нашата история и култура, докато сръбските свещеници ни пееха опело на сръбски език – “Братство” мълчеше! “Братство” тогава беше само едно добре смазано колелце в държавната машина която денонощно мелеше за самоуправлението, югославянтвото, братството и единството, за идеално решеният национален въпрос у нас, за великобългарският национализъм и шовинизъм, за България която беше образец на варварство и диващина, за гнилият капитализъм, за НАТО предателите, чуждестранните агенти и т.н. Днес резултатите са налице – всеки може да ги види. Всеки трябва да си признае вината и да поеме отговорността си.

“Братство” беше вярно на името си – служеше на Титовата идеология за “братството” а не на българското малцинство! Истината за него остана скрита и потулена в името на утопии и идеологии, в името на личните интереси на неговите служители които заради личния си комфорт пуснаха собствения си народ да потъне в балканското тресавище!

Не искам да бъда ничий морален съдия – всеки разполага с живота си така както намира за добре! Но в исторически измерения – всеки трябва да положи сметка. И “Братство” като институция, и всеки един журналист който работи в него трябва да си даде сметка за собствената отговорност за тази страшна трагедия в която българското малцинство в Сърбия днес загива. Пътят към спасението води през покаянието. Днес, по времето на прехода това го осъзнават всички!

Напоследък в “Братство” се бият двете основни течения: едното е “накъдето духне вятърът”, другото е – срещу него! В юбиларната 45 годишнина на “Братство” журналистите Кирил Георгиев и Васко Божилов прописаха с всичката си критичност на която бяха способни за “Братство”. В следващия брой се обади и главният и отговорен редактор Ванче Богоев. След известно време си подаде оставката. За нов главен и отговорен редактор на “Братство” бе поставен Кирил Георгиев. Какво следва оттук нататък? Може ли “Братство” да се трансформира от държавно-партиен, във вестник на българското малцинство в Сърбия и Черна гора? Вестник който да разобличава истинското положение на българското малцинство, да посочи виновниците за това и да посочи някаква перспектива?

Първите два-три броя под редакцията на Кирил Георгиев дават основания за надежда, че “Братство” може да се променя. Но нека да ме извинят читателите за една малко вулгарна френска пословица която казва: “От стари курви нов бардак не се прави”. Ново “Братство” (тоест нов вестник на българите в Сърбия и Черна гора с ново име), може да се направи от нови, свободомислещи хора, които владеят занаята си и познават света около себе и особено нашите проблеми. Ние имаме нужда от вестник чиято основна цел няма да бъде “братството” (защото любов насила не става), а правата и жизнените интереси на българското малцинство. И когато решим основният проблем и създадем нормални условия за живот на това малцинство – ще създадем нормални предпоставки за изграждане на истинско братство между българският и сръбският народ.

По-долу поместваме два текста които, струва ми се, най-добре отразяват двете течения в “Братство” означили началото на промените във вестника. От все сърце пожелавам успех на колегите по перо които се борят “Братство” да стане вестник на българското малцинство а не вестник на

Юбилейна изповед - Братство, 11 юни 2004г.

Моята историческа роля

Умни хора казват, че бил дошъл краят на историята и започнала Нова епоха, в която времето протича много бързо. Абе, може да е и истина! Ето, аз просто не виждам как толкова бързо протичат моите юбилеи.

Така или иначе – аз пак съм юбиляр. По юбилейната инерция на 45-ия ми рожден ден ще се съберат домакини и гости, ще поразделят признания и награди, харно ще си пийнат и хапнат в моя чест и слава. А аз? Аз трябва да съм щастлив от това, че са ми притурили няколко страници и са ми нахлузили върху старата одежда нещо като празнични дрешки. Никой няма да ме пита как съм, какво в душата си тая, за какво мечтая. Мога ли и аз като всички 45-годишни мъже да се похваля с любимия им девиз “сега всичко зная и всичко мога”?

Зная си аз (много такива юбилеи съм прекатурил през главата си), че пак ще ми бръкнат в мозъка с онзи прословут рефрен от вездещата рожденденска песен: Вестник “Братство” е играл историческа роля в развитието... Какво развитие бе, нехранимайковци, не виждате ли как се мъчи народът? Играл съм, ама като циганската мечка. Нищо, че аз съм държавна мечка – със стоманена халка и дебел синджир са ме вързали здравата за твърдата ръка на мечкаря, а мечкарят сербезлия (и неговите мечкарчета) все размахва дебела тояга над главата ми. Ще играеш както ти свирия, или тоягата ще се стовари върху кеменето ти! Гъкнеш ли да възразиш нещо – тояга по главата. А камо ли да ревнеш.

А колко пъти през тези години ми се е искало да изрева с цяло гърло, да разцепя небесата, да събудя позадрямалия Господ там някъде, по космическите дарданели, и да го питам: за чий и за какъв грях наказва толкова жестоко тези клетки българи в Сърбия? Ако вече си ги създал честни, трудолюбиви и ученолюбиви, защо не изпрати поне един ангел-стажант да ги просветли малко та да попревъзмогнат своята пословична наивност и лековерност и да не позволят вече да ги мамят по сто, по хиляда пъти с една и съща празна торба?

Ех... Измъчва ме голямо желание да се изправа с целия си ръст пред разните ми коджабашии от Босилеград и Димитровград, някогашни и сегашни, и да ревна толкова мощно, че да се замръзне кръвта във вените им и мозъкът в костите им. И да ги питам: до кое дерадже докарахте народа с вашата “единствено правилна политика”, с вашата безгръбначност, с вашата алчност за карьерки и парички? Къде е светлото бъдеще, което неуморно обещава(х)те? Къде са ви кувейтите и останалите обетовани земи за бедните хорица? Защо сега в двете градчета има толкова малко хора, а толкова много зомби и защо селата станаха обиталища на духовете? Имате ли поне малко угризение на съвеста за това, че поради вашето неразумно схващане на националното равноправие, лоялността и патриотизма много българи от Димитровградско и Босилеградско погазиха свидните си предци и плюха на българското си потекло, на родния си език, на вековните си традиции? И още за много, много неща да ги питам.

Исках, но... няхах сили да се отърва от дългогодишната дресура “сталинка” и от пустата тояга на мечкаря. После ме сполетя условният рефлекс за онзи проклет къс вмирисало се месо и най-много за захарчетата. Така че и когато мечкарят не дърпа толкова силно синджира и не ме плаши кръвнишки с тоягата си, аз продължавам да си тананикам “дрън, дрън ярина на върха на Стара планина” и да играя по тактовете на тази простичка мелодия.

Рожден ден ми е, но аз не зная имам ли право да се радвам. Това ми било историческа роля – да тиражираш празни обещания, голи лъжи и скрити измами. Да възпитаваш хората да имат очи, но да не виждат, да имат акъл, но да не мислят, да вярват и да слушат сляпо, да правиш божества и мъдреци от разни кариеристични нищожества... И каква награда съм получил за това? Може би това, че броят в заглавието ми е по-голям от броя на ония, които ме получават, а скоро ще бъде по-голям и от броя на ония, за които съм създаден?!

Ега ти и историческата роля... Чакай, чакай... как не съм се сетил преди! Може би именно такава историческа роля са ми отредили създателите, а “хубавата визия” е била само добре забулена

демагогия?! Ох, горкият аз! Къде да търся изкупление за греховете си, къде да намеря спасение за душата си?

Рожден ден ми е, пийте и пейте в моя чест и слава. Но без мен. Аз имам насъщната необходимост да се усамотя и да повърна поне половината от печатарската боя!

(Подслушал и записал: Кирил Георгиев)

Братство, 18 юни 2004г.

Самоизмама

Много тежко е, когато човек стане жертва на лъжата, а пет пъти по-тежко – когато се окаже, че е жертва на самозалъгването.

На 15 юни Издателство “Братство” отбеляза достойни за респект юбилеи – 55 години на печата на български език у нас, 4,5 десетилетия от излизането на първия брой на вестник “Братство” и от създаването на Издателството на българското малцинство и 115 години “Домашен учител” – първата печатана медия на роден език на просторите, обитавани от наши сънародници.

Както му е редът, читателите получиха празничен брой - , няколко цветни страници, разнообразие от съдържание и теми, начин на обработката им и, естествено, от възгледи. Нима това не е огледало на демократизацията на вестника? Огледало в което, преди всичко, трябва да видим себе си?

В рубриката “Журналистите за своя вестник” с текстовете си “Вървим по опасната ивица” и “Моята историческа роля” колегите Васко Божилов и Кирил Георгиев се опълчиха жестоко! Срещу кого и срещу какво?

Имало полуистини в “Братство”? Кой ги пише и въз основа на какви източници – авторите на текстовете или редакторът?

Обедняваме в жанрово отношение! Кой жанър е пропъден от страниците на вестника?

Нямало аналитика! Нима само коментарите от рода на някогашната “Първа колонка” са аналитика? Нима един репортаж или пътепис не може да бъде аналитичен текст. Може ли да се отрече аналитичността на едно интервю, стига то да е направено професионално!

Нямало професионализъм! Не е ли илюзия да очакваш професионализъм от понаучилите оттука-оттам понещичко, без факултетска диплома или каквато и да било професионална или каквато и да било професионална и езикова подготовка?

Вървим по опасната ивица! Само ние ли? Нима държавата Сърбия не се намира на кръстовище, когато трябва да избере пътя си към бъдещето?

Трябвало да се приватизираме (или колективизираме!!!, щом членовете на колектива трябва да са собственици)! Магическа пръчка ли е приватизацията? След като повече от десетилетие няма никакви, нито закони, нито други пречки да се откриват частни медии, защо ли никой в страната не се сети да направи частна малцинствена медия? Защо малцинствата в несравнимо по-богатата Войводина, се обявиха толкова жестоко против идеята Покраининската скупщина да преотстъпи основателските си права над тези медии? Защо ги подкрепи и нашият национален съвет?

Падал тиражът!

Стига самозалъгване, господа! Кой да купува вестника? Пренебрегнем ли икономическите трудности, натиснали нашите общини, дори неграмотните бебета или обневиделите старци, декларирали се като българи при последното преброяване да купуват “Братство”, то едва ли би могло да се самоиздържа? На самоиздръжка ли са колегите ни от “Народне новине”, с тираж от около 3000 бройки, чийто пазар петнадесет пъти е по-голям от нашия? По вина на редакцията или на главния редактор се покачиха пощенските разноски, поради което беше прекратено дистрибуирането на около двеста бройки в България, Македония...

Малцинството ни се денационализира! Отвечера ли е този процес? Кой беше награден по случай юбилея за четвъртвековна (и по-дълга) вяроност на “Братство”? Кой? Вие или аз? Защо тогава плюете в чинията от която кусате, щом сами си готвите манджата? Ее, то бива, бива, ама...

Ванче Богоев

гл. и отг. редактор

Вестник “Данас”, 02. 08. 2004г.

Директорът на Форума за етнически отношения Душан Янич

Първо смениха редакторите

Нови Сад – Директорът на Форума за етнически отношения Душан Янич прецени, че в Сърбия “не съществува” политическо мнозинство което да е готово да води “демократична малцинствена политика”, и препуска това на отделни хора и групи.

За днешното издание на новосадския “Дневник” по повод пренасянето на основателските права на малцинствените медии на националните съвети, Янич каза, че много партии формирането на националните съвети доживяха като “край на всички задължения към малцинствата”.

- Ако основателските права над малцинствените медии се пренасят на националните съвети, с това не престава задължението на държавата да има свои сервиси и държавни медии на езиците на малцинствата – каза Янич.

Той допълни, че работещите във вестниците на румънски и русински език “Либертате” и “Руске слово” трябваше да използват стачки, защото изчерпаха всички договори и обещания. Националните съвети на Румънците и Русините след превземането на основателските права на медиите от Скупщината на Войводина, първо избраха нови управителни съвети и смениха директорите и редакторите на тези вестници. Янич каза, че от началото на създаването на националните съвети “всичко е правно, политически и етически съмнително”, и че проблемите с медиите на малцинствени езици са резултат от “съзнателно нерегелементираният статус на националните съвети”. Янич припомни, че при изработването на Съюзният закон за малцинствата, както той се изрази, лобито което представляваха лидерите на Съюза на унгарците от Войводина Йозеф Каса и министърът за човешки и малцинствени права на СиЧГ Расим Ляич.

- Каса и Ляич не искаха нещата да бъдат юрисдически ясни, за да могат да постигнат своите потесни интереси – каза Янич.

Той каза че е “най-циничното” това, че от всички страни се показва добра воля и всички са за демокрация на малцинствата а всичко отива в “във възможно най-лошата посока”

Бета.

Екстремни ли сме ние?

От дълго време се борят две течения сред българското малцинство в бивша Югославия, които имат и своите отражения в самата България. Нека ги наречем условно “умерените” и “екстремните”.

Кои са така наречените “умерени”? Какви са техните идеи за решаване на проблемите на малцинството в настояще време? В тази група попадат хора, които по времето на социалистическа Югославия се бяха приспособили чудесно към начина на живот отреден за българското малцинство от официалните сръбски власти. Средствата които се използвана за контрол над българите са добре известни: **Страхът и Привилегиите.**

Страхът е насаждан в българите още от самото начало на окупацията на Западните покрайнини след края на Първата световна война. До 1941 година нашите сънародници са били подложени на страшен асимилационен натиск и терор. Забранен език, променени имена, лъжи за историята ни, образование – способстващо асимилацията, забранени родови връзки през граничната бразда, втори социалистическо- идеологически ярем, концлагери и затвори за непокорните.

Привилегиите са вървели успоредно със сплашването. На първо място това са добре заплатени държавни служби в милицията, митницата, заводите и общинските служби. Членство в Съюза на югославските комунисти с придружаващи го партийни почести и власт. Възможност за получаване на добро образование в Белград и другите градове във вътрешността на Югославия.

Интелигенцията сред българското малцинство беше обезсилена и нито можеше, нито смееше да бъде духовен водач на българите, поддържайки бодър българският им дух. Трудно можем да я виним за това отчитайки факта на близо 80 годишното откъсване от Родината, суровата асимилация в продължение на десетилетия и липсата на подкрепа от страна на България.

Сега обаче българите от Западните покрайнини се оказаха в едно изненадващо за мнозина от тях положение. След смъртта на Тито, неговата Югославия се разпадна. За първи път след толкова години сърбите се оказаха сами, без верните си съюзници в лицето на гордите англичани и верните французи, които да ги подкрепят в това разгромно за тях време. И Русия не беше вече тази сила, която би могла да ги спаси от неочакваното разпадане. И ето, че всяка народност в тази изкуствена държава пое по свой път. За първи път след толкова време и пред българите се откри възможност да вземат нещата в свои ръце. И точно сега започна голямото разцепление сред тях. “Умерените” българи, произхождащи от някогашната послушна интелигенция и сега заобикалят истинските проблеми на малцинството. Всичко щяло да се реши, видите ли, от само себе си при приемането на България и Сърбия в Европейския Съюз. Границите ще паднат, всички ще бъдем европейци и ще живеем в общност с еднакви закони, и жизнени стандарти. Това звучи много хубаво, но може да стане всякъде другаде в Европа, само не и на Балканите, където светът е друг. Показаха го най-добре сърбите възкресявайки най-страшните престъпления от времето на фашизма в земите на Хърватско, Босна и Косово. Шовинизмът така дълбоко се е вкоренил в сръбската душевност, че дори сега след горчивите уроци, които получиха от довчерашните си съюзници сърбите масово гласуваха при последните президентски избори за кандидата на радикалите Томислав Николич. За тях Слободан Милошевич е Марко Кралевити, който брани християнска Сърбия от агресивното мюсюлманство. Радко Младич и Радован Караджич са почти национални герои, които народа крие и не предава в ръцете на натовските войници. За голямо съжаление в самата България високата политика също разчита на някакво магическо решение на проблемите в Западните покрайнини, което може би ще стане някак си демократично и безболезнено. Отново в София се припява старата песен за българското население като мост на дружбата между двата народа. Хубаво звучи само, че никой не иска да бъде повече мост по чийто гръб да се разхождат двата съседни народа по пътя им към Европа. Сега видите ли, не бил подходящ момента за поставяне на някакви уж радикални искания пред съседна Сърбия и обединена Европа. Това било несериозно и направо глупаво. Ще ни забави по пътя към Европа. А кога господа политици ще дойде подходящия момент за да се поставят такива искания? Когато българското малцинство окончателно изчезне от географската карта на района ли?

И ето, че през последното десетилетие на сцената на живота излезнаха и така наречените “екстремисти”. Те се оказаха еднакво омразни на сръбските власти и неудобни на официалните български такива. Само дето никой не можа да обясни защо са екстремни тези българи и с какво са заслужили това крайно определение.

Екстремни ли са те, че искат да се възстанови в пълен размер обучението на български език в училища и детски градини, както е било до неотдавна? Екстремни ли са те, че искат в българските черкви свещениците да служат на черковно-славянски език (по същество старобългарски), а не на чист сръбски, както сега се прави? Екстремни ли са те, че искат в Цариград и Босилеград да има работещи предприятия осигуряващи прехрана на хилядите българи и безработицата да не бъде най-високата в цяла Сърбия? Екстремни ли са, че искат медицинското обслужване на населението да бъде, както квалифицирано, така и специализирано и да не зависи от медицинските центрове във вътрешността? Екстремни ли са, че искат свободно преминаваема граница към България, към която естествено са насочени икономическите интереси на хората по тези краища? Екстремни ли са, че искат все повече децата им да учат във висшите учебни заведения на България? Екстремни ли са, че обсъждат възможността за някаква форма на автономия, която да бъде здрава основа за решаването на всички изброени проблеми? Още много “екстремни” въпроси могат да бъдат зададени на които “умерените” от двете страни на границата трудно ще отговорят.

Прикриването зад надути приказки, че тези неща не са лъжица за всяка уста и че това е висока политика, която ще се реши в кабинетите на горните етажи на властта, а не на улицата на живота, е погрешно. Това поведение само забавя взимането на нетърпящи повече отлагане правилни решения, за по нататъшната съдба на изстрадалото българско население.

Но щом като не си свършваме работата ние, ще дойде време, /и то съвсем скоро/, когато западноевропейските страни ще хванат в свои ръце юздите и ще наложат на всички нас такива решения за района отговарящи на техните разбирания за ред и справедливост. Това време не е далеч и то ще сложи край на спора екстремни ли сме ние!

Научен център за българска национална стратегия

Становище относно разискванията на Народното събрание на 06. 2004г. по парламентарното питане за промяна статута на Западните покрайнини

Научния център за българска национална стратегия смята за необходимо да запознае заинтересованите институции и обществеността с развитото по-нататък свое становище относно парламентарните разисквания от 6 февруари 2004г. за защита правата на българите в Западните покрайнини и свързаната с това необходимост от промяна статута на този регион.

Разискванията възникнаха по повод парламентарното питане на народния представител г. Евгений Бакърджиев и отговора на министъра на външните работи г. Соломон Паси. Становището на научния център е разработено от хабилитирани специалисти по международно право и практически дейци в дипломатическата сфера които са членове на същия Център.

1. В прочетения от министъра на външните работи г. Соломон Паси писмен отговор подготвен от съответните структури на МВнР, се сочи, че с оглед на европейските интеграционни процеси е “юридически и политически недопустимо” да се правят искания за “териториални промени”. Дори не се споменава за предложените от Научния център други варианти за промяна статута на Западните покрайнини, които не означават гранични и териториални промени – предоставяне на административна и културна автономия или съвместно управление (кондоминиум) на района при международен контрол.

Международното право и международната политика допускат териториални промени по мирен път. Практиката от последните 1-2 десетилетия доказва това. Примери са обединението на Германия и разпадането на СССР, Чехословакия и частично на Югославия – Р Македония се отдели по мирен път, а Хърватия, Словакия и Босна чрез забраненото от международното право военно решение, наложено от Югославия, виновниците за което сега са подсъдими в Хага. Други примери има с третираните мирни териториални промени от Гърция, която е член на ЕС и от Кипър, който кандидатства за член на ЕС. Що се отнася до административно-културната автономия или кондоминиума те са също признати от международното право. Унгария успешно решава така проблеми с Румъния за Трансилвания и със Сърбия за Войводина.

Напоследък се утвърди международноправният принцип за приоритет на нормите за защита на гражданските и политическите права на човека пред други международноправни норми. Ето защо в името на защитата на човешките права се допуска и промяна на териториален правен статут.

2. В писмения отговор неоснователно се твърди, че Сърбия (или общността Сърбия и Черна гора) е правоприменник на Югославия, от което се прави извод, че именно Сърбия има право да разполага със Западните покрайнини. Добре известно е обаче, че Сърбия не се признава от международната общност, включително и от ООН, за правоприменник на Югославия. Тепърва предстои международна конференция да решава въпросите свързани с правоприменството на бивша Югославия.

При срещите и разговорите на членове на Научния център с представители на посолството на Хърватия и други бивши югославски републики, техните дипломати неотклонно защитават тезата, че Сърбия не е правоприменник на Югославия и не може да решава статута на Западните покрайнини, без останалите бивши югославски републики. Хърватски и други представители, както и хърватската преса не пропуснаха да изтъкнат основателността на искането на Научния център за промяна на статута на Западните покрайнини.

3. В същия писмен отговор на МВнР не се дава отговор на въпроса какво прави и възнамерява да направи Министерството за защита на гражданските и политическите права на българите в Западните покрайнини. Това поражда основателни съмнения, че МВнР ще продължи да се ограничава с формални и незначителни действия, които не могат по никакъв начин да попречат на изявените от всички сръбски правителства стремежи да асимилират по принудителен начин българите в Западните покрайнини и то в обозримо бъдеще.

4. В писмения отговор се прави позоваване на чл. 62 от Виенската конвенция за правото на договорите, приета на 23 май 1969г., за да се обоснове тезата, че клаузата "коренна промяна на

обстоятелствата" ("rebus sic stantibus") не може да се приложи, за да се пледира за промяна на статута на Западните покрайнини.

В случая позоваването на Виенската конвенция за правото на договорите е неоснователно и показва, че служителите на МВНР, съставили писмения отговор, не познават Виенската конвенция за правото на договорите от 1969г. Те не са се съобразили с изричните текстове на чл. 4 от същата Виенска конвенция, които разпореждат:

“Настоящата конвенция няма обратна сила... тя се прилага само за договорите, сключени от държавите след нейното влизане в сила по отношение на тези държави”.

Виенската конвенция за правото на договорите е от 1969г., а Ньойския договор от 1919г. и Парижкият мирен договор от 1947г. отнели от България Западните покрайнини, са сключени съответно 50 и 22 години по-рано и за тях Виенската конвенция е неприложима.

Съставителите на отговора са се изкушили да се позоват на една от хипотезите на чл. 62 от Виенската конвенция, предвиждаща клаузата “коренно изменение на обстоятелствата” да не се прилага за договор, който “установява граница”, без да обяснят, (което може и да не знаят), че тази хипотеза бе наложена в 1969 година от привържениците на тезата за “нерушимост на граници”.

5. Наред с другите правни и политически основания за промяна статута на Западните покрайнини, посочени в парламентарното питане и в публикувания Меморандум и Обръщение на Научния център за българска национална стратегия, трябва да се посочи още едно, скривано доскоро от привържениците на имперския социалистически интернационализъм.

Реч е за категоричното становище на САЩ не само на Версайската мирна конференция 1919г., но и при подготовката на Парижката мирна конференция от 1946-1947г., според което Западните покрайнини не трябва да се дават на Сърбия, а да бъдат част от територията на България.

В публикуваната наскоро книга “Българската дипломатия от древността до наши дни, том IV от фундаменталната осемтомна “История на българите”, написана от автори на Научния център за българска национална стратегия, е разгледан обстойно проектът на САЩ за мирен договор с България депозиран на 19 септември 1945г.

В този американски проект се иска връщане на България на Западните покрайнини и на част от Вардарска Македония, отнети с Ньойския договор от 1919г. (като се осигури на България и излаз на Егейско море). На това искане на САЩ се е противопоставил СССР, с мотив, че въпросните териториални промени не са поискани нито от Югославия, нито от България. Титова Югославия наистина не е желала предлаганите от САЩ териториални промени, а зависимото тогава от СССР българско правителство се е съобразявало със съветската позиция.

Горе изложеното недвусмислено показва, че Министерството на външните работи и другите български компетентни институции трябва да се солидаризират с правно и политически обосноваваните искания на българската общественост за предприемане на практически действия, в съответствие с принципите и нормите на международното право, за промяна статута на Западните покрайнини.

Това е единствения реален начин да се защитят гражданските, икономическите, социалните и политическите права на българите в този район, особено в обстановка на надигащите се великосръбски сили и среди, причинили многобройни страдания на стотици хиляди хора само през последните десетилетия.

(Научен център за българска национална стратегия)

Малцинствата – ще стават ли още по-малки?

На изминалите президентски избори малцинствата изиграха решаваща роля за победата на демократът Борис Тадич. По този начин малцинствата, които в Сърбия никак не са малко, дадоха път на Сърбия по пътя към Европа, но дали тя ще тръгне по него – не зависи само од тях. Европейското бъдеще на Сърбия между другото зависи и от това как Сърбия ще се отнесе към проблемите на малцинствата които все още не са признати в сръбското общество. Това, че Борис Тадич говореше за правата на малцинствата в предизборната си кампания, все още не означава нищо. Защото Правителството все още няма ясна позиция по отношение на малцинствата въпреки, че те в Сърбия представляват над 30% от населението.

Надеждите които се полагаха в прословутия Закон за националните малцинства, отново се излявиха. Този закон, който беше едно от основните условия за членството на Сърбия и Черна гора в Съвета на Европа и в който беше вписан целият международен корпус от правата на човека, на практика не донесе никакви реални промени в положението на малцинствата, защото му липсваха правни и политически механизми за неговото прилагане на практика. Като че ли продължава стария мит според който малцинствата у нас имат всички права по международните стандарди, че и повече от тях, а всички опити на малцинствата да се включат в демократичния процес и да проговорят гласно за тях все още се таксuvat като опити за предателство, сецесия и сепаратизъм. И това ще продължава още много дълго време, защото става дума за културни стереотипи, дълбоко залегнали в сръбската народопсихология.

Интеграцията на малцинствата в обществено-политическия живот на страната беше изиграна още на символичното равнище. Новите държавни символи, (химната и гербът), пак си останаха верни на сръбско-черногорските стереотипи. Нито “Боже правде”, нито “Ой свийетла майска зоро” както и да ги компонират, не могат да обединят гражданите от другите народности в една равнопавна, демократична и правова държава.

Като българин, гражданин на Сърбия и Черна гора, никак не се чувствавам комфортно при думите “Боже спаси, Боже храни, српског краля, српски род”, защото не вярвам дори и в Божията милост когато става дума за сръбският крал на когото ние сме жертва.

Сръбският политически елит, в желанието да скъса с комунистическото минало се върна към вярата и традицията търсейки в тях пътища към бъдещето. Оставям настрана философският въпрос дали това е най-правилният избор, но вероучението в училищата на сръбски език и подбора на празниците които нямат нищо общо с традициите на над 30% от населението, определено не е най-добрият избор.

Сръбската православна църква прониква в училищата, болниците, казармите, посолствата... Сръбското общество се клерикализира, а това не е особено окуражително за реформистите и модернистите. Особено когато разни консервативни политици с благословия на черквата публично обвиняват албанците, мюсюлманите, унгарците, ромите или евреите като врагове на сръбството и сръбския народ.

Докато националистите отиваха в екстремизъм, днес “демократичните националисти” говорят за мултикултурализъм и уважаване на другите култури, но със селективен подход. Национализмът днес се представя като “демократичен”. Това всъщност е опит да се оневинят националистите за престъпленията които направиха в името на “националните” идеали. Някои сръбски публицисти саркастично разобличаваха “демократичния национализъм” като двойна стратегия: демокрация – за чужденците, национализъм – за домашна употреба. Никак не са малко ония които се намериха на удара на този национализъм. Привържениците на етнически чиста и “бяла” Сърбия са много, не само ако се съди от социологическите изследвания, но и от изборните резултати. Нетърпимостта към различните народности, сектите, хомосексуалистите и другите религии често достига патологични размери. Инцидентите през изминалите две-три години достигнаха застрашителна бройка.

Може би тъкмо това накара някои малцинствени лидери да поискат друг статут за своите малцинства очаквайки, че по този начин могат да ги защитят. От другата страна последваха вандалските прояви на скинхедсите, оспорването на националната идентичност на влашкото малцинство и изгонването на сърбите от Косово през март тази година.

Нито Закона за малцинствата нито Националните съвети не можаха да донесат реални промени. Оказа се, че критиките които още при създаването им се стовариха за тяхна сметка, съвсем не са без основание. Нито самоуправлението в областта на езика и писмото, нито образованието на майчин език, нито информирането и културата, нито Съюзния фонд за националните малцинства, нито националните символи, нито омбудсманите – с една дума, нищо от това което бе написано в закона не се реализира след две години от донасянето му. Опасението, че начина на избирането на Националните съвети може да доведе до нови разделения вътре в малцинствата се осъществиха по най-бруталния начин. Хърватското малцинство преди две години създаде два национални съвета.

Партийните интереси на властващата партия са по-добре застъпени в Националните съвети отколкото интересите на малцинствата. Политическия живот на малцинствата по този начин се превръща в борба за синекурни длъжности и разделения. В писмото което още преди две години отправи Унгарската демократична партия до Съюзното министерство за национални и етнически общности, се изтъква, че моделът с националните съвети е неприемлив за интересите на унгарското

малцинство защото не му гарантира правото на автономия. Стиснати между Съюзният съвет (който все още не е формиран) от една страна, и омбудсманът от друга, финансово зависими от Съюзния фонд за националните малцинства, Националните съвети могат да държат само пасивно поведение. Тъй като Националните съвети нямат изпълнителна власт, нито право да донесат решения със законна сила; тъй като няма отделни избирателни списъци от малцинствата за избиране на малцинствени представители, системата на тнр. електори открива неограничени възможности за тяхното манипулиране. Професорът по международно право Радослав Стоянович счита, че институцията омбудсман която защитава малцинствата пред държавните органи, прави излишни националните съвети които имат политическа мощ. Концентрирана на местата където малцинствата имат мнозинство, тази мощ неминуемо води към конституиране на политическо териториална автономия.

Националните малцинства не са експлицитно изброени в Закона, липсва правото на двойно гражданство, правото на представителност в Скубщината без оглед на числеността, липсва и параграф с който в училищните програми да се забрани омаловажаването и представянето на малцинствата като постоянни неприятели на сръбския народ.

В училищните програми все още има обидни съдържания по отношение на малцинствата особено когато става дума за майчин език, литература, история, музикално и художествено изкуство които са решаващи за оформяне на националната идентичност. Липсват и съдържанията за историята, културата и положението на малцинствата както и други съдържания които възпитават толерантност и съжителство, но и ония които се отнасят до междуетническият диалог.

Малцинствените медии са затворени само в своето пространство и с другите се занимават само в изключителни случаи. Така дистанцията между различните националности се увеличава вместо да намалява. Ксенофобията и недоверието към другите народи и малцинства, според някои изследвания, обхваща и до 40% от населението.

Всичко това, както и тъжното наследство от войната, не дават надежда за скоро етническо сближаване. Недоверието към бежанците във Войводина и централна Сърбия също е твърде високо. Всяка политическа инициатива която идва от страна на малцинствата свързана с по-сериозно обмисляне и инициативи винаги се посреща с известна доза подозрение и съмнение.

Сръбското общество все още не е готово да се изправи пред собсвената си отговорност. Вината вече не може да се стовари нито върху Милошевич, нито върху Кошунца. Докато престъпленията не се признаят те вечно ще се повтарят.

Освен това, правната система трябва час по-скоро да се освободи от всички предписания които дискриминират малцинствата. Според Душан Янич, директор на Форума за етнически отношения те са над 100. Като примери се навеждат Избирателния закон, Закона за икономически изостаналите райони. Тук спадат и предразсъдъците към някои малцинства и райони, например към бошнаците и Санджак. Както и у нас, и в някои бошначки общини над 95% от полицията са сърби.

Сами по себе си законите няма нищо да допринесат ако не са проследени със съответна демократична и национално толерантна политическа култура.

Но от всичко това зависи не само положението на малцинствата, но и положението на мнозинството. А от самото мнозинство зависи дали малцинствата ще стават все по-малко докато големият балон наречен Велика Сърбия съвсем не се спуска.

Иван Николов

Критически забележки върху Проектозакона за свободата на вероизповеданията, черквите, верските общности и верските сдружения

В момента се готви Закон за свободата на вероизповеданията, черквите, верските общности и верските сдружения. Този закон се обсъжда на различни нива и неотдавна от Националния съвет и другите организации на българското малцинство бе поискано да се произнесат по този закон.

Изхождайки от новите демократични изисквания и международни стандарти за безусловно спазване на правата на малцинствата, включително и правото на тяхното вероизповедание и правото им на собствена черква, както и от специфичните нужди на българското малцинство от пръв поглед си личи, че този проектозакон, така както е предложен на обществеността, не дава достатъчно правни основания за решаване на проблемите на българското малцинство в областта на вероизповеданието на майчин език и опазването на нашите черкви.

Ето някои критически забележки в които най-добре се отразява непоследователността на законодателя в областта на свободата на вероизповеданията на малцинствата. Взимаме за пример първите няколко члена.

- С член 1, ал. 1, точка 2, се гарантира правото на публично потвърждаване и тачене на верските предания и традиции;
- С член 2, ал. 2. се казва, че църквите служат за опазване на духовното достойнство и културната идентичност на народите и етническите общности;
- С чл. 4 е предвиден правен континуитет със статуса на църквите от Кралство Югославия и като такива са признати: Сръбската православна църква, Ислямската общност, Католическата църква, Еврейската общност, Словашката евангелистка църква, християнската реформаторска църква а. в., и Евангелистката християнска църква;
- С член 5 е предвидено Сръбската православна църква да има статус “примус интер парес”;
- С член 9 е казано, че църквите са длъжни да уважават различията и особеностите с които се потвърждават верската, етническа, културна и езическа идентичност на гражданите;

Изхождайки от тия основни определения на проектозакона и необходимостта от уважаване на религиозната и езиковата идентичност на българското малцинство в Сърбия съобразно международните норми за правата на малцинствата и цивилизационното определение за членство в ЕС, от Конституцията на СиЧГ, Закона за малцинствата и други закони ние смятаме, че този закон е противоречив в изброените членове, не е категоричен и не регламентира ясно как могат да бъдат уважени следните права:

- правото на богослужение на майчин български език;
- школуване на свещеници на майчин български език;
- внос на религиозна литература на майчин български език;
- провеждане на религиозни обреди на майчин български език и съобразно българската народна традиция;
- изграждане и поддържане на български храмове и надгробни паметници на български език там където живее българското малцинство;
- водене на църковни книги на родени, венчани и умрели на майчин български език;

Има и други противоречия и неясноти:

С член 33 е предвидено вероучението в училищата да се урежда с отделни норми на Министерството на вероизповеданията, Министерството на просветата и спорта и съгласието на черквите и верските общности.

Смятаме, че в училищата трябва да се изучава наука за религията, а не да се проповядва една или друга религия което може да изостри етническото и религиозно напрежение в национално смесените среди.

С член 34 е предвидено, че черквите като публични институции трябва да развиват, опазват, пренасят и развиват културата на народите сред които действат.

Това би следвало да означава, че там където има малцинства, църквата е длъжна да развива, опазва, пренася и развива културата на малцинствата.

С член 37. ал. 4., е казано, че местната власт е длъжна да финансира поддържането и реконструкцията на манастирите на нейна територия.

Ако се прилага териториалният принцип при поддържането на манастирите, защо тогава този принцип не се приложи за етническата територия на цялото българско малцинство? Какво да се прави когато манастирът от малцинствено значение се намира на територия на друга община която не е заинтересувана от неговото поддържане? Нпр. Погановски манастир. Каква е ролята на Националните съвети по въпроса за вероизповеданието?

С член 67 се определя под какви условия може да се създаде ново религиозно сдружение. Освен всичко друго са необходими и 1000 подписа на пълнолетни членове.

Това не е особено окуражаващо за българското малцинство. Трудно може да се приеме, че член 67 може да се тълкува като право на българското малцинство да създаде собствена автономна българска църква на територията на Сърбия, с оглед на член 71 от същия закон? Как другояче може да се уважи правото на вероизповедание на майчин български език?

Внимателният анализ на целият проектозакон показва, че той не дава достатъчно правни основания за зачитане на правото на вероизповедание на майчин български език, школуване на свещенически кадри и печатене на религиозна литература на български език. От друга страна, Сръбската православна църква като “примус интер парес” има достатъчно правни основания да продължи досегашната си практика на злоупотреба на религиозните чувства на хората с политически цели – възпитаване на сръбско национално самочувствие без да се държи сметка за уважаване на правото на национална идентичност.

Имайки предвид всичко това, КИЦ “Цариброд” в Босилеград смята, че с общи правни норми, наложени отвън, без да се държи сметка за специфичните исторически, политически и културни условия не могат да се решат проблемите на българското малцинство. Специфичното на българското малцинство в случая е, че става дума за компактно българско население, чиито български свещеници са изгонени а църквите насилствено извзети от юрисдикцията на Българската православна църква и сложени под юрисдикцията на Сръбската православна църква. Сръбската православна църква десетилетия наред е обслужвала държавната политика за превъзпитаване на българското население в сръбски дух. Това е могло да просъществува в условията на тоталитарна държава. С преминаване към демократично гражданско общество, трябва да се изнамерят начини и форми с които църквата да обслужва българското национално малцинство и да работи за опазване на неговата духовна култура и национална идентичност.

В демократичните страни в Западна Европа този проблем се решава в рамките на признаване на политическа автономия която обхваща и уреждане на вероизповеданието на малцинствата. У нас обаче с донасянето на един непрецизен Закон за малцинствата и създаване на Национални съвети с непрецизирани правомощия и компетенции не може да се реши не само въпроса с вероизповеданието на майчин български език, но и другите тежки проблеми застрашаващи не само националната идентичност но и икономическата екзистенция на българското малцинство.

Иван Николов

Предпроект на закона за верските свободи, черквите, верските общности и верските сдружения:

Черквата получава атрибути на публична власт

Министерството на вероизповеданията изготви Предпроект на закона за верските свободи, черквите, верските общности и верски сдружения с цел “създаване на правова държава и функциониране на публичните институции както и изграждане на демократични и прописани със закон отношения между държавата и църквата”, както се изтъква в съобщението от 06. 07. 2004 година.

Въпреки че е Предпроект, налага се критическо преразглеждане особено в частта която регламентира “отношението между държавата и църквата”. Хелзинккския комитет засега обръща внимание само на един член за който смятаме, че недвусмислено илюстрира замъглената същност на този закон.

С Член 17. от Предпроекта се предвижда че: “Свещенослужителите и църковните великодостоиници имат имунитет като народните депутати и съдиите. Имунитета им може да отнеме само Върховния съд на Сърбия, с обосновано предложение от прокуратурата”.

Въвеждането на имунитет за свещени лица по най-груб начин се нарушава началото за разделяне на черквата от държавата, прокламирано с чл. 41 от Конституцията на Сърбия и чл. 27 от Хартата за човешки и малцинствени права и граждански свободи и в системата за тройното разделение на властта на законодателна, съдебна и изпълнителна, се въвежда и четвърта власт – църковна.

В съвременната правна теория и практика известни и потвърдени форми на имунитет са: имунитет на суверена (президент на държавата, председател на правителството и министрите, крал и пр.); имунитет на депутатите в парламента, дипломатически имунитет; имунитет на съдиите прокурорите и имунитет от наказателно производство (защитени свидетели).

Според Конституцията на Република Сърбия, президента на държавата, председателят на правителството, министрите и народните посланици се ползват с имунитет който подразбира, че те не могат да бъдат арестувани без разрешение на Народната скупщина, т.е. Правителството когато се касае за премиера и министрите, освен ако са хванати в углавно дело за което е прописано наказание повече от 5 години затвор. Срещу лица които се позовават на имунитет не може без разрешение на Народната скупщина, т.е. Правителството да се заведе наказателно или друго производство в което може да се наложи наказание затвор.

Конституцията на Сърбия предвижда по-слаб имунитет за съдиите и прокурорите в сравнение с носителите на законодателната и изпълнителната власт с оглед на това, че само предвижда че тези лица не могат да бъдат арестувани без разрешение на Народната скупщина.

Въпреки че от текста на чл. 17 не може да се разбере какъв имунитет се иска за свещенослужителите и черковните великодостоиници, защото е невъзможно те да бъдат изедначени с различните имунитети на народните посланици и съдиите, тревожен е самият факт че се предлага такава решение на Скупщината за усвояване.

Освен че приемането на такъв закон на черквите, особено на Сръбската православна църква като доминантна и най-силна, значи признаване на атрибути на публична власт, такъв закон би бил прецедент в правната доктрина и практиката на съвременните държави които не само че не познават такава форма на имунитет но и все повече вървят към ограничаване на имунитета на носителите на държавната власт.

Хелзинкски комитет за човешки права, 23. 07. 2004г.

Братство, 9 юли 2004г.

Радикалският подпредседател на Народната скупщина Стефан Занков във “Велика Сърбия”:

Гордея се, че се декларирах като сърбин

Кандидатът на радикалите за президент на Сърбия Томислав Николич посочи малцинствата като един от главните виновници за поражението му на президентските избори. Според него, малцинствата нямали причина да се боят от “радикалският монструм”, с който ги плашели “мнимите” демократи, защото СРС на дело показва голямата си грижа за тях. Николич често подкрепя това свое твърдение с “българина Стефан Занков, който е наш подпредседател на Народната скупщина”.

В авторския си текст във “Велика Сърбия” (юни 2004г.) от който предаваме няколко извадки, Стефан Занков обаче не потвърждава категорично думите на партийния си шеф.

Живее в Зайчар, но по потекло съм от Босилеград, където повечето жители са от българското национално малцинство. В Сръбската радикална партия се зачлених през 1997г., когато бях 21-годишен студент от втори курс във факултета по електроника. Включих се в дейността на Общинския отбор на СРС в Зайчар, чиито членове не проявяваха никаква резервираност към мен заради потеклото ми. Станах председател на Съвета по информирание, а след това и подпредседател на Общинския отбор. След седем години участие в дейностите на ОО на СРС на парламентарните избори на 28 декември 2003г. бях избран за депутат в Народната скупщина на република Сърбия, а след това и за един от подпредседателите на Народната скупщина. Член съм на два отбора на Народната скупщина: Отбор за външните работи и Отбор за международни отношения. Решението на ръководството на Сръбската радикална партия да ме предложи за един толкова висок държавен пост има за цел да покаже отношението на партията към гражданите от всички национални малцинства.

Макар и съзнателен за своето потекло и за националната си принадлежност, заради отношението и сътрудничеството с абсолютно всички членове и функционери на Сръбската радикална партия аз гордо се декларирах като сърбин, защото с постъпките си те никога не допринесоха да се почувствам по-различен от останалите поради това, че имам повече българска, отколкото сръбска кръв.

Такъв е целият сръбски народ, повече от толерантен, народ, който никога не е правил разлика между хората на национална основа и никога не е потискал малцинствата... Уверен съм, че в това отношение и в бъдеще няма да се промени нищо и че, доколкото се подобрят икономическите обстоятелства в страната, правата на малцинствата ще бъдат реализирани много по-качествено. Това е също една от причините, заради които се декларирах като сърбин, което в тези тежки времена не винаги беше лесно, но затова пък беше чудесно и достойнствено, особено ако се знае сръбската история, която никога не е била завоевателска, а винаги отбранителна и освободителна.

Наш коментар

От такива “сърби” се срамувам, че съм българин

Трагедията на Сърбия е именно в това, че е създала една извратена ценностна система в която родоотстъпниците и предателите на своя народ са образец за патриотизъм, а истинските патриоти и борци за правата и интересите на своя народ са дамгосани като врагове № 1 на държавата. Трагедията на България е, че със своя национален нихилизъм от чистокръвни българи създава смъртни врагове на българщината – които са еднакво опасни както за българите в чужбина така и за българите в България. Трагедията на българското малцинство в Сърбия и Черна гора е, че се е превърнало в подхвърлено дете, при което любовта към майката се превръща в омраза и презрение към нея...

Текстът на Стефан Занков във “Велика Сърбия” (пренесен от в-к “Братство” след оставката на гл. и отг. редактор Ванче Богоев, бел. моя), може би най-точно отразява еничарският синдром който тресе голяма част от българското малцинство в Сърбия. В горния текст виждаме психологическият портрет не само само на Стефан Занков, а на десетки хиляди български потомци от Западните покрайнини които се отказват от хилядолетната си българска национална идентичност и се превръщат в “сърби”. Докъде стигна Сърбия с такива “сърби” – видяхме на практика. Докъде стигнахме ние – също видяхме. Въпросът е – кому трябва всичко това?

И не само това. Този малък текст е огледално отражение не само на Радикалната партия но и поне на половината на политическото пространство на Сърбия. Това е Сърбия днес: ако искаш да си почитан гражданин, политик и държавник, трябва да плюеш на националното си достойнство, да се откажеш от род и език, от Бога, от майка и баща и да станеш сърбин по професия! Както виждаме от примера със Стефан Занков тогава стават достъпни всички места в държавната власт. Но нито българското малцинство, нито сръбският народ ще види полза от това. Стефан Занков е една маската която държавата Сърбия винаги може да покаже пред света в смисъл: виждате ли как ние се грижим за малцинствата, сложили сме българин за подпредседател на Народната Скупщина. Какъв цинизъм! Българин който се е декларирал като сърбин. Българин, който не го интересува драмата на българите в Сърбия! Кога такъв българин (пардон, сърбин), ще издигне глас в сръбската скупщина за да защити правото ни на обучение на майчин език, правото ни на история и на национална култура, правото ни на досотен живот...?

Питам се, какво щеше да стане ако един сърбин беше заявил, че се гордее затова, че се е декларирал като българин! Стопроцентово щеше да бъде провъзгласен за национален предател за всички времена. И всеки сърбин щеше да се срамува от него. И майка му щеше да го прокълне и да се отрече от него.

Нима е нужно дотам да смачкаш достойнството на един човек, и след това да го качиш на поста Подпредседател на Народната скупщина на Сърбия за да го сочиш като образец за патриотизъм който трябва да следват всички!

Това ли е този “толерантен” сръбски народ, който не прави “разлика” между хората на национална основа, чиято история “никога не е била завоевателска”, а винаги “отбранителна и освободителна”...(?!). Това може да го каже всеки друг, само не и един потомък на босилеградски българи израснали на окупирана от сърбите територия!

Стефан Занков може да послужи за урок на всеки български политически слепец. Десетки и стотици хиляди българи, разочаровани от нихилистката политика на българските правителства които не съумяха да защитят правата и достойнството на българите извън България, оставени на произвола на сръбската националистическа политика се превръщат в жалки предатели, които са еднакво опасни както за Сърбия, така и за България и най-много за самите нас!

Иван Николов

Ситуацията в Македония

Красимир Каракачанов: Това е поредната стъпка към сепариране на държавата

Интервю на лидера на ВМРО-БНД пред агенция “Фокус”

Г-н Каракачанов, вчера македонското правителство на извънредно заседание прие предложенията за новото териториално деление на Македония. Албанският ще бъде въведен като втори официален език в Скопие. Как ще коментирате това, което става в Македония?

Това само потвърждава нашата теза, че започва да тече часовника на Македония. Т.е. като изтече пясъчният часовник, тази държава няма да съществува. Това е поредната стъпка към сепариране на държавата. Скопие беше последната крачка Македония вече де факто да е разделена. С това, което се планира като административно разделение на практика Скопие е разделено. И градове, които бяха спорни, като Струга и като Кичево, директно са оставени под албанско влияние. Това означава, че ще започне един процес на изселване от страна на българското население от там, заемането от албанско и ще се случи това, което се случило с Тетово преди години, т.е. тези градове са загубени.

Т.е. това ще доведе до разделението на Македония.

Реално погледнато няма начин да не се постави този въпрос. Проблемите и процесите в Македония са обвързани пряко с проблемите в Косово. 2005 или 2006 година както чувам сега, ще има референдум в Черна гора. Т.е. правният субект, който притежава областта Косово ще спре да съществува. Косоварите, които на практика де факто не признават сръбската власт, ще поставят въпроса за своя статут. Там нямат изход освен независимост. Колкото и да приказват разни сръбски политици или разни европейски дипломати, че Косово има бъдеще като част от Сърбия, това са глупости. Това ще доведе само до нови войни. Най-нормалният начин е една тотална ревизия, за да приключат всички проблеми на Балканите един път завинаги.

А дали това което става в Македония няма да доведе до конфликти?

При всички положения. След конфликта в Косово 1999 година, 2000 година февруари още, през зимата, започна конфликтът в Македония. Те са свързани нещата. Лидерите са едни и същи. С изключение на Али Ахмети, който е раждан в Македония, всички други албански лидери в Македония са косовари. Нещата са свързани. В края на краищата проблемът, обаче, не е в албанците.

В кого е тогава?

Албанците, както и ние българите преди сто години, искат да имат своя национална държава. Искат да имат своите права, които накрая да завършат със създаването на една албанска държава. В което няма нищо лошо. Те имат населението, имат националното съзнание, имат желанието, в края на

краищата нормално е да имат своята държава. Това, което става в Косово е пълна глупост. Не може да накараш 2 милиона албанци да живеят в Сърбия при положение, че от векове те не се понасят. Същото касае и Западна Македония.

В какво се състои проблемът? Или по-точно в кого е?

Проблемът е в европейските международни фактори, които не вземат никакви сериозни мерки, за да се приключи един път завинаги тази касапница на Балканския полуостров. Защото проблемът с Черна гора стои. Проблемът с Косово стои. Проблемът с Метохия и проблемът със Санджак стои. Стои проблемът и със Сръбска Крайна от другата страна. Стои проблемът с Хърватска – Херцеговина. Това са проблеми, които няма да бъдат решени от само себе си.

Приказките, че с времето и с международно наблюдение ще се решат, няма да стане. Един път завинаги трябва да се приключи по най-справедливия начин и той е, колкото и да е неприятно на Европейския съюз... Защо в Централна Европа нямаше катаклизми? Защото, примерно, страната, която можеше да ги създаде – Чехословакия се раздели цивилизовано. Просто, събраха се, разделиха се, стиснаха си ръцете и сега са партньори в НАТО и в Европейския съюз. Докато на Балканите беше предпочетен моделът на изчакването и на насилието и виждаме, че вече в изтеклите 10-12 години има касапници и проблеми само.

Кой има интерес това да се случва на Балканите?

Не знам кой има интерес. Но мога да ви кажа кой е виновен.

И кой е според вас?

Всички тези, които се правиха на миротворци, на помирители и законодатели. Всички тези, които измислиха Дейтън, които измислиха Охридския договор и така нататък. Те много добре знаеха, че с Охридския договор и Дейтънския договор не се решава нищо. Постига се едно временно примирие и не се решава абсолютно нищо. Защото остават много нерешени проблеми.

Сърбите, които са в Сръбска Крайна и имат някаква полуавтономия нито желаят да се отделят, нито желаят да живеят заедно с другите сърби в сръбската държава. Хърватите в Херцеговина са абсолютно пък без какъвто и да е статут в Босна и Херцеговина и на практика се чувстват изолирани и пренебрегнати. От друга страна албанците в Косово и Македония. От трета страна унгарците във Войводина. Това са все проблеми, които трябваше да се решат още 1992, 1993 година един път завинаги.

Къде е тук мястото на българската държавна политика? Какво е отношението на държавата България и на глухонемия цар към проблемите на Балканите?

Никакви. Той не се изказал веднъж за 3 години. Какво показва това? Отиде в Македония на екскурзия. Един въпрос жизненоважен за отношенията между България и Македония не е поставен. Нито един. От формалния проблем за войнишките гробища до Коридор № 8. Нищо.

В-к “Македония”

Телевизионното насилие и децата

Александра Димитрова

“Насилието, представено като забава, като атракция, е най-ужасното нещо за децата” (Астрид Лингрен, детска писателка)

Изследователите на телевизионната комуникация и нейната изразна система в продължение на две десетилетия полагат усилие за изучаване на визуалното въздействие върху детската психика.

Десетки психолози в България изследват взаимоотношенията ТВ – деца и влиянието на ТВ-образците върху детския светоглед, чувствителност и комуникативност. Според изследвания правени в началото на тази година (с помощта на МЦ “Детско здраве”), деца от 3-6 годишна възраст гледат ТВ по 54 часа седмично, 20% от тези деца предпочитат телевизията пред техните родители.

Електронните медии са неделима част от живота, а насилието в детските анимационни филми в детските ТВ – състезания се превръща в елемент от всекидневието на децата.

Насилието от екрана изглежда е най-успешната формула за формирането на един герой. А децата са най-вече тези които искат да станат герои.

Естественят интерес на децата към насилието не може да оправдае тезата, че те се интересуват единствено от него. Този интерес е част от интереса към всичко заобикалящо ги, а отговорността за съграждането на подобен телевизионен образ в действителността ляга върху медиите (а не върху онези които ги програмират?!)

Телевизионният екран носи в дома ни насилието и не ни пита и не пита децата ни, дали могат да понесат този товар, да го преосмислят и разберат.

Проучвания от края на миналата година с деца на предучилищна възраст показват, че 60% от анкетираните деца копират това което са гледали по телевизията: децата възприемат екранните действия често пъти като реално съществуващи, а не като плод на фантазия. За децата, лишени от собствен активно преживян опит, насилието често е игра без последствия.

За съжаление, най-популярните анимационни филми са пълни с насилие, с герои които магически оживяват след насилствена смърт. Пълни са с актове на агресия и насилие, но почти винаги имат щастлив край. Така те убеждават малките зрители, че насилието няма последствия, че то не се плаща, че насилието е начин да се решат проблемите.

В Европа са осъществени множество мащабни проекти за изследване на насилието по ТВ-каналите. Ежегодно се организират сериозни дебати с участието на политици, родители и граждани; правителствата изискват ежегодно от всички ТВ канали, да сменят своите програмни схеми, като излъчват програми с по-малко насилие в ударните часове за гледане (Програмите с насилие се програмират задължително след 23 часа)

Обаче, вина върху медиите продължава да се хвърля по повод убийства на деца извършени от деца, убийства извършени от деца любопитни да видят как става тази работа в действителност. Въпросът “дали” и “как” могат да бъдат показвани сцени на насилие трябва да намери своя еднозначен отговор. Според Европейската конвенция за трансгранична ТВ, страните членки на Съвета на Европа, се задължават в телевизионните програми разпространявани на тяхна територия, в часовете между 6, 00 и 23, 00 да не излъчват предавания, величаещи насилието и жестокостта опасни за психичното здраве на подрастващите.

Темата “Телевизионното насилие и децата” не трябва да изчезва от дневния ред, макар че се намират начини отново и отново да се обвинят медиите като виновници за поредното престъпление на деца.

Фиксирането върху медиите има за цел да отвлече вниманието от факта, че не се прави достатъчно за същинските причини за насилието (бедност, безработица, безперспективност).

За съжаление, при отразяването на проблемите свързани с телевизионното насилие и децата, кокто и насилието в семейството улавяме привкус на жълта сензационалност. Насилието е част от човешката природа, то е толкова старо, колкото е стар човешкият род. От тогава до сега насилието съпътства човешкия род.

Гражданското ни общество в основните си закони се обявява срещу насилието като форма на решаване на проблеми.

Затова е естествено борбата срещу насилието в медиите и в живота да не става с насилствени методи, а с формиране на обществени корективи и регулатори.

Не събори, а премахване на границите!

На Петровден, 12 юли в Босилеградско традиционно се провеждат няколко събори. Тази година избрахме да отидем в Голеш защото община Босилеград и кметът Владимир Захариев настойчиво го рекламираше като “международен” на който щели да дойдат хора от Босилеград, Кюстендил и Крива Паланка.

Заедно с Иван Николов пристигнахме точно на самото откриване и искрено се зарадвах когато след толкова време чух първо звуците на българския химн. Дотук добре. На бината бяха издигнати знамената на три държави: българското, сръбското и македонското. Официалният надпис на събора беше изписан на бината също на трите езика. След това кметът Владимир Захариев откри събора на сръбски език, представителят на Културния център в Босилеград също заговори на сръбски, после смотолев и нещо на български. Нямам нищо против всеки да говори на своя език, но защо само ние българите на изконна българска земя, трагично разделени в три държави трябваше да си кривим устата да говорим на различни езици? И защо децата които трябваше да изпълняват културните програми трябва да се насилват да изпълняват песни и танци които не са наши? Пак ли за да покажат нашата “лоялност” и “патриотичност”? Кому е нужна тя днес? Ако светите братя Кирил и Методий можеха да възкръснат и да видят на какъв език говорят и пишат техните потомци, още веднъж би умряли.

И докато слушам как кметът Владимир Захариев говори, че на Голеш трябва да се открие гранично пропускателен пункт, спомням си за това как ДСБЮ преди 10 години отправи иск до Скупщината на Сърбия да се отвори митница на Голеш. 10 години им трябваше да се замислят над тази идея! И пак закъсняват. Защото времето пак ги изпревари. Днес вече никъде не са нужни митници, а направо премахване на границите! Освен за легализирана престъпност и грабеж от страна на митничарите днес митниците едва ли могат да послужат за нещо полезно.

Винаги съм се питал защо българският народ и неговите политици са толкова търпеливи, толерантни и бавни.

Ако някой си мисли, че е открил топлата вода с това, че е открил събор “между трите народа” който много прилича на свижданията от времето на съборите на “Славчето”, “Стрезимировци”, “Черната скала” и т.н., то трябва да знае, че се е върнал много назад във времето. Дано по-скоро осъзнаят го всички и вместо да възстановяват една анахронична и плачевна традиция символизираща трагичното ни разделение от Ньой до днес, да потърсят нови форми на политическо, икономическо и културно сътрудничество както в съвременна, просперираща Европа.

Надявам се не само босилеградските, но и много други политици по-скоро да усвоят онова което ние от ДСБЮ говорим, че трябва да се направи за доброто на този народ. Нищо, че успяха да ни разбият. Надявам се ние пак да оцелеем и нашите идеи пак да възтържествуват.

Димитър Димитров Треперски

Открито писмо на Слободан Александров

Слободан Александров е роден 1959г. в село Мусул, Босилеградско. По образование е преподавател по руски език. Работил е на повече места в бивша Югославия. В момента е на работа във Вранска баня. Твърди че поради българският си дух навсякъде е имал проблеми на работното си място.

За проблемите с ръководството на Основното училище “Предраг Деведжич” във Вранска баня два пъти бе писано в нашия “Бюлетин”. Този път Александров се обърна с открито писмо до ОС на ДСБЮ в Босилеград, КИЦ “Цариброд” в Босилеград, община Босилеград и Хелзинкския комитет за защита на правата на българите в Сърбия и Черна гора.

Пренасяме писмото му изцяло.

Казвам се Слободан Александров роден съм 1959г. в село Мусул, Босилеградско, по народност съм българин. На постоянна работа съм в основно училище “Предраг Деведжич” във Вранска Баня в училищната кооперация.

Години наред вода съдебен процес срещу училището което представляват директора Данча Йович, секретаря Слободан Стаменкович и касиера Ненад Иванович, поради това че ми отнемат правото да работя като библиотекар в училището където с решение съм назначен на постоянна работа.

Съдебния процес срещу училището е решен в моя полза с окончателна присъда П.И. бр. 366/02 от 25. 06. 2002г. която е изпълнителна от 14. 01. 2003г. и до днес не е изпълнена. Жалих се на Инспекцията по трудови отношения във Враня, на Инспекцията за образование на Врански регион, Началника на Ябланишко-Пчински окръг, на МВР във Враня отдел за стопански криминал, до Министъра на вътрешните работи на Сърбия, Министъра на образованието и спорта на Р Сърбия и до Министъра на правосъдието на Р Сърбия.

Получавах обещания, но състоянието на работното място става все по-лошо. Срещу директора Данча Йович заведох наказателно дело К.П.Р. бр. 486/03 за превишаване на служебните задължения. Делото за връщане на работното ми място библиотекар П.Р. бр. 163/03 в момента отново е в застой.

Заведох и дело за заплащане на болнични П.Р. бр 920/03

Бях глобен по дело П.Р.бр. 295/04 поради отсъствие на работа за Коледа на 5 и 6 януари 2004г. за което получих устно съгласие от директора да отсъствам поради здравословни причини на баща ми. Веднага след това директора ме глоби с 20% задръжка от заплатата за шест месеца.

Заведох дело срещу Вранска банка (днес Нишка), която без мое разрешение е давала моята заплата на секретаря Слободан Стаменкович.

Последното нарушение от тяхна страна е че не ми дадоха заплатата за юни месец тази година, и не ми признаха правото на годишна ваканция въпреки че им се обърнах с иск на 06. 07. 2004 заведен в деловодната книга под № 378.

Напомням, че срещу директора Данча Йович има наказателно производство от страна на МВР във Враня за фалшификация (“Блиц” от 04. 02. 2004г.), секретаря е глобен условно на три месеца за срок от една година за малверзации срещу бившия директор Велимир Булатович, а касиера Ненад Иванович е лежал две години в ареста за финансови малверзации.

Моля ви във връзка с тези мои оплаквания да направите всичко каквото е във вашите възможности пред съответните институции за да ми помогнете.

С уважение,

Слободан Александров
с. Мусул
17 544 Босилеград

Все докато воним на мърша...

Ялова овца тръгнала на премуз – това е често срещаната поговорка в босилеградско, олицетворяваща калпава работа. С тази поговорка може би най-точно може да се озаглави мнението и решението на училищният съвет на босилеградската гимназия за новото ѝ име.

Бая шум се вдигна сред просветните работници в Босилеградско (и не само сред тях) за името на гимназията. Построена с указ на негово Величество цар Борис III, гимназията в Босилеград съществува от 1943 година с името “Мария Луиза”. В периода на комунизма е преименувана в “Иван Караиванов” в чест на комунистическия и коминтерновски деец отметнал се от догмите на БКП и дезертирал в Югославия. Но уви! Времената се променят и ето че във времето на демокрацията вече не върви едно такова просветно ведомство да носи името на един комунистическо-коминтерновски доносник с когото до скоро се гордееха доносниците на всички нива и с право решават да го премахнат.

По ирония на съдбата основното училище в Босилеград все още си носи името на вожда на Вторият интернационал, истински или набеден подпалвач на Райстага, лидер на БКП – Георги Димитров. По времето на комунизма, времето на “прехода” и сега във времето на демокрацията централните улици в Босилеград също носят имената на Тито и Георги Димитров!

И докато всички градове в Сърбия се отърваха от соц-имената си без референдуми и тем подобни каламбури само с решение на общинските съвети, само горкото българско градче Цариброд не можа по този начин да си възвърне името записано в летописните книги още в началото на 16 век и му беше наложен референдум!

Символа на българският народ и апостола на свободата Васил Левски можа да получи заслуженият си паметник в далечна Аржентина, но негов бюст неможе да бъде поставен в Босилеград и Цариброд въпреки че досега няколко пъти имаше такива инициативи.

А за името на царибродската гимназия трябва да се произнесе не кой и да е, а нишкият владика Иринеи и тем подобни абсурди.

Съвсем накратко за решението на училищният съвет на гимназията в Босилеград. Незнам хората които го оглавяват, но това е без значение за мен. Знаем единствено че са българи от Босилеград и

най-вероятно са били ученици в гимназията. Всеки от тях волно или неволно е прочел поне по едно стихотворение от Емануил Попдимитров един от най-ярките български поети символисти от първата половина на XX век. И не само поет а и писател написал над петдесет книги, общественик произнесъл бляскава реч в Обществото на народите в Женева в наша защита и от тогава ние имаме статут на малцинство. Полиглот говорил 12 чужди езици. Борил се цял живот за интересите на нашето малцинство и в заника на живота си 1943 година, дочакал да види мечтата си осъществена – родният му край отново е там откъдето е отнет. Емануил Попдимитров безспорно е най-изтъкнатият интелектуалец от босилеградско и вероятно точно поради тези негови качества гимназията не носи неговото име, макар че според мен основното училище трябва да понесе това име. Припомням, че основното училище в с. Белут след построяването си 1943 година е носило неговото име. Мисля че гимназията в Босилеград трябва да понесе името на Йордан Захариев – известен босилеградски учен, краевед, и член кореспондент на БАН. Главните улици в Босилеград да бъдат назовани на имената на Емануил Попдимитров и Йордан Захариев.

Перфидността на членовете на Управителния съвет на гимназията рафинирано е подбрана от старата “сръбска” номенклатура в Босилеград и тя рефлектира върху сръбското самосъзнание на нечистата българска съвест.

Всичко е устроено така за да бъде по-старому. Яловата овца да се изпъчи пред музните и то на Гергьовден! Това са същите тези хора от типа на Стефан Занков, българин, декларирал се като сърбин (и не само той), не поради това че е подпредседател на Народната Скубщина на Сърбия и член на Висшия партиен съвет на Сръбската радикална партия, а заради това че има безочийето да се лъжепредстави. Той наистина е българин, но се декларира като сърбин и е роден ТАМ а живее ТУК. Ако кравата се отели в конюшната дали малкото ще бъде теле или ждребе?!? Нима това е сръбската логика на един българин! В този случай неговите партийни другари свободно могат да се пишат англичани защото явно не различават понятията “самоопределил се” и “лъжепредставил се”!

Така че все докато се срамуваме от произхода си и докато се отказваме от най-ярките представители на малцинството, докато чуждото винаги е по-хубаво и по-значимо от родното, ние ще воним на мърша!

Радко Стоянчов

Открито писмо на Слободан Александров

Слободан Александров е роден 1959г. в село Мусул, Босилеградско. По образование е преподавател по руски език. Работил е на повече места в бивша Югославия. В момента е на работа във Вранска баня. Твърди че поради българският си дух навсякъде е имал проблеми на работното си място.

За проблемите с ръководството на Основното училище “Предраг Деведжич” във Вранска баня два пъти бе писано в нашия “Бюлетин”. Този път Александров се обърна с открито писмо до ОС на ДСБЮ в Босилеград, КИЦ “Цариброд” в Босилеград, община Босилеград и Хелзинкския комитет за защита на правата на българите в Сърбия и Черна гора.

Пренасяме писмото му изцяло.

Казвам се Слободан Александров роден съм 1959г. в село Мусул, Босилеградско, по народност съм българин. На постоянна работа съм в основно училище “Предраг Деведжич” във Вранска Баня в училищната кооперация.

Години наред вода съдебен процес срещу училището което представляват директора Данча Йович, секретаря Слободан Стаменкович и касиера Ненад Иванович, поради това че ми отнемат правото да работя като библиотекар в училището където с решение съм назначен на постоянна работа.

Съдебния процес срещу училището е решен в моя полза с окончателна присъда П.И. бр. 366/02 от 25. 06. 2002г. която е изпълнителна от 14. 01. 2003г. и до днес не е изпълнена. Жалих се на Инспекцията по трудови отношения във Враня, на Инспекцията за образование на Врански регион, Началника на Ябланишко-Пчински окръг, на МВР във Враня отдел за стопански криминал, до Министъра на вътрешните работи на Сърбия, Министъра на образованието и спорта на Р Сърбия и до Министъра на правосъдието на Р Сърбия.

Получавах обещания, но състоянието на работното място става все по-лошо.

Срещу директора Данча Йович заведох наказателно дело К.П.Р. бр. 486/03 за превишаване на служебните задължения. Делото за връщане на работното ми място библиотекар П.Р. бр. 163/03 в момента отново е в застой.

Заведох и дело за заплащане на болнични П.Р. бр 920/03

Бях глобен по дело П.Р.бр. 295/04 поради отсъствие на работа за Коледа на 5 и 6 януари 2004г. за което получих устно съгласие от директора да отсъствам поради здравословни причини на баща ми. Веднага след това директора ме глоби с 20% задръжка от заплатата за шест месеца.

Заведох дело срещу Вранска банка (днес Нишка), която без мое разрешение е давала моята заплата на секретаря Слободан Стаменкович.

Последното нарушение от тяхна страна е че не ми дадоха заплатата за юни месец тази година, и не ми признаха правото на годишна ваканция въпреки че им се обърнах с иск на 06. 07. 2004 заведен в деловодната книга под № 378.

Напомням, че срещу директора Данча Йович има наказателно производство от страна на МВР във Враня за фалшификация (“Блиц” от 04. 02. 2004г.), секретаря е глобен условно на три месеца за срок от една година за малверзации срещу бившия директор Велимир Булатович, а касиера Ненад Иванович е лежал две години в ареста за финансови малверзации.

Моля ви във връзка с тези мои оплаквания да направите всичко каквото е във вашите възможности пред съответните институции за да ми помогнете.

С уважение,

Слободан Александров
с. Мусул

По повод прекратяването на първото дело на български език в Общинският съд в Босилеград

Самопризнание или последователно продължаване на старата политика с нови средства?

През септември 2002г. на страниците на нашия “Бюлетин” беше публикувана статия под заглавие “От редакторската кошница на “Вечерни новости”, в която авторът Димитър Димитров – Треперски беше поместил и едно непубликувано през 1990г. във “Вечерни Новости” реагиране отнасящо се до изказване на Васил Такев в Скубщината на Сърбия.

На 29. 09. 2002г. Васил Такев заведе частно наказателно производство срещу Димитър Димитров – Треперски и мен като главен и отговорен редактор на “Бюлетина” за углавно дело клевета и обида заради това, че Димитър Димитров Треперски е обидил Васил Такев с твърденията си че: 1. “Благодарение на борбата срещу майчиния си български език и неговото съкращаване в училищата, вие и Борис Костадинов стигнахте на сегашните си позиции”. 2. “Каква е вашата борба и вашето залагане за този беден край и народ се вижда и от това, че вие си направихте къща в Ниш, неznam с чии пари и средства”. 3. “Докато бяхте председател на Изпълнителния съвет, а след това и председател на общината в Босилеград, вие работехте каквото си искахте и как си искахте, взимаште частни имоти и с тях дарявахте майсторите които ви правеха къщата в Ниш. Докато бяхте директор на “Слога” вие се държахте като че ли това е ваша частна фирма, особено возния парк”.

През 2003 и 2004 година, след няколко отлагания, обвиняемият Димитър Димитров Треперски и аз поискахме от съдията Драган Янев в Общинския съд в Босилеград делото да се води на майчин български език. Частният ищец Васил Такев не възрази и недвусмислено даде съгласието си делото действително да се води на майчин български език. Подготовките за такова провеждане на делото обаче продължиха почти няколко месеца и най-накрая на 01. 07. 2004г. Общинският съд в Босилеград прекрати наказателното производство с мотив, че частният ищец Васил Такев с лично заявление от 30. 06. 2004г. се е ОТКАЗАЛ от частната си тъжба!

Така безславно приключи делото което трябваше да бъде прецедент в съдебната практика на българското малцинство. Въпреки това, няколко повиквателни и решението за прекратяване на делото за първи път бяха написани на български език и то от преводач Матей Андонов от Цариброд! Печатът на Общинският съд в Босилеград не беше двуезичен.

Изводите които могат да се направят са всъщност няколко въпроса без отговори.

Ако Васил Такев се е отказал от частната си тѣжба по делото срещу Димитър Димитров Треперски и мен означава ли това, че се признава за виновен по обвиненията които бяха написани по негов адрес?

Дали за него вече не е обидна общоизвестната истина, че именно той и някои други негови съпратийци навремето бяха в основата на премахването на българският език из училищата и обезбългаряването на нашето малцинство?

Дали той вече не се обижда когато някой публично го обвини за кражба на обществено и частно имущество? Или може би бившият комунистически функционер Васил Такев само си е останал последователен борец срещу българският език какъвто си беше през далечната 1987 година?

Или може би пак някъде издълбоко, по каналите на плъховете, надделя “висшият държавен интерес” – Общинският съд в Босилеград да не работи на майчин български език както би следвало да се очаква след новите демократични промени – по сръбският път към Европа.

Иван Николов

Тодор Димитров издаде нова книга

Наскоро излезе книгата на Тодор Димитров “Кюстендилски окръг - главна четническа база за Македония 1895 - 1912г.”. Тя е плод на систематично проучване на автора по македонския въпрос, започнал още в началото на 80-те години на ХХ век. В резултат на неговото дирене от печат са излезли документалният сборник “Кюстендилски окръг и националноосвободителните борби в Македония 1895-1903г.” (в съавторство с Иван Пашев), статиите “Кюстендилското Краище и Кресненско-Разложкото въстание”, “Помощта на Рилския манастир за спасяване на бежанците през 1902-1903г.”, “Македоно-одринските дружества в Кюстендилски окръг 1895-1903г.”, “Кюстендилско и Дупнишко - главна база за формиране и прехвърляне на чети в Македония през 1903г.” и редица научно-популярни материали в местната и националната преса. Паралелно с проучванията, посветени на освободителните борби на македонските българи, Т. Димитров проучва детайлно Босилеградския край, в резултат на което издава две книги, няколко статии и публикации в пресата. На трето място може да се посочат проучванията му за Кюстендилския край. Всички тези изследвания дават възможност на автора да се заеме със задачата да проучи един въпрос, който включва аспекти от всички три направления на досегашната му дейност. Читателите имат възможност да използват ръкописа за свои проучвания. Забавянето на изданието създава възможност на автора да следи новопубликувани изследвания и документални сборници, от които да допълни с информация своята книга. След основна преработка тя бе издадена наскоро от Държавен архив - Кюстендил със финансовото съдействие на читалище “Зора” - Кюстендил. В структурно отношение книгата е разделена на шест части - предговор, четири глави, заключение и е придружена от две резюмета и списък на участници от Кюстендилски окръг в чети за Македония.

В предговора е проследена накратко историята на национално-освободителните борби и е формулирана целта, която си поставя Т. Димитров: “проследване ролята и мястото на Кюстендилски окръг във формирането и прехвърлянето на въоръжени формирования в бореща се Македония през периода 1895-1912г.” Уточнени са географският обхват и използването на юлиански календар при хронологизирането. Направени са уговорки за възможни пропуски и неточности при конкретизиране на определени чети. Посочена е повечето от наличната историография по проблема.

В първа глава вниманието е насочено към периода 1895-1902г. Тук са проследени преминалите чети по време на акцията на Македонския комитет от 1895г., появата на агитационно-организаторските чети на ВМОРО, превръщането на отделните чети в институция на организацията

и дейността им на територията на Кюстендилски окръг. Паралелно е проследена дейността на ВМОК и преминаването на чети във връзка с Горноджумайското въстание.

Втората глава, озаглавена “По време на Илинденско-Преображенското въстание”, концентрира вниманието на автора върху бунтовната 1903г. Активното прехвърляне на чети от началото на годината преминава в съсредоточаване на големи сборни четнически формирования от по няколко стотин души, които се обучават, въоръжават, престояват в окръга, а също се завръщат, лекуват или почиват в отделни периоди от време. Особено активна е тази дейност в дните на избухване на въстанието, когато се водят много битки в близост до границите на Кюстендилския край, а има и проникване на чужди войски на територията му. Сред тях авторът откроява мястото на четите, командвани от Христо Чернопеев, Гьорче Петров и Сотир Атанасов.

В трета глава е проследен периодът на четническа дейност от края на въстанието до навечерието на Балканската война. Продължаването на активна четническа дейност, отначало с малки формирувания, е съпътствано от съсредоточаване на по-големи чети за специални задачи. Авторът отделя специално внимание на бойния път на четите, преминали през Кюстендилско, с цел да се противопоставят на сръбската пропаганда във Велешко и Прилепско и сътворили “юлската епопея при връх “Ножот” през 1907г. Накрая на главата е разгледано разпускането на четите след Младотурската революция и възстановяването на четническия институт паралелно с нелегалните структури на ВМОРО през 1911г.

Последната глава включва участието на четите в първия етап на Балканската война. Т. Димитров анализира предпоставките за войната и наличните сили в Македония и акцентира върху съсредоточаването и прехвърлянето на границата с Турция на диверсионните партизански отряди, преминали почти всички през Кюстендилски окръг.

В заключението е отделено място за обобщение на броя на откритите чети, който възлиза на 533, разсъждения за евентуален общ брой на четниците, образованието на известната жива сила и качеството на оръжието. Посочени са основните населени места, използвани като бази за съсредоточаване, комплектоване и тези за преминаване на границата, като са открити предимно тиловите функции на Радомирско и комплексните функции на Кюстендилско и Дупнишко, като на Кюстендилското краище са отдадени само периферни функции поради отдалечеността от основния път, малката граница с Турция и бедността на населението. Въпреки липсата на много факти, в случай че разполага, авторът показва приноса на този по-късно откъснат от България край.

На базата на това изследване е направен списък на четници от Кюстендилския край, който не претендира за изчерпателност и се основава на информацията, с която авторът разполага. За улеснение на изследователи, които не ползват български език, накрая са поставени резюмета на английски и френски език.

Книгата “Кюстендилски окръг - главна четническа база за Македония 1895-1912г.”, както и повечето изследвания на Т. Димитров, респектира с богатата фактология. Стремелът на автора да конкретизира преминаването и престоя на всяка чета показва характера на изследовател с наклонност към точността и прецизността при пресъздаването на фактите. Разбира се в изследването се забелязват отделни колебания и пропуски, които обаче Т. Димитров има смелостта да си признае. Липсата на географска карта с посочени основни пунктове на съсредоточаване, преминаване и направление на движение на четите е сред пропуските на изследването. Като цяло трудът на Т. Димитров е полезен за историците и по-широката публика, защото разкрива водещото място на Кюстендилски окръг в освободителните борби на македонските българи.

н.с. Ангел Джонев

Какво пишат американците за нас

Съвременните Балкани – поглед отвън

В края на отминали ХХ век бе отпечатан пътеводител в САЩ: (Йеил Ричмънд, “От “Да” до “Йес”. Да разберем източноевропейците”) – предназначен за съветници, доброволци и частни лица, ангажирани се с демократичния преход в страните от Източна Европа.

Пътеводителят представя онези черти от националния характер на източноевропейците, които западния човек схваща като специфични и най-представителни. (Предговорът на книгата има за мото

следната мисъл на американския историк от унгарски произход Джердж Лукач: “Факторът” “национален характер” е често избягван от историци и социолози в наше време; но е погрешно и глупаво да се игнорира, още повече да се отрича неговото съществуване”.)

Макар да е съставен и отпечатан в САЩ, пътеводителят се основава на най-авторитетни изследвания и трудове на учени и писатели, както западни така и източноевропейски. Използвани са материали от американски, западноевропейски и източноевропейски архиви. Затова би могло да се приеме, че това е обобщен западен образ на народите от бившите социалистически държави.

Румънци

“Всеки руманец е роден поет” – румънска поговорка

Ключът за разбирането на един народ, пише Андрей Кодреску, са неговата чувствителност и национален характер, а не фактите, които често се оказват измислици. Американски поет роден в Румъния и коментатор на националното обществено радио, Кодреску пише за основното психокултурно различие между румънците и американците, което се проявява в начина, по който техните медии извличат фактите за новините. “Учтивият, дори деликатен румънец извлича информацията със заобикалки, чрез спомени, остроумие и намеци... Американецът е директен, груб и бърза да стигне до същината.”

Румънеца не разбира, обяснява Кодреску, че американецът задава директни въпроси, защото не се обижда, ако му кажат, че информацията, която иска да разбере, не му влиза в работата. За един румънец е в реда на нещата да упрекне някой който го интервюира в нахалство. Но за румънеца също е и грубо да не отговори на директен въпрос. Така че той предпочита да запази учтивия тон и по-скоро да лъже, отколкото да каже на този, който му задава въпроси, да си гледа работата.

Румънците, както и повечето източноевропейци, предпочитат да отговарят на въпросите индиректно, дълго и сложно. Румънците ще искат да ви разкажат цялата история, но без да ви отговарят направо. Това не бива да предизвиква подозрения у събеседника, защото “измъкването” е балканска традиция, засилена от 45-те години комунизъм, когато преките отговори не бяха най-разумното поведение.

Както много хора от Средиземноморието, когато говорят, румънците жестикулират, стоят близо до събеседника и не се колебаят да установят физически контакт. Като сърдечни хора те често докосват непознатите, а ако са приятели се прегръщат и целуват. Като нация от поети румънците имат колективна склоност да преувеличават.

Румънците и американците се различават и в отношението си към времето. Отношението на румънците е по-свободно, като в Средиземноморието и другите източноевропейски страни. Среща обявена за 10ч. може да не започне до 10 и 30 или 11 часа. Ако ви поканят на гости в 8 часа вечерта, ще ви очакват по-късно. Но когато румънците работят с чужденец, който е точен, и разбират че времето е пари, те могат лесно да променят виждането си за времето.

Румънците обаче намират време един за друг, за семейството си, за своя кръг от близки приятели от детинството и училището, за да споделят преживяванията си. Един американец описва вечерите си с румънски писатели като изпълнени с най-очарователни моменти, които някога е преживявал. Друг американец, дипломат от кариерата, работил в много части на света, съобщава, че приятелствата, които е създал в Румъния, са траели по-дълго откъдето и да било другаде по света.

Когато имат ясни цели, румънците могат да работят усилено, но, както посочва един румънски ветеран, те предпочитат да разговарят и да спорят, вместо да работят. Трябва да се наслаждаваш на живота винаги когато можеш, за предпочитане чрез разговори, ядене, пиене и в компанията на противоположния пол... За да отпразнува богатата реколта, селянинът посещава местната кръчма и се радва на добрата си съдба, като гуляе. Разпространено е също отношението, най-добре изразено от испанското (каквото да става). Трябва да се позволява на събитията да се случват, тъй като хората имат малка възможност да ги променят.

Чувството за хумор на румънците е неудържимо и те си правят майтап за най-сериозни неща. По време на комунизма Румъния беше известна със своите политическци вицове – форма на свободен исказ, който не можеше да бъде контролиран от режима.

Изънчени и способни хора, сред румънците има много математици, учени и писатели. Въпреки бедността посетителят не бива да се заблуждава, че е Румъния е страна от третия свят.

Българи

“Българинът ще преследва заек във волска кола и ще го хване” – българска поговорка.

Поговорката с волската кола, пише историкът Робърт Лий Улф, може да бъде убедителна за човек, който е виждал типичната балканска волска кола – “...трополящо, скърцащо съоръжение, теглено от покорен тронав едър звяр и движещо се със скоростта на охлюв... Издръжливи, пестеливи, упорити, тихи хора, често намусени... (българите) са настойчиви и постоянни.

Донякъде затворени при първата среща, българите са дружелюбни хора и ще се отворят към вас, след като се разчупи ледът. Някой обаче ги намират резервирани, със склоност да увъртат, когато ги попитат за мнението им и неохотни да споделят информация.

Малко объркващ е навикът им да кимат за “не” и да разклащат глава за “да” – наследство от турците. В наше време това е още по-объркващо, защото опитвайки се да улеснят западниците, някои българи поклащат глава по техния начин.

Българите са учтив народ, но не желаят да поемат инициативата за запознато с чужденци без посредник. Освежаващо скромни и откровени, те ни най-малко не угодничат на чуждестранните гости -отношение, което може да се срещне в други балкански страни.

Но, от друга страна, българите проявяват душевността на хора от малко село, толкова обичайна за Балканите. Те са живели под османско робство 500г. по дълго от всяка друга балканска нация и географски са по-близо до Византия. Към османското и византийско влияние трябва да се прибавят и 45-те години комунизъм “Руска марка”, който също има своите византийски аспекти. Този опит е направил българите упорити и инатливи, цинични един към друг и подозрителни към другите. Тъй като склоност към заговорнически начин на мислене, те не се задоволяват с преки отговори, но ако реагираш по византийски многозначителен начин, те го приемат.

Българите вярват, че тяхната историческа съдба е контролирана от зловещи външни сили (разбирайки великите сили), над които нямат никакво влияние. То е защото исторически твърде често са били губеща страна, наковалня, а не чук. Могат да бъдат фаталистични, да приемат всичко, което се случва, без да се оплачат. Могат да бъдат и негативисти – “Не можем да направим това” или “Тук това може да стане” са отговори които често можеш да чуеш, когато предлагаш нови инициативи.

Това чувство за безпомощност и негативна самооценка може да доведе до страх от критика, депресивни чувства и комплекс за национална малоценност. Често задаван въпрос на току що пристигнали гости е: “Какво си помислихте, когато за пръв път чухте за България?”

Българите искат да успеят, но са склонни да вярват, че успехът е отвъд техните възможности. Една американска психиатърка, работила в България, предлага американците да окуражават българските си приятели да поемат инициативата, да показват силата им и да обръщат внимание на големите им способности. С подобно окуражаване, прибави тя, но след като наистина сте се сближили с тях, българите ще могат и ще успеят.

Съвременна България е относително егалитарно общество без наследствена аристокрация и бариери по отношение на социалната мобилност. В миналото е била селскостопанска страна и през 1945г. около 83% от населението е селско. Днес само около 17% от населението е ангажирано в селското стопанство, но огромното мнозинство граждани е само първо или второ поколение. Това дава на България атмосфера на аграрно общество, с домашни добродетели, чувство за лоялност към семейството и приятелите и силна привързаност към земята. Много от живеещите в градовете се трудят на своето парче земя през уикендите и почти всички имат вила в провинцията.

Образованието се цени високо и се смята за панацея за злочестините на живота. През 1939г. грамотността в България е по-висока от която и да е друга балканска държава. Днес тя е 98%, една от най-високите в света.

Като изобретални хора българите подхождат към нещата с интелектуално любопитство. Те имат репутацията на “царе” на софтуера и много от първите вируси, нападнали компютрите по света, като (“Черният откъстител”), са от български произход.

Музиката и операта са от значение и в малка България са се появили забележително много световноизвестни певци като Борис Христов, Николай Гяуров, Анна Томова-Синтова, Гена Димитрова и др. Според легендата Орфей, богът на музиката е роден в Тракийска България.

Словенци

Най-западни от южните славяни, словенците са станали подвластни на Карл Велики през 778г. и част от германския свят до 1918г. Това ги е направило сериозни, тържествени и благоразумни, потихи, сдържани и точни от другите южни славяни. Физическите словенци трудно могат да бъдат различени от северните им австрийски съседи – сравнително високи, най-вече руси със светла коса и очи. Съща като австрийските си съседи те са католици и използват латинската азбука.

Въпреки че Словения е първата югославска република, обявила независимост, днес тя е най-мирната от новите южнославянски държави. 95% от населението са словенци.

Хървати

На външен вид петте милиона хървати са по-високи от словенците и са най-вече русокоси. Те повече приличат на западници от сърбите във външния си облик. Хабсбургите са използвали хърватите като преден пост срещу нашествието на Османската империя. Както и словенците, хърватите искат да бъдат смятани за западни, а не за централноевропейци и в никакъв случай за източноевропейци. Те твърдят, че сръбската пропаганда за хърватските жестокости срещу сърби и евреи през Втората световна война им е създала лошо име.

Сърби

Сърбите са “тексасците” на южните славяни. Те са по-открити, експанзивни, с по-средиземноморски темперамент, по-непостоянни и по-непредсказуеми от хърватите. Известни са с това че се протипоставят на големи сили – османските турци, Хабсбургите, нацистите, Съветския съюз и напоследък САЩ и ООН. Докато хърватите искат да бъдат смятани за западници, сърбите се радват да се плезят на Запада. Сръбското общество в основата си е селско, но с класова свобода и независимост, непозната за другите селски общества в Източна Европа.

Босненци

Преди Гражданската война 44% от населението беше мюсюлманско, 31% сръбско (православнохристиянско) и 17% хърватско (католическо). Религиозното наследство е единственото различие между трите групи.

След като са живели 45г. в светска държава, повечето от босненските мюсюлмани имат свободно виждане за своето религиозно наследство, което за тях е въпрос на култура и спазване на някои традиции, като това да дават на децата си ислямски имена, да бъдат обрязвани, да ядат баклава и да се присъединяват към празненствата, които отбелязват края на Рамадана.

Черногорци

Те обитават безлюдните планински местности южно от Босна и Херцеговина, които османските турци никога не са успели да завладеят, и са се присъденили към нова Югославия след Първата световна война.

Македонци

Като другите южни славяни потомците на днешните македонци са мигрирали на Балканите през 6 и 7 век и са се установили във Византийската провинция Македония... Много други обаче живеят точно срещу границите на България и Гърция. В такава част на света, където националните граници не са добре определени, националността и гражданството нямат ясни очертания и затова страстите лесно избухват. На прием във Вашингтонският “Кенеди Център”, даден в чест на югославският фолклорен ансамбъл, присъстваха българският и югославският посланик и двамата от македонски произход. Поканиха ги да се присъединят към импровизирано македонско хоро. Те приеха и изглеждаше, че се забавляват. Не позволиха обаче, танцувайки заедно, да се хванат за ръце, за да на причини това политически проблеми в техните страни.

Албанци

Албанците са топли хора – живи и разговорливи, страстни и горди. Но поради това, че много държат на мнението си говорят и спорят възбудено и им е трудно да стигнат до консенсус, те често изглеждат гневни на чужденците, свикнали с по-въздържано поведение.

Приятелството с албанците се основава на взаимно доверие и имат нужда от време, за да се развие. Но след като веднъж се е развило, то е стабилно и трайно.

Албанците са извънредно щедри. Те са готови да се разорят, за да пригответ за гостите си прилична трапеза и да ги накарат да се чувстват като у дома си.

В Албания трябва да ядете много и да се ръкувате с всеки, когото срещнете, всеки път, когато го срещнете или се сбогувате... Първо поздравявате по-възрастните, а след това и по-младите. Хората с които сте по-близки целувате три пъти ако са от същия пол.

Идеята за уединение, така както я разбират американците, не съществува в Албания (както и в много други източни страни). Албанците не намират, че има нещо нередно в това да се натрапят като трети в среща между американец и албанец. Доброволците от корпуса на мира, които живеят с албански семейства, едва успяват да намерят няколко минути за себе си в края на деня. Албанските им домакини смятат, че американците се чувстват най-щастливи в тяхната компания.

Слуховете, изглежда се разпространяват и вълнуват цялата страна. Поради силните родови и семейни връзки всеки познава другия. Поверителността е нещо непознато. Както пише Даръм през 1909г.: “Едва ли има място, където е по-трудно да запазиш тайна, отколкото в планините на Албания. Новините там се разпространяват мълниеносно.”

Кимането, както в България, означава “не”, клатенето на главата – “да”. Цъкането с език означава несъгласие.

Избягвайки да критикуват чужденците или да изказват открито несъгласие, албанците по-често изразяват одобрение, отколкото обратното. Лесно възприемат чужд съвет и не обичат да го обсъждат. Слушат, без да показват с израза на лицето си дали държат на нещо. Това вероятно ще озадачи американците, които са свикнали да бъдат откровени и открити, дори ако това означава честна критика и несъгласие.

Албанците обаче не се колебаят да задават груби въпроси като: “колко печелиш?” и “колко ти струва колата (къщата, дрехите)? Една американка си спомня, че са я питали “Защо си толкова дебела?”, като по същото време са я карали да яде повече.

В заключение искам да отбележа, че желанието ми беше да запозная читателите на “Бюлетина” с основните акценти от Пътеводителя отпечатан в САЩ и да си поставя един отворен въпрос: Дали са ни разбрали нас източноевропейците?

Геополитика

САЩ и Балканите: Постепенно и условно

1. След деведесетте, когато САЩ на международен план имаха водеща роля в решаването на балканската криза в чийто център бе насилственото разпадане на СФР Югославия, тази роля постепенно превзеха страните от Европейския съюз. Представителите на ЕС поеа водеща роля в предефинирането на СР Югославия; те превзеха международната военна мисия в Македония, дадоха около 80% от чуждестранните войници в региона и най-голяма част от финансовата подкрепа на балканските страни.

Без оглед на това, че нейните външно-политически приоритети бяха насочени към други части на света, САЩ не загубиха интереса си за Балканите, в които те през изминалото десетилетие заложили огромна част от международния си престиж и бюджетни средства (преценява се, че тази сума превишава 20 милиарда щатски долара). През този период САЩ предвождаха две военни интервенции на Балканите (Босна, Югославия) и разпоредиха значителни военни сили (Босна, Косово, Македония).

Известно е, че през следващия период САЩ ще продължат да намаляват военното си присъствие и ще препускат на ЕС все по-голяма част от отговорността за събитията на Балканите което не означава, че влиянието на САЩ няма и по нататък да бъде значително. Това влияние, като глобална сила, САЩ могат да упражняват както чрез двустранните си контакти така и чрез международните организации (ООН, ОССЕ). Много е значителна и възможността за американско влияние за

икономическото развитие на региона чрез доминиращата роля в международните финансови организации, каквито са МВФ и Световната банка.

Влиянието на САЩ в нашия регион ще се почувства и чрез НАТО и програмата Партньорство за мир. Известно е, че през ноември миналата година България и Румъния получиха покана за присъединение към НАТО, а освен Сърбия и Черна гора и Босна и Херцеговина, всички други страни в региона се включиха в Партньорство за мир, замислено като първа крачка към НАТО. Основните пречки за приемането на СиЧГ в ПЗМ са нерешените случаи с Хагския Трибунал, Ратко Младич и делото на СиЧГ срещу НАТО пред Международния наказателен съд в Хага.

В духът на Балтийската харта от 1998, Албания, Хърватска и Македония подписаха със САЩ тнр. Адриатическа харта през май тази година. С Адриатическата харта е реafirмирана американската подкрепа на политиката на “отворени врати” за приемането на нови членки в НАТО и бе потвърден интереса на споменатите три страни да изпълнят необходимите предпоставки за присъединяване към тоя съюз.

2. Основната прокламирана цел на американската политика на Балканите е постепенно и обусловено включване на страните от региона в евроатлантическите интеграции – НАТО и ЕС. Процесът на присъединяването на балканските страни в тези интеграции се вмести във визията на президента Буш за “единствена и свободна Европа в мир”, което подразбира такава общност от европейски страни които споделят общи ценности и имат съвместими политически и икономически системи. САЩ знаят, че включването на балканските държави в евроатлантическите интеграции подразбира коренна трансформация на цялата икономическа, политическа и ценностна система на тези страни, което съществено допринася за укрепването на регионалната сигурност и стабилност, тоест предотвратява да не се повторят ужасните военни стълкновения и конфликти от миналото десетилетие. САЩ настояват за коренна трансформация на балканските страни, в посока на тяхната евроатлантическа интеграция, знаейки че тя, дългосрочно гледано, е най-ефикасна пречка за ревитализиране и засилване на исторически коренясалите консервативни националистически сили в региона.

Като важно предусловие за интеграцията на балканските страни в евроатлантическите структури, САЩ насърчават и подкрепят укрепването на сътрудничеството между балканските държави и решаване на всички наследени и отворени междудържавни въпроси. В този смисъл те приветстваха споразумението между Хърватия и СиЧГ за Превлака и споразумението за разграничението между СиЧГ и Македония. Във връзка с това трябва да се припомни, че нашата дипломация получи признания за нейната “регионална политика” (особено бяха приветствани резултатите постигнати през нашето председателстване с Процеса за стабилност и сътрудничество на страните от Югоизточна Европа).

САЩ подкрепиха (с около 15 милиона щатски долара за 2003г.) Пакта за стабилност за Югоизточна Европа, като многостранна инициатива чиято цел е укрепване на сътрудничеството между страните от региона, в областта на енергетиката, търговията, инфраструктурата, борбата срещу престъпността и пр.

3. Въпреки приноса който от началото на Балканската криза САЩ даваха за стабилността и развитието на балканските страни (спиране на войната в Босна чрез имплементиране на Дейтънския договор, стабилизиране на Македония чрез Охридското споразумение, подкрепа на демократичните сили в Сърбия и Черна гора, помощ при решаване на напрежението в южна Сърбия, икономическа подкрепа на реформите и пр.), постигнатите резултати не винаги отговаряха на прокламираните цели. Достатъчно е да се погледне на двата, де факто международни протектората в Босна и Херцеговина и на Косово, които са далеч от очакваните. Властта в Босна се изправи пред проблемите на нефункционалност на икономически зависимата държавна общност в която се шири престъпност и корупция. От всички страни тя е и най-далеч от Партньорството за мир. Положението на Косово е още по-тежко и се характеризира с лоша икономическа и сигурностна обстановка и постоянен натиск върху малцинствените общности.

Комплексният анализ вероятно ще покаже, че за това несъвпадение между прокламираните цели и осъществените резултати на американската политика в региона съществуват много причини – от исторически до дневно-политически. Причините вероятно се намират и в това, че САЩ не винаги действаха на време и според обстоятелствата и че толерираха бюрократичния, дневно-политически прагматизъм който отнесе превес над системната афирмация на принципите и ценностите на демокрацията и човешките права в региона, на които им липсваха тия ценности и принципи. Въпросът е, дали помощта на САЩ за якненето на демократичните принципи още от раждането на

кризата можеше да бъде по-решителна и систематична и дали тогава тази помощ щеше да допринесе за съкращаване на годността на косервативно-националистическите структури в региона. В този смисъл може да се помисли за оценката, че официалните представители на САЩ “не правят добре когато се преструват, че въпроса с човешките права и историческите американски ценности може да се отрази върху традиционните принципи на външната политика” (Х. Кисинджър). Може разбира се да се постави и обратния въпрос: как щяха да изглеждат Балканите ако САЩ си стояха настрана, като в самото начало на кризата на разпадането на бивша Югославия и да ли ЕС, който не се показва ефикасен в овладяването на тази криза може да допринесе за предотвратяването на още по-лошите последствия в региона.

4. При оценяване на американската роля на Балканите е необходимо да се вземе предвид нейната значителна финансова помощ за прехода на балканските страни, която главно се осъществява чрез програмата SEED (Подкрепа за източно-европейските демокрации) която се провежда от 1989. Конгреса на САЩ отпусна от бюджета 525 милиона щатски долара през фискалната 2003г. А за 2004г. бяха поискани 440 милиона щатски долара:

За 8 от 15 страни които приемаха помощ чрез SEED бе оценено, че тази помощ вече не им е нужна (Чехия, Естония, Литва, Летония, Полша, Словакия и Словения). Всички тези страни са или членки на НАТО, или са поканени да им се придружат, а всички са планирани за присъединяване през 2004г. Страните предвидени за помощ са Албания, Босна, България, Хърватия, Македония, Румъния и Сърбия и Черна гора а Хърватия и България са назначени като страни които ще приемат помощ до 2006, а се счита, че и Румъния не е далеч от решението да ѝ се просрочи приемането на помощта по основа на SEED.

Програмите по тази помощ генерално са насочени за подкрепа на демокрацията и развитието на пазарната икономика. Особено са насочени за укрепване на законността и подпомагане на балканските страни успешно да се борят срещу глобалните явления каквито са корупция, организирана престъпност, нелегална търговия с наркотици, хора и пролиферация на оръжие.

5. Основните цели които САЩ искат да постигнат подпомагайки балканските страни са еднакви с целите на ЕС, което бе потвърдено и на срещата ЕС – САЩ, която се проведе към края на юни във Вашингтон. Това потвърждава, че няма съществени различия в отношението на ЕС и САЩ към ситуацията на Балканите. Известни различия все пак съществуват и те в последно време се манифестират по въпросите за отношенията между балканските страни към интервенцията в Ирак, както и във връзка с американското искане за изземване от юрисдикцията на Международния наказателен съд в Хага (въз основа на член 98 от Римския статут). Според словото на съответния американски закон, на всички балкански страни от 1 юли се спира американската военна помощ ако не подпишат двустранно споразумение което предвижда изземване на американските граждани от Международния съд, с което програмите за военната помощ които са потвърдени преди тази дата ще продължат да се прилагат и в тази фискална година (по този начин СиЧГ, без оглед че не беше донесено решение за американските искания, помощ за учене на английски, като начало на нейното военно сътрудничество със САЩ. От балканските страни Босна, Албания и Македония са се отзовали на американските искания, докато Румъния е подписала споразумение, но не го е ратифицирала.

6. САЩ преценяват, че въпреки изкушенията, балканският регион осъществява бавен напредък както в процеса на икономическия и политически преход, така и в смисъл на общата сигурност и стабилност, поради което, между другото, цялото военно присъствие на КИМ и БИХ е намалало за 2/3 от войниците.

САЩ преценяват, че демократичните принципи пускат корени на Балканите и като потвърждение навеждат, че през миналата и тази година са проведени свободни и честни избори в СиЧГ, Босна, Албания, Македония и на Косово. Смятат, че икономическия ръст в региона е относително добър (през миналата година изнасяше около 4%). Преценяват, че се увеличава завръщането на бежанци, което особено се отнася за Босна, докато на Косово повече се завръщат отколкото го напускат, което никак не трябва да се тълкува като знак че положението на Косово в този смисъл е задоволително.

Общо взето, щатите са доволни и от начина по който страните от региона подкрепиха дейността на САЩ в борбата срещу международния тероризъм както и в предотвратяването на нелегалната търговия с оръжие.

Те считат, че в спазването на човешките права е осъществен напредък в Хърватия и Черна гора, въпреки съществуващите проблеми (На Хърватия ѝ се приписва неадекватно поведение по въпроса

за завръщането на хърватските граждани от сръбски произход и тяхното имущество както и недоволно сътрудничество с ХТ). Както бе констатирано в последното известие на Стейт Департамента за състоянието на човешките права в света, властите в Босна, Албания и Македония осъществяват слаби резултати на този план с дълъг списък на бройни и различни нарушения на правата.

Представителите на американския Конгрес както и повечето неправителствени организации са съгласни с общите оценки, че балканските страни напредват в процеса на демократичната трансформация, въпреки че и по-нататък съществуват бройни проблеми. Преобладава и становището, че за продължение на реформите на Балканите и по нататък е нужна силна международна подкрепа. В центъра на вниманието на Конгреса и НПО са въпросите към миналото, сътрудничество с Трибунала, борба срещу корупцията и престъпността, реформа на сигурностния сектор и правосъдието.

6. Ако искаме да дадем някаква обща оценка за това как американската политическа общественост днес вижда положението на Балканите, при всичкото уважаване на комплексността на тази общественост и разликите които съществуват между отделните балкански страни, може да се изтъкне, че Балканите се доживяват като регион който се движи от война към мир и сътрудничество, от тоталитаризъм и консервативен национализъм към развитие на демократичните институции и ценности от държавна и “деструктивна икономика” към приватизация и създаване на пазарни икономически механизми. Безспорно е мнението, че промените не са цялостни и еднопосочни и че започналите реформистки процеси могат да бъдат застрашени от страна на консервативните обществени сили, които злоупотребяват тежките социални последици от дълго отлаганите реформи на икономиката и обществото. Поради това преобладава мнението, че е нужно силно международно присъствие в региона, преди всичко чрез ЕС, ако искаме да осигурим интегриране в евроатлантическите структури. Счита се, че САЩ и по-нататък трябва да упражняват силно влияние на Балканите, но с намалени бюджетни средства и значително редуцирано и на края вероятно изтеглено военно присъствие.

7. Без оглед на това, че САЩ приемат че Сърбия и Черна гора поради своите икономически потенциали и геостратегическо положение е ключова страна за стабилността и развитието на региона, СиЧГ изостава в сравнение с другите балкански държави в двустранното сътрудничество със САЩ и постигнатото ниво на нашата интеграция в евро-атлантическите структури, което също зависи от позицията на САЩ. Счита се, че това изоставане може да се настигне и че голяма част от некомплетираните реформи на правната и политическа система която се характеризира с недостатъчно стабилни и реформирани институции. САЩ на няколко пъти отдадоха признания на реформисткия екип в Сърбия който постигна макроикономическа стабилност в страната. Промените в другите обществени области не вървят със същата динамика, особено в сектора на сигурността, за чиято реформа щатите са особено заинтересирани.

След демократичните промени в Сърбия отношенията бяха нормализирани, но от миналата година се случи застой. Така на полето на двустранното икономическо сътрудничество осъществените резултати са далеч под възможностите и ние сме сред редките страни на Балканите които в размяната със САЩ имаме дефицит. Това е резултат от това, че не сме получили статут на “нормален търговски партньор”, който нямат много малко страни.

След посещението на Колин Пауел в отношенията на СиЧГ и САЩ бе постигнат възход за който допринесоха определени положителни процеси на домашната сцена: борба с представителите на организираната престъпност, започнатите реформи в армията на СиЧГ (постигане на граждански и демократичен контрол), известен напредък в сътрудничеството с Хагския трибунал, за което се счита, че е изнудено с международен натиск и че все още не е достатъчно за да осигури безусловна американска помощ на Сърбия, която през тази година след сертификацията на държавния секретар на САЩ Колин Пауел достигна 100 милиона щатски долара. Черна гора и Косово отдавна са освободени от “политиката на условияването” за американската помощ.

Първите знаци за подобрене на отношенията между СиЧГ-САЩ бяха американските решения за освобождаване на нашите финансови средства в САЩ, за отменянето на “извънредните мерки”, както и началото на военното сътрудничество между двете страни. Дали ще продължи този възходящ тренд зависи преди всичко от готовността на нашите власти да продължат с реформите и изпълняване на поетите международни задължения, от които най-много се потенцира сътрудничеството със Хагския трибунал.

8. Отношението на американската администрация към Косово е изразено в принципа “стандардите преди статуса”, тоест че е още не е време за решение нито за независимостта, нито за подялбата на Косово. Администрацията счита, че стандардите се отнасят за върху проблемите които в този момент са главните източници за политическата несигурност и нестабилност на Косово в които спадат завръщането на бежанците, безработицата и нефункционалните институции на местната власт. Окончателният статус на Косово трябва да бъде стабилизиращ фактор на Балканите, а това може да се постигне само с предварително изпълняване на стандардите. Администрацията счита, че стандардите не могат да се постигнат докато продължават разправиите за окончателния статус, а решаването на статуса в този момент може да предизвика не само дестабилизацията на Косово но и на целия регион (Южна Сърбия, Македония) който едвам излезе от един разорителен период.

9. Сред американските НПО (Институт за мир, Център за международни студии) има по-големи симпатии за по-скоро решаване на статуса на Косово и на базата това, постигане на неговата независимост. В Конгреса на САЩ действа една влиятелна група негови членове които подкрепят независимостта на Косово и с тази цел иницираха няколко конгресни резолюции които все още са далеч от приемането им.

Корените на българите и българската държавност

(Продължение от миналия брой)

За значението което българите са имали пред лицето на Византия говори следният исторически факт. Константин Багрянородни (913-959) в съчинението си “За управлението на империята” – параграф 12 е кратък и ясен: “Знай, че така наречената “Черна” България може да воюва с хазарите.” Така през средата на II век в Европа е създадена поредната държава на българите, известна като Стара Велика България. Тя е разположена на север от Черно море и просъществува до втората половина на VII век. Последният ѝ владетел – кан Кубрат успява да обедини в нея почти всички български племена живеещи по тези земи. Средищното място на което те живеели им позволило да контролират търговските пътища през Азия свързващи Индия с Европа. Българите охранявали пренасяните стоки и товари от разбойническите набези на тюркски племена, а същевременно и самите те пряко участвували в търговията между Изтока и Запада. Велика България на кан Кубрат се разпростира на огромна територия и бива организирана по начин наподобяващ много съвременния федеративен принцип. Тя е била разделена на шест административни области управлявани от канове. По това време самото понятие БЪЛГАРИЯ означава Бъ Ль Гръ – голяма, велика земя, което отразява точно понятието “държава”, а така също и определението “Велика”. Вождът на първата област (кан Кубрат) е бил върховен глава на цялата държава и е наричан още вихтун. Тази област, заедно със столицата на вихтуна – Фанагория се е простирила в северната част на Велика България. В историческите летописи тя е известна като “Черна България”. Втората област в която живеели оногондурите е разположена на североизток и начело ѝ стоял най-големия син на Кубрат-кан Батбаян. Третата област, на югоизток е областта на утигурите с вожд Ата. Четвъртата област, на юг е на кутригурите или наречени още “чдарбулгар” начело с Котраг. Петата област, разположена на югозапад е територията на “сребърните българи” начело с кан Аспарух (Исперих). Шестата област, на северозапад е управлявана от кан Безмер. Всички те са били от рода Дуло и синове на кан Кубрат. Всеизвестно е станалото историческото завещание на кан Кубрат, с което той заклева синовете си да запазят единството и разбирателството помежду си и след неговата смърт. Поднасяйки им сноп пръчки, който те не успяват да счупят, той самият го натрошава, счупвайки пръчките една по една. Синовете му обаче не изпълняват неговото завещание и след смъртта му Велика България започва да се разпада. Причините за това са различни. От една страна личните противоречия и стремежи за придобиване на върховната власт, но най-вече съществуващите разногласия между кановете на отделните области за това каква да бъде политиката спрямо големия враг изправил се на източните граници на държавата – хазарите. Оформят се главно две течения. Кановете Батбаян и Котраг са били склонни на преговори,

съглашателство и известни териториални отстъпки спрямо хазарите. Противно на тях, канове Безмер и Аспарух са за решителен военен отпор на хазарската агресия. Хазарите използвайки тази разединеност на Кубратовите синове нанасят важни поражения на разколебаната и раздирана от противоречия българска държава. Това става около 660 година. Тогава Батбаян сключва унизителен мирен договор с който всъщност става васал на хазарите предоставяйки им североизточната област на държавата населявана до тогава от оногондуриите. Започват масови бежански вълни на оногондури изгонени от родните им места в посока югозапад, където те се струпват на границата с Византия по устието на река Дунав. Този развой на нещата противопоставя канове помежду им. Безмер и Аспарух не признават вече властта на по-големия си брат – Батбаян, унаследил по старшинство кан Кубрат и решават да воюват безкомпромисно с хазарите. Започват ожесточени сражения с прииждащите от изток многобройни хазарски маси и за известно време те са възпрени. Същевременно кан Ата също не се подчинява на хазарите и се отбранява на югоизток в Кавказ. Естествен водач на тези непримирими български племена става кан Безмер. Византия в типичния си лукав стил отказва военна помощ на воюващата българска държава и пренасочва интересите си към хазарите определяйки ги вече като по-изгоден съюзник. Империята започва тайни преговори с тях насочени срещу непримиримите български канове – Безмер и Аспарух. Така те двамата се оказват изправени срещу два мощни противника, хазари на североизток и ромеи на юг. Това ни най-малко не ги отчайва и не променя намерението им да търсят място под слънцето за предвожданите от тях българи, със силата на оръжието. Към техните войски се присъединяват и повечето оногондури избягали от североизточна България и търсещи спасение на юг. И така кан Безмер води тежки и успешни битки с хазарите прииждащи от североизток принуждавайки ги да се откажат от намерението си да завладеят България. Племето на Аспарух се спуска на югозапад почти до устието на Дунав и срещу него се изправя самия византийски император Константин IV Погонат с огромната си добре обучена и въоръжена армия. Същата тази армия принудила преди това аварския хаган да преклони глава пред империята, същите тези легиони сломили на изток съпротивата на омаядския халиф Муавий. Предвидливо Аспарух привлича за съюзници местни славянски племена и те застават на негова страна впечатлени от силата му и същевременно недоволни от водената византийска политика спрямо тях до този момент. След продължително изчакване и игра на нерви войските на кан Аспарух влизат в сражение с легионите на византийската империя и за изненада на тогавашните летописци успяват да нанесат тежко поражение на високомерните ромеи. Унищожена е голяма част от византийската войска, а императора едвам се спасява от пленяване. В словото си пред VI Вселенски събор, на 9 август 681 година презвитер Константин Апамейски казва, че “византийците са претърпели поражение не от някакво племе, а във война с България”. Още тогава ясно личи, че българите са били възприемани като заслужаващ уважение народ с ясно обособена държавност. Със силата на оръжието е била утвърдена една вече съществуваща държава на самата територия на Византия. Империята е принудена да подпише един унизителен за нея мирен договор, който я задължава да плаща ежегоден данък на българите. Подразбира се, че заради едно загубено сражение Византия не би отишла на такъв унизителен за самата нея договор. Но виждайки, че в същото време българите под водачеството на кан Безмер гromят на север и хазарите, ромеите се видели принудени да признаят съществуването на тази мощна българска държава оформила се на територията на бившите ѝ провинции около и на север от река Дунав. Така се узаконява съществуването на Дунавска България. Тази България противопоставя на правоприменицата на многовековната Римска империя своята също така многовековна династическа традиция. Така продължава историята на българските племена, като през историческата 681 година по един категоричен начин те извоюват правото си да имат държава в доскорошните североизточни провинции на Византийската империя при устието на Дунава.

Другият Кубратов син - Кубер решава да отхвърли върховенството на аварския хаган и потегля с многобройното си племе на юг към земите на днешна Македония. Това не се понавя на аварите и те се опитват да възпрат и унищожат напускащите ги българи. Кубер нанася шест поражения на преследващия го аварски хаган и в крайна сметка се установява с народа си в Керамисийското поле. Това разбира се не е ничия земя, а също провинция на Византия. Заети обаче в тежки битки с арабите на източните си граници на империята, ромеите са принудени да приемат молбата на Куберовите българи за заселване в Македония. Кубер не се задоволява с това и след като усяда трайно в новите земи прави опит да разшири територията си на юг като се стреми да завладее Солун, но опита му не сполучва.

Така българите навлизат в земите на Византийската империя от две посоки. Аспарух през Малка Скития до Дунава, а Кубер по стария Вардарско-Моравски път до Македония. Налице е съгласуваност в действията им при овладяването на северните провинции на Византийската империя. До този извод се е достигнало след разчитане надписите при Мадарския конник. По този начин изпитвайки силния хазарски натиск, СТАРА ВЕЛИКА БЪЛГАРИЯ губи източните си земи, но се съхранява като цяло премествайки центъра си на югозапад, към Балканите, където наново трябва да отстоява независимостта си, този път срещу могъщата Византийска империя.

Ето как българите навлизат в тези места най-малко половин век преди да се появят славяните. С военната си сила те отварят пътищата към Илирик, Македония, Мизия и Тракия за славянския свят. За първи път славянски племена прекосяват река Дунав през VI век. Набезите им зачестяват по време на управлението на император Юстиниан, като в края на VI в. поселването им отсам Дунава става масово и трайно. В много случаи славяните са съпровождали българите при тези нашествия. Така може уверено да се направи извода, че славянската колонизация е пряка последица от настаняването на българите в земите покрай Дунава, а не я предшества по време. Друг важен извод е, че когато българите на Аспарух и Кубер навлизат на Балканите те вече много добре са познавали земите в които отиват. Това се дължи на наученото от предшествуващите български “вълни” заливали полуострова. Що се отнася до славяните, те първоначално са се колебали кога да припознаят като върховен управник на земите, които самите те поселявали трайно. По-изостанали в своето обществено-икономическо развитие те чувствували потребността от централизиран държавен организъм, който да ги защитава от превратностите на съдбата на това кръстопътно средище – Балканите. След историческата победа на Аспарух над византийския император Константин IV Погонат, славяните намерили в лицето на българите естествения си съюзник. Кан Аспарух взима по онова време блестящо стратегическо решение, което решава съдбата на борещата се за оцеляване българска държава. Вместо да се сражава със славяните недопускайки ги в отвоюваните земи, той решава да ги приобщи към държавата и народа си. Аспарух планомерно размества славянските племена, като северите разполага на изток до морето срещу Византия, а седемте племена на запад срещу аварите. Така той създава едно териториално разпределение на двата етноса осигуряващо стабилност на държавата. В подписания през 681г. мирен договор между България и Византия е имало специални точки отнасящи се до защитата на племенните славянски територии на Склавиниите от византийски посегателства. Неспазването на тази част от договора изпитва на гърба си император Юстиниан II през 688 година. С армията си той навлиза в земите на Склавиниите и тогава в защита на славяните срещу него се изправя българската конница, която му нанася поражение при което той едва не загубва живота си. Всичко това обяснява защо славяните доброволно са приели върховенството на българския кан. В негово лице те намират един мощен и сигурен съюзник. Така избора е направен и постепенно българите и славяните започват да се опознават и съединяват в един народ.

С идването си по Дунавските земи българите пренасят и донасят със себе си развита държавна система с няколко нива на държавни постове и разделение на обществото на няколко касти. Това кастово деление е подобно на индийското, с разликата, че при българите можело да се преминава от по-ниска каста в по-висока по заслуги, което е представлявало начин за стимулиране при изпълнение на добра служба. Тази развита държавна структура говори за нейната древност и утвърденост при проверките на историята. Съществуват и още неща, които допринасят за утвърждаването на Дунавска България редом с мощната Византийска империя. Българите освен своята държавнотворческа нагласа донасят и своята религия. ТАНГРА е хилядолетното Божество на българите. Общоприето е, че юдаизма в предхристиянско време е първата монотеистична религия. Но има вече ТАНГРА и ТАНГРИЗЪМ! Това е предхристиянския монотеизъм на древните българи. Като историческа възраст за Тангра може да се спори, но като монотеизъм този Бог е най-изчистеният. Тангра е върховно Божество на небето! Той е и слънце, и морал, и съдник. Историческите превратности са сблъскали българите с различни народи и религии принуждавайки ги да обогатяват своите религиозни възгледи. Имали са пряк досег с юдаизма и Християнството (при хазарите и в Армения). Постепенно при своите преселения и превратности българите са се приближавали постепенно към християнската представа за Бога и това е продължило векове. Не случайно аварският хаган поверява на Кубер пленниците християни и те му остават верни до край. Знаменателен е надписа на Кан Ювиги Пресиян: “Българите сториха много добрини на християните, а християните забравиха. Но Бог вижда” . Показателно е, че в актовете на VIII Вселенски Събор (869г.), духовните звания на българските пратеници били записани с понятия

характерни за ранните източнохристиянски общности. Тоест видно е, че прабългарите донасят в Дунавска България не само своя Бог Тангра, но и ранни наченки на своето християнство. Впечатляващо е, че ръководещата каста в държавата се е намирала толкова близо до Християнството, че именно от горе започва неговото приемане от целия български народ. Въпросите, които княз Борис I задава на папа Николай I показват нагледно процеса на обогатяване на религиозните възгледи на българската върхушка. Този процес разбира се не протича мирно и безболезнено, и много българи защищават яростно Бога на предците си – Тенгре (Тангра). Не така са стояли нещата при славяните, в чиято религия откриваме множество божества. За тях покръстването е било навярно огромен стрес поради липсата на предшествуващ досег с Християнската религия, но и същевременно религиозното обръщане е станало не така драматично, защото не ги е задържал назад такъв силен единоначален Бог какъвто е Тангра при българите. Но както и да се тълкуват нещата изводът е един, а именно, че християнизиранието на българи и славяни е сполучлив и единствено възможен по онова време ход на българските канове (и най-вече Борис I) довел до необратимо спояване на двата етноса в един народ. Християнизиранието на държавата я поставя на равна нога с другите големи европейски сили като Византия и Рим. Доказан исторически факт е приемането на християнската религия още от кан Кубрат, който е приел християнството от византийски свещеници.

Сега излизат наяве и данните, че преди създаването на славянската азбука: кирилица и глаголица, древните българи са имали своя писменост – куниг, а писмените знаци се наричали кун. В Шумер и Акад думата “кунуку” означавала “надпис” или “Царски надпис”. Тази писменост българите пренесли от Централна Азия в Европа. Древното българско писмо е открито по всички места населявани някога от прабългарите. В произведението “За буквите” – Черноризец Храбър отбелязва, че българското рунно писмо е служело и за гадаене. Създавайки славянската азбука Кирил и Методий и техните ученици са използвали и древните български знаци – куни известни още като руни. Следи от тази писменост има открити при разкопки във Волжска България.

Ето така на Балканският полуостров се утвърждава една мощна и жизнеспособна българска държава известна като Дунавска България, която просъществува 1300 години, чак до наши дни в постоянни битки и съперничество с могъщата по онова време Византийска империя. Възприемана първоначално от високомерните византийци като някакъв нетраен племенен съюз на северните ѝ граници, който рано или късно ще се разпадне и българите ще се претопят в огромната Византийска империя, те скоро разбират, че на север ще съжителствуват трайно с един горд народ имащ своята култура и древна история. През всичките тези години българите воюват с множество врагове, като маджари, татари, франки, руснаци, кръстоносци, араби, сърби, византийци и турци. Минавайки през периоди на възход и падение, на робство и освобождение, Дунавска България оцелява през всичките тези превратни исторически събития на изминалите векове.

Но това не е единствената българска държава съществувала през цялото това време. И когато казваме, че българските историци са в дълг пред българския народ имаме предвид най-вече не потулвания исторически факт за съществуването на още една българска държава на границата между Европа и Азия, така наречената ВОЛЖСКА БЪЛГАРИЯ.

Началото и е положено от кан Котраг, един от синовете на кан Кубрат, който под силния натиск на хазарите взема решение да поведе своето племе кутригури на север и на мястото на сливането на двете големи реки Волга и Кама полага основите на нова българска държава, която постепенно се разпростира върху голяма територия и става известна в историята под името ВОЛЖСКА БЪЛГАРИЯ. Историята на тази държава се разделя на три периода: раннобългарски- VII - IXв.; домонголски – X- XIIв.; златноордински – XIII – XVвек. Тя е една от първите държави в източна Европа постигнала социално-икономическо развитие и култура по нищо не отстъпващи на тези при другите феодални държави от онова време. Така тя се превръща в неразделна част от средновековните цивилизации на християнска Европа и мюсюлманския Изток. В страната биват построени много градове, като някои от тях се превръщат в културни, икономически и търговски средища известни по целия тогавашен свят. Това са: Булгар, Биляр, Сувар, Ошел, Джукетау и още доста други. Усвоявайки и разширявайки новозавладяната територия българските племена все повече и повече се обединяват приобщавайки и завареното местно население като към края на IX век се оформят в ясно обособена българска държавност, придружена естествено и от избистряне на етническото самосъзнание за принадлежност към българска народност. Географското разположение на Волжска България е на място, където се пресичат важни търговски пътища в посока север-юг и запад-изток. Така тя заема междинно положение между европейския Запад и

азиатския Изток. Това благоприятствува ранното и значително развитие на търговията като основен поминък на волжските българи. Страната е поддържала много добри връзки с Русия, Маджарско, местните племена: кумани, башкири, огузи, марийци, мордовци, със Западен Сибир. Имала е и много добри връзки с редица източни страни като Ирак, Индия, Сирия, Египет, Армения, Източен Иран и др.

По отношение на религията първоначално волжските българи, както и останалите български племена са били езичници и са вярвали във всемогъщия главен Бог – Тенгре (Тангра) който е бил Бог на небето, гърма и мълните. Този Бог е създател на други 17 божества управляващи различните природни явления. Към X век обаче в страната започва да навлиза една нова мощна религия получила вече голямо разпространение на Изток. Това е Ислямът. Първоначално той е навлизал в страната чрез търговците идващи от Изтока и е обхващал хората от простолудието. Впоследствие, ислямизацията започнала да се разпространява във върхушката на българското общество. Много скоро българските царе и феодалната аристокрация около тях разбират, че чрез Исляма ще могат да обединят разпокъсаните племена, племенни съюзи и завареното местно население в една сплотена и здрава българска държава. Ето защо ислямизирането на страната продължава сравнително бързо и по един сравнително мирен начин. Разбира се, имало е и съпротива сред част от населението, което не е искало да се отказва от Бога на предците си Тенгре, но тази нова и силна монотеистична религия в края на краищата побеждава. Заедно с Исляма постепенно прониква и се разпространява арабската азбука, измествайки до тогава употребяваното руническо писмо. Това в крайна сметка благоприятствува приобщаването на българите към високите постижения на арабската култура и наука от Средновековието. През 922г. в страната пристига посланичество от центъра на мюсюлманския свят по онова време – Багдад. Така Волжска България е официално призната като една от държавите на цивилизования мюсюлмански свят. Приемането на Исляма като официална държавна религия спомага за укрепването на международния авторитет на българската държава. Освен това се оживяват търговско-икономическите връзки със страните на Изтока, които също изповядват Исляма. Най-накрая тази религия наистина допринася за обединението на различните български племена и други заварени народи в една българска народност. Така това, което княз Борис I извършва в Дунавска България по пътя на християнизацията на българите и славяните живеещи там, тук във Волжска България постигат същото българските царе но по пътя на ислямизацията на страната. Веднага възниква въпросът, а не би ли могла и Волжска България да приеме Християнството, така както го е направила Дунавска България. Това не е било възможно по няколко причини. Първо Волжска България е била далеч от Християнските центрове по онова време, каквито са били Византийската империя и Рим. Точно Аспаруховите българи са изпитвали непосредственото влияние върху себе си на тази възпитаваща в дълбока човечност нова религия. Когато Ислямът започва да прониква във Волжска България дори Русия още не е била християнизирана. Второ: Ислямът се е внедрявал заедно с културата на страните от Изтока. По онова време държави като Ирак, Сирия, Египет, Хорасан, Индия са били средища на високо развита цивилизация и са постигнали голямо развитие в различни области на науката като математика, астрономия, медицина, строителството, литературата и другите видове изкуство. Приемайки Исляма волжските българи влизат в допир с тези научни и културни постижения на мюсюлманската цивилизация от страните на Изтока. Любопитен е опита който прави Хазарския хаганат да наложи юдаизма в България. Тази религия освен в Израел е била изповядвана и от хазарите на които Волжска България известно време е била подвластна и е плащала данък. Тези опити обаче не сполучват и Ислямът окончателно се налага в България. След една несполучлива война, която Хазарския хаганат води с руския княз Светослав, България също успешно воюва с нея и се освобождава от хазарския гнет през 969 година.

Що се отнася до поминъка, волжските българи освен с търговия са се занимавали и със земеделие. По сведение на Ибн Русте (около Хв.), “Българите са земеделски народ и отглеждат всякакъв род зърнени култури, като жито, ечемик, просо и други”. Зърното е било в доволно голямо количество за да задоволи не само вътрешните потребности но и да бъде изнасяно. Така България е водела с Русия редовна търговия с жито. Когато през далечната 1024г. настъпва страшен глад в Суздалската земя, русите се отправили към България и докарвайки от там жито спасяват народа си от гладна смърт. Тогава българският цар изпраща в дар на руския княз Юрий 30 разсада жито, които великият княз приема с голяма благодарност. Всъщност по онова време Волжска България е била единствената порта през която е преминавала търговията на Русия с Изтока.

Освен със земеделие българите са се занимавали успешно и с животновъдство. Отглеждали са едър и дребен рогат добитък и коне. Силно развитие са получили и занаятите като ковачество, стъкларство, грънчарство, кожарство, резбарство, златарство и дърводелство. От направените разкопки е установено, че начинът за получаване на метали е бил на най-високо ниво за своето време.

Българите по онова време са били и много добри строители. За градеж са използвали тухли, камък и дърво. Издигнали са много градове, които за времето си са били с впечатляващи размери и мощни крепостни стени. В тях са живеели хиляди хора приспадащи както към тогавашната феодална аристокрация, така също и занаятчийското съсловие и войската отбраняваща града. Така например тогавашната столица на държавата – град Болгар е бил с огромни за времето си размери, разположен на площ от 800 хектара. Бил е разделен на външен и вътрешен град със земни валове и крепостни стени. Във вътрешната част се е издигнал дворец и дворцова джамия като сградите са имали сложна система за отопление под пода. Разкопките показват, че в тези градежи българските строители са приложили своята висока инженерно-строителна и архитектурна култура. За жалост почти всички градове във Волжска България от домонголския период са унищожени от татарските орди прииждащи от изток в неизброимо количество и заляли както Волжка България, така след това и съседна Русия.

Така престава да съществува тази България на потомците на кан Котраг сякаш за да потвърди прозрението на великия кан Кубрат, който преди да умре призовава синовете си да не се разпиляват като отделни пръчки, а да стоят заедно като здрав сноп, който никой враг не би могъл да прекърши. Все пак трима от синовете му; канове Аспарух, Безмер и Кубер изпълняват завета му и в земите на Балканския полуостров създават Дунавска България, която пренася и спасява държавността и културата, създадена от предците им в земите на източен Иран, през Тянь-Шан и Памир, до Кавказ, северното Причерноморие и устието на Дунава. Тази България става една от най-мощните европейски държави в Средновековието редом с държавата на франките и Византийската империя. Разраснала се до три морета тя принуждава всички европейски държави от онова време да се съобразяват с нея. Още тогава историята на Европа и тази на Българската държава стават взаимосвързани. Когато татарското нашествие поглъща Русия и започва да залива Средна и Западна Европа, именно българите предвождани от Ивайло им нанасят поредица съкрушителни поражения и така спасяват югоизточна Европа от татарско робство. Когато през 717 година столицата на могъщата Византия - Константинопол е обкръжена по суша и море от многохилядна арабска армия, българският кан Тервел се притича на помощ със своята конница. В Тракия българската войска унищожава 20 хилядна арабска армия спасявайки по този начин Константинопол от превземане и заличаването на Византийската империя. Кан Тервел предвидливо е предпочел съжителството с познатите ромеи пред неизвестността на арабските нашественици. Друг български владетел цар Калоян разбива мита за непобедимите рицари от Западна Европа. Константинопол е превзет от рицарите на Балдуин при поредния кръстоносен поход и те заливат Балканския полуостров забравяйки за крайната си цел – Божи гроб в Ерусалим. Българите предвождани от цар Калоян разбиват в една паметна битка цвета на рицарството пленявайки император Балдуин и това слага край на израждащите се в грабителски набези многобройни кръстоносни походи към Ерусалим. Когато идва времето на полумесеца и турските орди преминавайки Проливите поемат към Европа, пак България и останалите балкански страни поемат удара им омаломощавайки войските на Отоманската империя и давайки възможност на Европа да спре настъплението им при Виена.

Държавотворни са били не малко племена и народи, но историята със своите превратности ги заличава като народности и държави. За тях сега четем само в историческите книги. Няма ги хуните, татарите, аварите и хазарите. Изчезнаха Вавилон, Асирия, Македонската империя, Римската империя и Византия. Не съществуват и цивилизацияите на инките и маите. Такъв е живота едно се ражда, друго умира, но човешкият род не се затрива а продължава да живее.

Ето защо можем да бъдем горди, че ние българите сме един древен държавотворен народ, част от най-старата индо-европейска цивилизация съществувала на земята, и дала началото на почти всички сегашни европейски народи. Пребродили земите от Иран през Средна Азия до Югоизточна Европа, ние българите се съхраняваме като народ, език и име до наши дни. В историята ни има векове на падение и възход, но това е хилядолетната история на един народ доказал своята жизненост и способност да изражда бъдещето на човечество редом с останалите държавотворни народи на планетата Земя.

Д-р Валентин Янев

Босилеградчани паднали за свободата и независимостта на България

Благодарение на изследванията на историк Тодор Димитров от Кюстендил, досега станаха известни имената на 409 босилеградчани паднали за свободата и независимостта на България в Балканската, Междусъюзническата и Втората световна война по бойните полета от Македония до Гърция и Румъния. Самият той казва, че точната бройка все още не е издирена и че в тази насока са нужни още изследвания. Трагедията на Босилеградско е страшна – стотици жертви паднали по бойните полета и на края, границата минава пред праговете ни! Но България я има. И непрекъснато трябва да припомним на отродените български политици какво ние сме дали на България и да им припомним, че и те трябва да направят нещичко за нас. В “Бюлетин” бр. 20 и 27 отпечатахме имената на 232 паднали босилеградчани. В този брой, нашият брат Тодор Димитров ни предостави имената на още 177 босилеградчани, наши деди и прадеди, които в състава на българската армия са паднали в жестоката борба за национално обединение. Както и да я тълкуваме, историята трябва да я познаваме. А босилеградските управници са длъжни да повдигнат паметник на жертвите – нашите деди. Защото, вече се убедихме: забравяйки миналото, ние останахме без бъдеще! Пък и нито един предател от Библията до наши дни не е прокопсал. Който има очи, да види, който има уши да чуе!

Навеки по бранните полета

Във войните за национално освобождение и обединение на българския народ (1912-1913, 1915-1918г.) в редовете на нашата армия са призвани и мъжете на Босилеградско, подлежащи на мобилизация. Значителна част от тях, както и срочнослужещите са в състава на 13 пехотен рилски полк, но не малко получават повиквателни заповеди за 14, 22, 49, 53, 59 и други полкове. Освен пехотинци има артилеристи, кавалеристи, пионери, тиловащи. Всички те при изпълнение на отечествения си дълг, изминават целия боен път на частите си. Мнозина маркират с кръвта си границите на неосъщественото българско единство и не се завръщат по родните си огнища. Осиротели деца, овдовели съпруги, зачернени майки и бащи напразно очакват техния баща, съпруг и син да почука отново на бащината къща. Уви, напразно. Героите остават навеки по бранните полета.

От книгата на Дончо Терекчиев са изведени в известност 220 босилеградчани убити от вражи куршум, починали от рани и болести.¹ Техните имена са преповторени и в друго издание.² Обаче се отнасят само за тези, които отбиват редовната си военна служба или са мобилизирани в 13 пехотен рилски полк, но не всички. А както стана дума има и в още части. Разполагайки със смъртните актове на 8-те босилеградски общини, които впоследствие са окупирани от сърбите, се ангажирам в следващите редове да изведе наяве имената на други, покрити с праха на забравата герои.

Налага се едно уточнение, а то е, че за някои години липсват по неизвестни причини актовете за смърт на общините без Църнощичка, а именно: Бистърска (1919г.), Божичка (1912-1913, 1915-1918г.), Босилеградска (1918г.), Брестничка (1918г.), Горнолисинска (1915-1918г.) Долнолюбатска (1916-1918г.) и Изворска (1917-1918г.) т.е. за периода, който конкретно ни интересува. И картината пак няма да бъде пълна. Налагат се още дирения в Централния военен архив – гр. Велико Търново и столични архивохранилища. Но за това са нужни усилията на повече хора, а и средства. И в тая връзка е нужно в издирвателния процес да се включат и босилеградчани. Мисля, че има достатъчно грамотни млади хора, на които надявам се, не е безразлична паметта на техните прадеди и деди.

Подредането на загиналите за отечественото единство е по азбучен ред на общините, а вътре в тях по азбучен ред на собствените имена. Посочени са, където са вписани трите имена, родното място, възрастта, званието и частта, в която служат, мястото и времето на смъртта и от какво е

¹ Д. Терекчиев. Историята на рилци. 13 пехотен рилски полк във войните за обединение на български народ 1912-1913, 1915-1918г. Кюстендил, 1931, с. 275-301.

²² Т. Димитров. Босилеградският край в сръбската експанзия към българските земи до 1920г. Кюстендил, 1996, с. 54-59.

предизвикана. За някои от лицата изброените данни не са попълнени в актовете или пък не е разчетен ръкописния текст и по тази причина се получават празнини. Ето и самото подреждане.

Бистърска община:

1. Анастас Станоев – роден (р.) в с. Бистър, 48 години (год.), редник (редн.) в Софийския крепостен батальон, умрял в Етапната болница (болн.) гр. Дупница на 26 юни 1913г. от холера.
2. Ангел Петров Иванков – р. в с. Ярешник, 28 год. редн. във 2 рота (р.) на 13 пехотен (пех.) рилски пол (п.) умрял при с. Еникьой, Сярско на 3 дек. 1916г.
3. Ангел Стаменков Мановски – р. в с. Д. Тлъмино, 23 год., редн. в 3 планинска батарея (б.) на 17 артилерийски (арт) п., убит при гр. Баракли Джумая, Сярско на 16 юли 1917г.
4. Антон П. Младенов – р. в с. (?) Тлъмино, редн. в 9 р. на 54 пех.п., безследно изчезнал при Криволак на 25 окт. 1915г.
5. Андон Якимов Златков – р. в с. Г. Тлъмино, редн. в 14 р. на 13 пех. р.п., безследно изчезнал при с. Еникьой, Сярско на 2 окт. 1916г.
6. Антим Здравков Търновски – р. в с. Бистър, 26 год., редн. във 2 картечна (карт.) р. на 54 пех. п., убит от неприятелска граната на 13 февр. 1917г.
7. Божко Яначков Николов – р. в с. Г. Тлъмино, редн. в 14 р. на 13 пех. р. п., умрял на бойното поле на 20 окт. 1915г.
8. Васе Велков Здравков – р. в с. Г. Тлъмино, 37 год., редн. в 4 р. на 53 пех. п., убит при с. Водоврът (?) на 26 окт. 1915г.
9. Васил Стефанов Симеонов – р. в с. Рикачево, 27 год., редн. в карт. р. на 53 пех. п., умрял от рана при гр. Баракли Джумая, Сярско на 26 авг. 1916г.
10. Васил Стойнин – р. в с. Д Тлъмино, редн. в 12 р. на 6 маршеви п., умрял в гр. Добрич на 6 окт. 1916г.
11. Веселин Тасков Дедовички – р. в с. Д. Тлъмино, 20 год., редн. в 13 р. на 53 пех. п., убит при с. Долно Чичево, Велешко на 28 окт. 1915г.
12. Величко Тодоров Ангелов – р. в с. Г. Тлъмино, 20 год., редн. в 13 р. на 53 пех. п., убит от руски куршум при река Серет, Румъния на 11 август 1917г.
13. Георги Стоев Христов – р. в с. Бранковци, 20 год., редн. в карт. р. на 44 пех. п., безследно изчезнал при с. Тепавци (?) на 15 ноемвр. 1916г.
14. Деспод Димов Величков – р. в с. Рикачево, 36 год., редн. от 4/7 пътен участък, умрял от дизентерия в Неврокопската (дн. Гоце делчев) военна болница на 15 окт. 1918г.
15. Деспод Пензев Станков – р. в с. Бистър, 46 год., редн. в 1 р. на 7 опълченски п., умрял в 1/1 армейска етапна болн. на 30 юли 1916г.
16. Евтим Велинов Груев – р. в с. Бранковци, около 20 годишен., редн. в 9 р. на 6 маршеви п., пронизан от вражи куршум в Добруджа на 4 окт. 1916г.
17. Евтим Ил. Тодоров – р. в с. Д. Тлъмино, 20 год., редн. в 12 р. на 44 пех.п., убит от вражеска граната при с. Черничево (?) на 21 ноемвр. 1916г.
18. Евтим Стефанов Стоянов – р. в с. Бранковци, 21 г., канонир (редн. в артилерията) в армейска р. на Армейска арт. работилница, умрял в IV военна болн. – гр. София на 15 март 1918г.
19. Иван Ангелов – р. в с. Г. Тлъмино, 35 год., редн. в 7 интендантска р. при 7 рилска дивизия, умрял в 1/1 запасна болница-местността (местн.) “Сели ага” от пневмония и менингит на 7 март 1916г.
20. Иван Николов Аризанов – р. в с. Рикачево, 22 год., редн. в 3 ескадрон на 5 конен п., убит от сръбски куршум при гр. Кочани на 5 окт. 1915г.
21. Иван Стоилов Спасев – р. в с. Бранковци, 46 год., редн. в 11 р. на 68 пех. п., умрял от коремна тиф във Военната болн. гр. Кюстендил на 11 авг. 1918г.
22. Карамфил Йовев Христов – р. в с. Г. Тлъмино, редн. в 7 дивизионен продоволствен транспорт, умрял в с. Склаве, (Мелнишко) на 17 май 1916г.
23. Кръстьо Янчев Ангелов – р. в с. Бистър, 40 год., редн. в 4 р. на 53 пех. п., убит при манастира “Св. Архангел” на 28 окт. 1915г.
24. Любен Аначков – р. в с. Г Тлъмино, 21 год., редн. в 3 скорострелна б. на 17 арт. п., умрял на позицията при с. Спатово, Демирхисарско на 14 май 1917г.

25. Манаси Димитров Баратарски – р. в с. Г. Тлъмино, ок. 35 г., редн. в 9 р. на 53 пех. п., умрял в с. Карол (?), Румъния на 30 дек. 1916г.
26. Милан Стоичков сираков – р. в с. Г. Тлъмино, 28 год., редн. в 1 железопътна дружина умрял на 16 януари 1917г.
27. Милко Ангелов Илиев – р. в с. Д. Тлъмино, 33 год., редн. в 13 допълваща дружина на 13 пех. р. п. е убит в с. Градево, Горноджумайско (дн. Благоевградско) на 13 юли 1913г.
28. Мите Новков Златков – р. в с. Рикачево, 41 год., редн. от 2/7 етапна болн., умрял в гр. Щип на 16 дек. 1915г.
29. Найден Малинов Миленков – р. в с. Г. Тлъмино, редн. в 5 р. на 49 пех. п., умрял в 3 полска (пол.) при 7 рилска дивизия на 9 март 1913г.
30. Никола Янков – р. в с. Г. Тлъмино, 45 год., редн. във (Военното училище), умрял в XIII военна болн. – гр. София на 8 авг. 1918г.
31. Петрун Мицов Пейчов – р. в с. Рикачево, 41 год., умрял във 2 евакуационна разпределителна болн. гр. Кюстендил на 20 дек. 1915г.
32. Петър Джорджанов – р. в с. Д. Тлъмино, ок. 40 год., редн. санитар в I пол. болн. при 7 рилска дивизия, умрял в Кресненското дефиле на 30 (юни) 1913г.
33. Симеон Спасев – р. в с. Ярешник, редн. 5 р. на 49 пех. п., умрял в 1 полуподвижна болн. при 2 пех. тракийска дивизия на 22 апр. 1913г.
34. Смилко Иванов – р. в с. Г. Тлъмино, ок. 48 год., редн. в парковия взвод на 2 планински арт. п., умрял във 2 пол. болн. при 2 пех. тракийска дивизия на 20 февр. 1913г.
35. Спас Здравков – р. в с. Бистър, 46 год., ефрейтор в 9 р. на 54 пех. п. убит от неприятелска граната край гр. Баракли Джумая, Сярско на 15 ноемвр. 1916г.
36. Стамен Илиев Джаверски – р. в с. Г. Тлъмино, 33 год., редн. в нестроевата р. на 62 пех. п., умрял във 2 евакуационна разпределителна болн. гр. Кюстендил на 10 окт. 1918г.
37. Стамен Стоилков Златков – р. в с. Г. Тлъмино, редн. в 11 р. на 53 пех. п., изчезнал безследно при връх “Чеган”, Леринско на 22 авг. 1916г.
38. Стоилко стаменков Симонов – р. в с. (?) Тлъмино, 20 год. редн. в 1 р. на 13 допълваща дружина, умрял във Военната болн. гр. Кюстендил на 15 окт. 1917г.
39. Стойо Коцев Стоянов – р. в с. Г. Тлъмино, 39 год., редн. в 11 р. на 54 пех. п., умрял при местн. “Криволак” на 21 окт. 1915г.
40. Стоичко Стойов Станоев – р. в с. Д. Тлъмино, редн. в 1 р. на 13 допълваща дружина, умрял във Военната болн. – гр. Кюстендил на 27 апр. 1917г.
41. Стоян Антонов Ракитски – липсва родното място, но със сигурност е от село в Бистърска община, 24 год. младши (мл.) подофицер (под.) в 1 минохвъргачна р. на 6 пионерна дружина, убит при Червената стена пред гр. Битоля на 15 март 1917г.
42. Стоян Илиев Паунов – р. в с. Д. Тлъмино, 30 год., редн. в 8 р. на 13 пех. р. п., умрял в с. Еникьой, Сярско на 3 окт. 1916г.
43. Стоян Митрев Велинов – р. в с. Г. Тлъмино, ок. 30 год., редн. в 4 р. на 13 пех. р. п., умрял от холера в лазарета на Македоно-одринското опълчение – гр. Кочани на 15 апр. 1913г.
44. Таско Станоев – р. в с. Г. Тлъмино, редн. в с. Г. Тлъмино, ок. 30 год., редн. в 4 р. на 13 пех. р. п., умрял от холера в лазарета на Македонско-одринското опълчение – гр. Кочани на 15 апр. 1913г.
45. Тодор Иванов – р. в с. Бистър, 21 год., канонир (редн.) в 6 допълваща бат. на 2 арт. п., починал във Военната болн. – гр. Враца на 17 май 1917г.
46. Тодор Стаменков Симеонов – р. в с. Г. Тлъмино, редн. в 13 р. на 13 пех. р. п., убит от сръбски куршум при с. Злетово, Кочанско на 18 юни 1913г.
47. Т. Тасев Рупски – р. в с. Бистър, редн. в 11 р. на 52 пех. п., изчезнал безследно при атаката на противника на връх “Чеган”, Лернско на 22 авг. 1916г.
48. Цветан Стоев Илиев – р. в с. Бистър, 21 год., редн. в 1 погранична р. на 7 рилска дивизия, умрял в гр. Горна Джумая на 2 дек. 1918г.
49. Яким Петков – р. в с. Ярешник, 40 год, умрял в 1/7 армейска болн. – гр. Велес.
50. Янаки Стоилов Радев – р. в с. Г. Тлъмино, 32 год., редн. в 16 р. на 26 пех. п., умрял от туберкулоза и перитонит във Военната болн. – гр. Скопие на 7 февр. 1916г.

Божичка община

1. Милан Сотиров Гойков – р. в с. Божица, 26 год. редн. в 16 р. на 13 пех. р. п., убит при с. Гърляно, Кочанско на 6 юли 1913г.
2. Михаил Станков – р. в с. Божица, редн. в 5 р. на 36 пех. п., починал в IV болн. при I софийска дивизия на 8 март 1913г.

Босилеградска община

1. Александър Стоянов Анастасов – р. в с. Гложйе, 21 год., редн. във 2 бат. на 17 арт. п., починал във Военната болн. гр. Самоков на 8 ноем. 1918г.
2. Аризан Христов – р. в с. Гложйе, 70 год., колар (вероятно в обоза на някоя част), починал в гр. Радомир от холера на 28 юни 1913г.
3. Арсо Зарев Иванов – р. в с. Райчиловци, 33 год., мл. под. в 9 р. на 53 пех. п., убит при гр. Бабадаг, Добруджа на 21 дек. 1916г.
4. Васил Дойчинов Димов – р. в с. Гложйе, 28 год., редн. в нестроевата р. на 14 пех. македонски п., умрял от огнестрелна рана в главата в 11 дивизионен лазарет на 8 февр. 1917г.
5. Васил Мильанов Ризанов – р. в с. Милевци, 21 год., конник във 2 ескадрон на 7 конен полк, умрял във военната болн. – гр. Враца на 110кт. 1918г.
6. Васил Стаменов Стоянов – р. в с. Милевци, редн. в 12 р. на 6 маршеви п., убит от неприятелски куршум при кота 18 (?) на 21 окт. 1916г.
7. Васил Стоев Ковачев – р. в с. Гложйе, 37 год., старши подофицер (ст. под.) в 1 р. на 33 пех. п., убит при с. Водоврът, Велешко на 26 окт. 1915г.
8. Васил Пейчов Динов – р. в с. Райчиловци, 23 год., ст. под., умрял в Хасковския лазарет на 22 ян. 1919г.
9. Величко Стойков Параловски – р. в с. Паралово, 45 год., в праковия взвод на 53 пех. п., умрял от коремен тиф и малария на 30 септ. 1917г.
10. Георги Димов – р. в с. Босилеград, 35 год. канонир (редн) в 1 бат. на 7 нескорострелна арт. п., убит при гр. Щип на 17 юли 1913г.
11. Григор Стаменов Дойчинов – р. в с. Гложйе, 21 год., редн. в 1 р. на 53 пех. п., убит от вражи куршум при с. Водоврът, Велешко на 25 окт. 1915г.
12. Деян Миленов – р. в с. Босилеград, 60 год., редн. в 55 транспорт, починал в 6 пол. дивизионна болница при 7 рилска дивизия на 4 юли 1913г.
13. Заре Николов Димов – р. в с. Паралово, 30 год., канонир (редн.) във 2 бат. на 2 планински арт. п., умрял в 4 пол. подвижна болница при 5 дивизия – гара Удово, Македония на 15 февр. 1916г.
14. Иван Божилов – р. в с. Босилеград, 30 год., редн. в 7 р. на 49 пех. п., починал от пневмония в Евакуационната болница Узун Кюпрюна на 11 апр. 1913г.
15. Иван Велинов – не е ясно в кое село на Босилеградска община е роден, мл. под. в 4 бат. на 7 арт. нескорострелен арт. п., починал в 5 пол. болн. при 7 рилска дивизия от коремен тиф на 14 дек. 1912г.
16. Иван Дойчинов Филипов – р. в с. Гложйе, 32 год. редн. в 15 р. на 54 пех. п., убит край с. Майно Мориново (?) на 5 май 1917г.
17. Иван Харизанов – р. в с. Милевци, 28 год., редн. в 15 р. на 54 пех. п., убит на позиция 1050 (?) от неприятелска граната на 23 дек. 1916г.
18. Илия Георгиев Цеков – р. в с. Райчиловци, офицерски кандидат в 3 р. на 22 пех. тракийски п., убит от неприятелски куршум край с. Горно Караджово, Сярско на 2 окт. 1916г.
19. Йордан Петров Кумов – р. в с. Гложйе, 22 год., канонир (редн.) в 16 бат. на 14 арт. п., пронизан от неприятелски куршум при с. Теке Дереси (?) на 14 септ. 1916г.
20. Костадин Гергинов – р. в с. Милевци, опълченец в 4 пол. дивизионна болн. при 7 рилска дивизия – с. Кадин мост (дн. Невестино), Кюстендилско, починал от холера на 9 юли 1913г.
21. Костадин Иванов Кумов – р. в с. Гложйе, ок. 33 год. канонир (редн.) в 1 бат. на 7 нескорострелен арт. п., починал от холера в с. Радулово (?) на 19 май 1913г.
22. Мито Стоянов Кумов – р. в с. Гложйе, 40 год., редн. в 1 р. на 53 пех. п., убит от вражи куршум при с. Карабак (?) на 18 септ. 1916г.
23. Михаил Стойчков Харизанов – р. в с. Босилеград, 30 год., ст. под. в 1 р. на 13 пех. р. п. (убит) при с. Еникьой, Сярско на 3 окт. 1916г.
24. Наке Аризанов Бойков – р. в с. Радичевци, 48 год. редн. във 2 р. на 7 опълченски п., починал от коремен тиф в 1 военна болн. – гр. Скопие на 8 септ. 1916г.

25. Никола Алексов Ангелов – р. в с. Радичевци, 42 год., редн. в 4 р. на 53 пех. п., убит при с. Узунлар, Добруджа на 22 окт. 1916г.
26. Пене Минчов Станков – р. в с. Босилеград, 26 год., редн. починал в Кюстендилската болница на 4 юли 1913г.
27. Рангел Пейчов Павлов – р. в с. Паралово, ок. 22 год., редн. в 8 р. на 49 пех. п., починал в 3 пол. болн. при 7 рилска дивизия на 9 март 1913г.
28. Русим Дойчинов – р. в с. Гложие, ок. 47 год., редн. в 3 скорострелно отделение на 1 планински арт. п., починал от холера в гр. Банско на 5 юли 1913г.
29. Саве Захариев Иванов – р. в с. Босилеград, 37 год., редн. в 10 р. на 53 пех. п., убит край с. Максинеки (?) Румъния на 8 септ. 1917г.
30. Станоя Гогев Ангелов – р. в с. Милевци, редн. в 5 р. на 53 пех. п., умрял във 2/III етапна армейска болн. на 8 февр. 1917г.
31. Стоилко Богоев – р. в с. Паралово, ок. 24 год., редн. в 5 р. на 49 пех. п., починал на 24 юни 1813г.
32. Сотир Дончев – р. в с. Райчиловци, ок. 43 год., редн. в парковия взвод на 49 пех. п., починал от чернодробна цирроза в 1 полуподвижна болн.- гр. Кешан на 18 май 1913г.
33. Стоичко Златков Иванов – р. в с. Гложие, 27 год., ст. под. в 3 р. на 53 пех. п., убит в Добруджа на 24 окт. 1916г.
34. Цоне Аризанов Кумов – р. в с. Гложие, 35 год., редн. в 4 р. на 53 пех. п., убит при с. Амузача (?), Добруджа на 19 окт. 1916г.

Брестничка община

1. Арсо Стоичков Михайлов – р. в с. Млекоминци, 22 год. редн. в 15 р. на 13 пех. р. п., починал във 2 пол. дивизионна болн. – гр. Кешан на 16 февр. 1913г.
2. Анастас Станчев Геловски – р. в с. Рибарци, 34 год., редн. 12 р. на 13 пех. р. п., умрял при с. Еникьой, Сярско на 3 окт. 1916г.
3. Васил Стойчев Гергинов – р. в с. Млекоминци, 22 год. канонир (редн.) във 2 конна бат. на Конно арт. отделение, (убит) край с. Петорак, Леринско на 18 септ. 1916г., погребан в черковния двор на с. Горно Каленик, Леринско.
4. Васил Трайков Ковачев – р. в с. Млекоминци, 36 год., редн. в 14 р. на 54 пех. п., умрял във 2/2 етапна болн. на 6 авг. 1916г.
5. Владимир Георгиев Войнов – р. в с. Млекоминци, 32 год., ефр. в 4 р. на 53 пех. п., убит при с. Бождерски връх (?) на 16 окт. 1915г.
6. Григор Петрунов – р. в с. Рибарци, ок. 33 год., редн. в 8 р. на 49 пех. п., починал в 4 болн. при 7 рилска дивизия на 8 март 1913г.
7. Джоне Анастасов Михайлов – р. в с. Млекоминци, 20 год., редн. в 9 р. на 34 пех. п., умрял във 2/7 запасна етапна болн. в с. Габрово (?) на 9 май 1917г.
8. Евтим Веселинов Цветков – р. в с. Брестница, редн. в 10 р. на 53 пех. п., убит край с. Уруйгар (?), Добруджа на 21 окт. 1916г.
9. Евтим Стаменов – р. в с. Буцалево, редн. в 7 дивизионен продоволствен транспорт, II ешелон, умрял от коремен тиф в 3/VII пол. болница – гр. Велес на 27 дек. 1915г.
10. Евтим Янакиев Стаменов – живущ в с. Млекоминци, 22 год. редн. в 36 пех. козлодуйски п., убит при с. Бливановци (?) на 4 окт. 1915г.
11. Иван Стойков Стоименов – р. в с. Брестница, 45 год., мл. под. (убит) при местн. “Криволак” на 23 окт. 1915г.
12. Кирил Петров Богоев – р. в с. Брестница, 20 год., редн. във 2 карт. р. на 33 пех. п., умрял във 2/7 запасна етапна болн. на 30 апр. 1917г.
13. Кръстьо Ников Геловски – р. в с. Рибарци, 28 год., редн. в 10 р. на 53 пех. п., убит при с. Смоковица, Гевгелийско на 28 ноем. 1915г.
14. Милан Богославов – р. в с. Млекоминци, редн. 16 арт. п., умрял във 2 евакуационна разпределителна болн. – гр. Ниш на 23 авг. 1917г.
15. Ненко Георгиев Стаменков – р. в с. Буцалево, 24 год., мл. под. в 4 р. на 53 пех. п., убит край с. Наксинени (?) Румъния на 23 септ. 1917г.
16. Никола Костадинов Миленков – р. в с. Зли дол, редн. във 2 карт. р. на 54 пех. п., умрял в 5/6 болн. гр. Прилеп на 3 март 1917г.

17. Петрун Илиев Петков – р. в с. Зли дол, 38 год., мл. под. в 4 р. на 14 пех. македонски п., убит при с. Еникьой, Сярско на 2 окт. 1916г.
18. Симеон Велинов Георгиев – р. в с. Зли дол, 20 год., канонир (редн.) в 6 бат. на 7 арт. п., умрял от коремен тиф в 3/VI пол. болн. гр. Демир хисар на 14 ноем. 1917г.
19. Стамен Илиев – р. в с. Зли дол, ок. 33 год., редн. в 8 р. на 49 пех. п., умрял във 2 пол. болн. при 7 пех. рилска дивизия на 14 март 1913г.
20. Стамен Тасков Ников – р. в с. Зли дол, 30 год., редн. в 13 р. на 13 пех. п., убит на 17 юни 1913г. при Злетовска река, Кочанско.
21. Стоимен Андонов Шупарски – р. в с. Млекоминци, 21 год., редн. в 1 р. на 16 пех. македонски п., безследно изчезнал при връх “Голош” (Голеш) на 25 ноем. 1915г.
22. Стоимен Георгиев Геловски – р. в с. Рибарци, 30 год., редн. в 5 р. на 13 пех. р. п. умрял от тифус в Кюстендилската етапна болн. на 10 авг. 1913г.
23. Стоимен Занев – р. в с. Млекоминци, 23 год., редн. в 16 р. на 14 пех. македонски п., умрял в 5 военна болница – гр. София на 15 дек. 1916г.
24. Стоичко Богословов Николов – р. в с. Зли дол., редн. в 16 р. на 13 пех. р.п., безследно изчезнал при с. Еникьой, Сярско на 3 окт. 1916г.
25. Стоян Тасков Димев – р. в с. Рибарци, 30 год., редн. в 14 р. на 53 пех. п., убит на 7 май 1917г.
26. Тодор Тасков Каменички – р. в с. Зли дол, 31 год., редн. в 4 р. на 53 пех. п., убит край с. Амузача, Добруджа на 19 окт. 1916г.
27. Трайко Стойков Марков – р. в с. Зли дол, 31 год., редн. в 4 р. на 53 пех. п., убит край с. Амузача, Добруджа на 19 окт. 1916г.
28. Христо Кръстев – р. в с. Рибарци ок. 29 год., редн. на 53 пех. п., умрял от рана във Военната болница – гр. Варна на 14 септ. 1916г.
29. Христо Станчев Янчев – р. в с. Буцалево, 42 год., редн. в 4 р. на 53 пех. п., убит при местн. “Белузача” (?) Добруджа на 13 окт. 1916г.

Горнолисинска община

1. Александър Петров Златков – р. в с. Д. Ръжана, 26 год., редн. в 3 р. на 59 пех. п., убит от сръбски куршум при кота 1145 срещу гр. Крива Паланка на 6 юли 1913г.
2. Александър Попмарков – р. в с. Г. Лисина, 25 год., редн. в 9 р. на 13 пех. р. п., умрял от тифус в Етапната болн. град Карнобат на 31 ян. 1913г.
3. Анастас Димитров Саратовски – р. в с. Г. Лисина, 28 год., редн. в 9 р. на 13 пех. р. п., умрял в Етапната болн. гр. Малгара на 27 февр. 1913г.
4. Ива Аризанов Мазнев – р. в с. Г. Ръжана, 30 год., редн. в нестроевата р. на 13 пех. р. п., умрял във 2 пол. дивизионна болница – гр. Кешан на 12 март 1913г.
5. Йордан Илиев Джокев – р. в с. Д. Лисина, ок. 33 год. редн. в 8 р. на 49 пех. п., умрял в 3 пол. болн. при 7 пех. рилска дивизия на 4 март 1913г.
6. Костадин Станчев – р. в с. Д. Ръжана, 45 год., опълченец в 1 р. на 1 опълченска дружина от 13 полково военно окръжие, умрял между селата Кресна и Симитли на 30 юли 1913г.
7. Никола Спасов Кецански – р. в с. Г. Ръжана, 30 год., редн. в 9 р. на 13 пех. р. п., починал в Евакуационната болн. гр. Узун Кюпрю на 31 март 1913г.
8. Раденко Миладинов Изворски – р. в с. Д. Ръжана, 26 год, редн. в 9 р. на 13 пех. п., р.п., умрял на 22 дек. 1912г.
9. Симеон Момчилов – р. в с. Г. Ръжана, ок. 22 год., редн. в 8 р. на 36 пех. п., починал на 28 ян. 1913г.
10. Стоичко Рангелов – р. в с. Лисина, 26 год., ст. под. при 22 пех. п., починал от мозъчен кръвоизлив в Разпоредителната болн. – Царево село на 25 юли 1913г.

Долнолюбатска община

1. Александър Григоров Стоянов – р. в с. Мусул, 22 год. редн. в 3 р. на 53 пех. п., убит при с. Хрълевци, Велешко на 15 окт. 1915г.
2. Анастас Велинов Цветков – р. в с. Мусул, 25 год., редн. в 13 пех. п., умрял от тифус в 3 пол. дивизионна болн. на 25 ян. 1913г.

3. Васил Цветков Милисавов – р. в с. Д. Любата, 25 год., мл. под. във 2 р. на 64 пех. п., убит в гр. Скопие на 30 дек. 1918г.
4. Стоян Велинов Митрев – р. в с. Д. Любата, умрял в 13 полкова болн. – гр. Велес, ок. 14 дек. 1915г.
5. Стоян Илиев Атанасов – р. в с. Г. Любата, редн. във 2 р. на 53 пех. п., убит при с. Крушево, Велешко на 1 ноем. 1915г.
6. Цветко Милошов Цветков – р. в с. Г. Любата, 22 год., редн. в гранатохвъргачния взвод на 56 пех. п., умрял от тропическа малария във Военната болница – гр. Бургас на 11 окт. 1918г.

Изворска Община

1. Андон Стоянов – р. в с. Извор, 32 г., мл. под. в 11 р. на 13 пех. р. п., умрял във 2 пол. дивизионна болн. – с. Малтепе, Кешанско на 9 февр. 1913г.
2. Велин Я. Пашов – р. в с. Извор, 43 год., редн. в 16 р. на II/13 етапна дружина, починал от холера в 3 пол. дивиз. болн. при 8 пех. тунджанска дивизия на 11 юни 1913г.
3. Величко Русимов Гергинов – р. в с. Извор, 43 год., редн. във 2 нескорострелна бат. на 17 арт. п., починал от тетанус в I/2 запасна болн. гр. Горна Джумая (дн. Благоевград) на 5 ноем. 1915г.
4. Гергин Иванов – р. в с. Извор, ок. 40 год., редн. в I/13 опълченска дружина починал в 3 пол. дивиз. болн. при 8 пех. тунджанска дивизия – гр. Радовиш на 8 юни 1913г.
5. Христо Господинов Аризанов – р. в с. Извор, 28 год., редн. в 8 р. на 13 пех. р. п., умрял при с. Еникьой, Сярско на 3 окт. 1915г.

Църнощицка община

1. Александър Янков – р. в с. Дукат, 24 год., редн. в 11 р. на 11 маршеви п., умрял от рани в с. Кара Мурад, Добруджа на 14 дек. 1916г.
2. Ангел Илиев Ковачки – р. в с. Дукат, 45 год., опълченец в 1 р. на 1 опълченска дружина от 13 военно полково окръжие, починал в района на с. Тработивище, Пехчевско на 29 юни 1913г.
3. Ангел Стойков – р. в с. Дукат, редн. в 6 р. на 49 пех. п., починал във 2 пол. болн. при 7 пех. рилска дивизия на 22 февр. 1913г.
4. Андон Милев Николов – р. в с. Дукат, 20 год., редн. във 2 р. на 13 допълваща дружина, умрял във Военната болн. – гр. Велес на 15 септ. 1916г.
5. Андон Спасов – р. в с. Доганица, 37 год., редн. в 5 р. на 7 етапен п., умрял в I/1 армейска етапна болн. гр. Велес на 15 септ. 1916г.
6. Богослав Иванов Велинов – р. в с. Доганица, ок. 36 год., редн. в 12 р. на 6 маршеви п., убит край село Казичи (?) Добруджа на 4 дек. 1916г.
7. Борис Цветков Пейчов – р. в с. Назърица, ок. 36 год., редн. в 12 р. на 6 маршеви п., убит на 4 окт. 1916г. край с. Разичи (?) Добруджа.
8. Васил Харизанов Райчилов – р. в с. Дукат, 38 год., редн. в 13 р. на 13 пех. р. п., убит на Калиманско поле до с. Гърляно, Кочанско на 10 юли 1913г.
9. Велин Златанов – р. в с. Доганица, 41 год., редн. в 12 р. на 54 пех. п., умрял при местн. “Криволак” на 21 окт. 1915г.
10. Григор Игнатов Караджинов – р. в с. Църнощица, 20 год., редн. в 13 р. на 53 пех., убит при с. Долно Чичево, Велешко на 29 окт. 1915г.
11. Григор Цонев Георгиев – р. в с. Църнощица, 47 год., редн. в 4/7 пол. болн. Марикостенски бани, умрял в същата болн. от хеморалгичен ентерит на 6 септ. 1917г.
12. Деян Станоев Цветанов – р. в с. Доганица, 30 год., редн. в 10 р. на 54 пех. п., убит край с. Чернигани (?) на 27 февр. 1917г.
13. Димитър Величков Коиловски р. в с. Назърица, редн. в 11 р. на 14 пех. македонски п., починал от рани в главата в 3/VII дивизионен лазарет на 23 май 1917г.
14. Димитър Илиев – р. в с. Назърица, ок. 30 год. редн. в 6 р. на 49 пех. п., убит в сражението при с. (гр.) Пехчево на 17 юли 1913г.
15. Димитър Новков Банкерски – р. в с. Доганица, 45 год., редн. в гранатохвъргачния взвод на 62 пех. п., умрял във 2/2 армейска етапна болн. гр. Горна Джумая (дн. Благоевград) на 15 окт. 1918г.

16. Дойчин Илиев – р. в с. Дукат, 43 год., редн. в 7 дивизионно интендантство, умрял във 2 евакуационна болн. на 30 апр. 1916г.
17. Евтим Гелев – р. в с. Дукат, 25 год., редн. в 7 дивизионно интендантство, умрял във 2 евакуационна болн. на 30 апр. 1916г.
18. Евтим Зарев – р. в с. Църнощица, ок. 20 год., редн. в 3 р. на 59 пех. п., умрял от холера в Етапната болн. гр. Дупница на 11 авг. 1913г.
19. Иван Иванов – р. в с. Дукат, ок. 28 год., редн. в 6 р. на 49 пех. п., умрял от рани в сражението при Пехчево на 17 юли 1913г.
20. Иван Харизанов – р. в с. Църнощица, ок. 40 год., редн. в 6 р. на 49 пех. п., починал от пневмония на 29 юли 1913г.
21. Коста Гьошев Велков – р. в с. Дукат, 20 год., редн. в картечна р. на 54 пех. п., умрял във Военната болн. гр. Дупница на 14 окт. 1918г.
22. Мануш Стойков – р. в с. Дукат, редн. в 7 арт. парков п., починал от холера в 4 пол. болн. на 14 юни 1913г.
23. Милко Димитров Златанов – р. в с. Църнощица, 23 год., редн. в 1 картечна р. на (?), умрял при с. Романуел (?), Румъния на 2 юни 1917г.
24. Мито Груев Кюркчийски – р. в с. Църнощица, 26 год., редн. в 11 р. на 13 пех. р. п., убит на 9 юли в боя при с. Гърляно, Кочанско.
25. Найден Георгиев Паунов – р. в с. Дукат, 24 год., редн. в 9 р. на 33 пех. свищовски п., убит на позицията “Цербер” Дойранско на 7 май 1917г.
26. Никола Георгиев Паунов – р. в с. Дукат, 20 год., редн. в 5 допълващ ескадрон, умрял в Брезнишката община на 20 окт. 1918г.
27. Никола Младенов Придолски – р. в с. Църнощица, 43 год., редн. в 9 р. на 53 пех. п., убит на позицията край с. Макешиеви (?) Румъния на 11 авг. 1917г.
28. Никола Димитров Прътенички – р. в с. Църнощица, редн. в 7 дивизионен транспорт, 2 ешелон, умрял от тропическа малария в 3/III пол. болн. – гр. Демир хисар на 28 авг. 1917г.
29. Петрун Стойков Кръстин – р. в с. Доганица, редн. в 13 р. на 53 пех. п., убит при с. Долно Чичево, Велешко на 29 окт. 1915г.
30. Петър Стойков Стоянов – р. в с. Назърица, 40 год., редн. в 11 р. на 53 пех. п., убит около височината 1050, Битолско на 7 февр. 1918г.
31. Салтир Стойнов Станоев – р. в с. Назърица, 27 год., санитарен редн. в Армейски санитарен транспорт, умрял от коремен тиф на 4 дек. 1917г.
32. Симеон Христов Иванов – р. в с. Дукат, редн., в 10 р. на 53 пех. п., убит при с. Узутер (?), Добруджа на 21 окт. 1916г.
33. Спас Станков Механджийски – р. в с. Дукат, 28 год., редн. в 13 р. на 54 пех. п., убит от неприятелски куршум до с. Просеник на 18 авг. 1916.
34. Стамен Митов Прътенички – р. в с. Църнощица, 28 год., редн. в 11 р. на 13 пех. р. п., убит в боя при Злетовска река, Кочанско на 18 юни 1913г.
35. Стоимен Петков Паунов – р. в с. Дукат, 40 год., редн. във 2 р. на 53 пех. п., умрял във военната бол. гр. Пловдив на 19 апр. 1917г.
36. Стойо Ников Шарковски – р. в с. Дукат, 35г., редн. в 15 р. на 13 пех. р. п., умрял във Военната бол. гр. Пловдив на 19 апр. 1917г.
37. Стоян Божилков Кюркчийски – р. в с. Църнощица, редн. в 10 р. на 6 маршеви п., пронизан от вражески куршум край с. Кара Мурад (?), Добруджа на 1 дек. 1916г.
38. Стоян Китанов – р. в с. Доганица или с. Дукат, 38 год., редн. в Конско депо при 2 армия, умрял в IV военна болн. на 20 януари 1916г.
39. Тодор Джонев – р. в с. Църнощица, редн. в нестроевата р. на 49 пех. п., починал в 4 дивиз. болн. при 7 пех. рилска дивиз. с. Дорхан (?), Кешанско на 22 февр. 1913г.
40. Христо Митов Придолски – р. в с. Църнощица, 24 год., ефр. в 1 р. на 13 пех. р. п., умрял при с. Орманлий, Баракли Джумайско (Сярско) на 30 окт. 1918г.
41. Цветан Геошев Богданов – р. в с. Дукат, 35 год., редн. във 2 р. на допълващата дружина в 13 пех. р. п., убит при с. Лахна (?), Соленско на 23 юни 1913г.

Може да направи впечатление, че са вписани жертви и след приключване на бойните действия, а то е така, защото смъртта настъпва от рани и болести, придобити докато те траят.

В Настоящия списък са отбелязани 177 имена. Прибавяйки ги към другите 220, включени в изданията за които стана дума в началото, кръвният данък платен от Боскилеградско възлиза на 397

човешки живота. Но и тази цифра не е окончателна. Ала вече знаем имената на повечето от тях. И не става остава нищо друго освен да сведем глава пред великата саможертва и памет на тези достойни български чедра.

Тодор Димитров

КИЦ “Цариброд” на Национална конференция на НПО в Сърбия за превенция на конфликтите и изграждане на мира

От 6 до 8 юли т.г. в Белград, в хотел Югославия, Норвегийската неправителствена организация “Нансен диалог център” проведе “Национална конференция за превенция на конфликтите и изграждане на мира”. На конференцията участваха стотина представители на различни неправителствени организации от почти всички краища на Сърбия, включително и от Косово, Буяновац, Санджак и Войводина. Тук бе и Ерик Клевен, централен координатор за Балканите по проекта “Глобално партньорство за превенция на конфликтите и изграждането на мира”, представителка на посолството на Норвегия в Белград Ели Йонсвик и представителка на Политическата школа от София Ива Добичина. След пленарното заседание, участниците се разделиха на четири работни групи: мултиетнически диалог и помирение, междурелигиозен диалог, взаимодействие между НПО и власт и работна група – образование. В рамките на всяка отделна група бяха разисквани по няколко теми.

Накрая, отново бе проведено пленарно заседание на което бяха съгласувани исканията които ще бъдат отправени към ООН-е, Комитета на министрите при Съвета на Европа и Правителството на Сърбия и Черна гора с цел превенция на конфликтите.

Българското малцинство бе представено само от Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград. След като подробно бяха изложени основните проблеми на българското малцинство с нарушаването на правата му в областта на образованието, националната култура, вероизповеданието, културно-историческите паметници, човешките права и свободи, икономиката, политиката и др. бяха предложени и конкретни мерки с цел да се преодолеят възможните конфликти: насърчаване на демократичния процес сред самото малцинство, продължаване на диалога между България и Сърбия и Черна гора за разрешаване на проблемите на българското малцинство, създаване на възможности за развитие на трансграничното сътрудничество в районите където българското малцинство граничи с България и привличане на инвестиции от Европейската агенция за реконструкция и развитие и други донаторски институции с цел изграждане на инфраструктурата и откриване на нови работни места.

В дискусиата участниците на конференцията се съгласиха, че територията на българското малцинство е конфликтна зона и че е необходимо третия сектор в Сърбия да използва всички форми за натиск върху правителствата на двете държави, както и да отправи искания до ООН-е и Съвета на Европа да се отдели нужното внимание на българското малцинство за създаване на нормални условия за живот.

В началото на ноември в Подгорица “Нансен диалог център” ще проведе следващата, сега вече Балканска конференция за превенция на конфликтите и изграждане на мира.

Какво е Нансен диалог център?

Нансен диалог център е неправителствена организация която се занимава с промовиране на демокрацията и превенция и решаване на конфликтите, използвайки диалога като основно средство за премостване на етническите, националните, политическите и религиозни разделения. Целта му е да даде принос за мирно решаване на конфликтите и развитие на демокрацията; промовиране на съвременните ценности (човешки права, демокрация, толеранция и разбиране); междуетнически диалог с цел да се превъзмогнат проблемите настанали в миналото и да се предотвратят за в бъдеще; свързване на местните власти и гражданите с цел да се разпознаят нуждите и със взаимни

усилия да се намерят решения; афирмиране на културно, политическо, икономическо и медийно сътрудничество сред държавите в региона; мирно решаване на конфликтите чрез диалог. Нансен диалог центърът в Сърбия е част от “Балкан диалог проекта”, задвижен в средата на деведесетте години в рамките на образователната програма за участниците от бивша Югославия. Този проект се поддържа от Норвегийското министерство на външните работи и Нансен школата от Лилехамер в Норвегия.

Кой е Нансен?

Фридрих Нансен (1861-1930) е една от най-известните норвегийски личности. Занимавал се е с хуманитарна дейност, бил е дипломат, държавник, полярен изследовател и учен. През 1905 година участвал в проекта довел до мирно разделяне на Норвегия и Швеция. Пръв норвегийски посланик в Британия. Занимавал се с репатриация на военнопленници след първата световна война. Работил в Червения кръст помагайки бежанци от Украйна и Русия. След Женевската конференция 1922г., Обществото на народите разрешава на бежанците да бъдат издадени лични документи под името “Нансен паспорт” признат от 52 държави. Заради заслуги в областта на политиката и дипломатията му е присъдена Нобелова награда за мир през 1922 и е избран за личност на 20 век.

Иван Николов

По повод 101 година от Илинденско-Преображенското въстание

Събор на Попови ливади край Гоце Делчев

“На българите в Западните покрайнини пожелавам много здраве и кураж и никога да не губят надеждата – България няма да ги забрави!” – Петър Стоянов

По покана на ВМРО София, КИЦ “Цариброд” в Босилеград посети Илинденския събор на Попови ливади край Гоце Делчев който се проведе на 31 юли. Представители на разни държавни организации и партии положиха венци и цветя на паметника на Гоце Делчев. В присъствието на няколко хиляди граждани дошли от различни краища на България и местно население от Гоце Делчев и околността, бе изпълнена богата културна програма на която главни звезди бяха певиците Николина Чакърдъкова и Йорданка Варджийска.

В класическа съборджийска атмосфера от гръмогласна музика, миризма на скара, бира, местни специалитети и търговци на разни съборджийски стоки, можеха да се срещнат и много известни личности от българският политически и културен живот. Освен кметовете на съседните общини, там бяха още и народни представители от разни политически партии, бившият външен министър Георги Пирински, журналисти и ТВ водещи. Сред разкошните върхове над Гоце Делчев, характерните омайващи Пирински песни и знамена на Република България и ВМРО се случи и един гаф – прозвуча сръбска чалга в изпълнение на местен циганин. Имаше протести и възражения и мнозина счетоха това за провокация на групировката “ОМО Илинден”.

Втората част от честванията на 101 годишнината от Илинденско-Преображенското въстание се проведе в Пирин край Банско в местността “Пикника”. В изящната Пиринска природа се проведе и друг събор на който дойдоха бившият държавен глава на България Петър Стоянов, кмета на София Стефан Софийски, председателят на ВМРО Красимир Каракачанов, кметът на община Банско Александър Краваравов, редакторът на “Про-Анти” Васил Станилов, свещеници и много други.

След културно-забавната програма домакините дадоха обед за гостите.

Представителите на КИЦ “Цариброд” в Босилеград проведоха полезни разговори с экс-президента на България Петър Стоянов, кмета на София Стефан Софийски и председателя на ВМРО Красимир Каракачанов като ги запознаха с новите процеси и тенденции обхващали българското малцинство в Западните покрайнини както и с дейността и проблемите с които се среща КИЦ “Цариброд” в Босилеград. На тръгване президентът Стоянов отправи своето послание към българите в Западните покрайнини чрез нашия “Бюлетин”:

“На българите в Западните покрайнини пожелавам много здраве и кураж и никога да не губят надеждата – България няма да ги забрави!”

Детски конкурс “България в моите мечти”

Какво е България в детските мечти на българчетата пръснати по целия свят? Родна къща, старият двор, мама, баба и дядо, веселото детство, кукери, хоро, черква... Това са отблясъците на Родината в рисунките на най-младото поколение от българския род, пръснато по света. На крилат кон прехвърча в рисунката си от Цариброд до България Алекс Рангелов. Гълъб с маслиново клонче изпраща Мирослав Янев от Босилеград. В българската мечта на 12-годишната Илиана от Хамбург са и дядото с гайдата и внучето с компютъра. Анастасия е претворила с четка и бои красотата на Мелник, Цветан Кичук – кът от Родопите, а за 15 годишната Маша от с. Задунаевка, Украйна, България е несвършваща Пасха – великденска радост и светлина. За съжаление, поради типично нашите си просташки босилеградски неразбории, повечето рисунки на босилеградските деца не пристигнаха за изложбата с изключение на две-три.

210 малки художници от 15 държави участваха в четвъртия конкурс за детска рисунка “България в моите мечти”, организиран от Държавната агенция за българите в чужбина. За пръв път тая година се включиха и българчета от Белгия, Франция, Испания, Швейцария. 24 деца в три възрастови групи, получиха грамоти и подаръци от Агенцията за българите в чужбина на срещата в Природонаучния музей, където бяха изложени техните творби.

В рисунките малките българчета в чужбина както и винаги отчетоха лекция по патриотизъм на българите в България. Зад трогателната им детска наивност пролича страхотно усещане за любов към родината. Още едно потвърждение, че истинската цена на родината знае само оня, който е останал без нея. За 10-годишната Андреана която живее в Мадрид тъгата за Пловдив като че ли е по-силна. 6 годишният Стефан Тардите от Франция е изредил всичко свое скъпо в рисунката “Нашата къща в Пловдив, баба, дядо и вуйчо, котката Джилда с играчките и паяците по тавана”. На рисунката на едно босилеградско дете е гълъб с маслиново клонче – вероятно реакция на суровата гражданска война в бивша Югославия.

На срещата получиха награди и лауреатите на Осмия детско-юношески литературен конкурс “Стефан Гечев”, организиран от Агенцията. По обявените теми “Моите български корени” и “Как ще изглежда България след 10 години” пристигнаха 167 съкровени изповеди на деца и юноши от 14 държави на три континента. С гореща любознателност и възторг те бяха тръгнали по дирите на своя род, на деди и прадеди, споени с обща българска кръв. В съчиненията им оживяваха работливи селяни и сурови балканджии, четници и възрожденци, мили домашни картини и родови истории. Някои бяха открили неподозирани исторически връзки – Мирослав Митов от Лондон например е осмо поколение от баба Мария, сестра на Гина Кунчева и леля на Левски. Други с детска гордост разказват за величественото минало на родината си, а трети се бяха опитали да изразят неизразимото – българското туптене на кръвта си. “Цял океан ме дели от България, но дори и безкрайността му не би могла да ме накара да забравя коя съм и откъде идвам. Всичко в мен, кръвта, струяща във вените ми, ударите на сърцето ми, цялата аз съм българка,” пише 15-годишната Лиляна от Чикаго. И като споделя възторга си от Новия свят, добавя: “Страхувам се да си помисля, че бих могла да свикна с този начин на живот и да остана безразлична към мястото, където съм се родила и израснала”.

Защото такива “бивши българи” има – децата са ги срещали в чужбина и не ги харесват, не искат да са като тях. Те не искат след 10 години да видят една нивелирана със Запада България, загубила себе си, спецификата си, душата си. Не смятат и да стоят настрана, а активно да помагат и работят за бъдещето ѝ. “Младите в България духовно се отдалечават от собствената си държава, а ние във нея я обикваме по-силно и колкото повече растем, сърцето ни е все повече там, в нея”, изповядва 13 годишният Рино от Лондон.

Журито на литературния конкурс вече е приключило работата си, когато пристига стихотворението на Тодор Паунов от неделното училище в Чикаго. Така отличените автори от 33 стават 34, а сборникът с наградените творби започва с едно чудесно стихотворение:

Къде е моята България?

На картата я гледам, това обаче тя ли е?
Да можех да намера детството си само...
Усмивката на мама и бащиното рамо,
песните на баба, приказките страшни,
игрите до насита по улиците прашни.

Това което търся аз няма да открия
и дълго да се вирам в тоя лист хартия.
Моята България е ясна като ден,
на картата я няма, защото тя е в мен!

Равда отново (ни) призова летовниците

Ако едно мероприятие успешно се проведе няколко поредни години то се превръща в традиция. Така се случи и с летните почивки за ученици и възрастни в прекрасния морски курорт Равда.

Благодарение на средствата които обезпечи 39-то Народно събрание на Република България по петдесет деца от Босилеград и Цариброд отново имаха възможност да прекарат 10 незабравими дни в почивната станция “Пловдив” от 8 до 17 Август.

За да отговори на увеличеният интерес на босилеградчани и други нашенци от вътрешността на Сърбия КИЦ “Цариброд” в Босилеград успя да организира по изгодни цени десетдневна почивка на над стотина души летовници в детския комплекс “Чайка” в почивната станция Сливен в Равда. Летовниците почиваха в две групи от 19 до 29 юли и от 29 юли до 8 Август.

По време на почивката бяха организирани и мини екскурзии до Несебър, Слънчев бряг и Поморие. Част от летовниците посетиха и Бургас и имаха възможността да се запознаят с историческите знаменитости на Несебър, прекрасния плаж и лукса на курорта Слънчев бряг както и да се полюбуват на нощните светлини на Поморие.

За съжаление имаше и такива летовници които направиха сериозни проблеми на организаторите като се разбяха по частни квартири което като цяло остави лошо впечатление и усложни почивката. Обаче и едните и другите бяха доволни от това което им даде Равда това лято.

Тук е мястото да се заблагодарим на депутатите и председателя на 39-то Народно събрание Огнян Герджиков който отново прояви съпричастност към децата от Западните покрайнини.

Изказваме благодарност и на управителя на сливенската база “Чайка” в Равда г-н Дянко Желязков, домакините Валя Тодорова и главната готвачка г-жа Цонка Стоянова, чието потекло е от Босилеградско които също ни оказаха съдействие и проявиха съпричастност към нас българите от Западните покрайнини и ни приеха като близки и свои.

Радко Стоянчов

Честване на Илинден в Кюстендил

На 2 август на площада в Кюстендил официално бе честван Илинден като официален празник на общината. Освен кмета и други представители на община Кюстендил специално за случая дойдоха депутатката от НДСВ Ваня Цветкова и министърът на енергетиката Милко Ковачев както и председателят на ВМРО Красимир Каракачанов. От Босилеград присъстваха само представители на КИЦ “Цариброд” и Александър Младенов от Долна Любата автор на книгата “Народни просветители от Босилеградско Краище 1833-2003”.

След откриването на тържеството бяха разделени почетни грамоти на заслужили граждани на община Кюстендил. Сред тях бе и нашият сънародник Александър Младенов който също получи почетна грамота на община Кюстендил.

Културната програма бе изпълнена от ансамбъл “Пауталия” и певицата Румяна Попова, а след това последва разкошно фойерверк-шоу в което небето на Кюстендил се разцъфтя в най-разкошни багри. Министър Ковачев прекара десетина минути в разговори с председателя на КИЦ “Цариброд” в Босилеград който го информира за положението на българското малцинство и дейността на КИЦ “Цариброд” в Босилеград.

КИЦ “Цариброд” в Босилеград е шампион!

В организация на ФК “Младост” и Общинската скупщина в Босилеград в края на юни и началото на юли бе организиран турнир по малък футбол “Лято 2004”. На турнира взеха участие осем отбора от Босилеград. И КИЦ подбра седем талантиви момчета и даде заявка за участие на турнира. По системата всеки със всеки, отборът на КИЦ беше без загубен мач, а в разиграването за първите четири места момчетата на КИЦ се наложиха във финала срещу солидния отбор на “Пинк” В редовното време мача свърши 3 : 3 а след дузпите КИЦ се наложи с 6 : 5 и грабна купата.

В редовното време голмайстори за КИЦ бяха Владица Владимиров (2) и Борис Чипев. За отбора на “Пинк” два пъти опъна мрежата Горан Глигоров и Мирослав Георгиев.

За най-добър футболист на турнира бе провъзгласен талантивият Владица Владимиров от КИЦ, а за най-добър голмайстор – Мирослав Георгиев от “Пинк” който в 9 мача отбеляза 22 попадения.

Това бе първото участие на КИЦ в подобен турнир, с цел достойно представяне, но когато се указа шанса за първото място момчетата не го изпуснаха. Младите футболисти привлякоха вниманието на публиката и бяха бурно поддържани на всеки мач.

Това беше мотив повече стопроцентово да се раздават на терена. Това е първата крачка. Амбициите са ни догодина да защитим купата. КИЦ в Босилеград ще организира екскурзия из България за отбора в удобно за тях време.

Довиждане, до нови победи!

Радко Стоянчов

Една седмица в Кушадасъ

Сред многобройните награди с които бяха засипани участниците на XI международен детски Великденски фестивал по чупене на яйца, Българският национален комитет “Всичко за децата” от София бе обезпечил и седмодневна почивка в турския курортен център Кушадасъ за първите четири места.

Почивката за тях и за още единайсет други летовници от Босилеград които отидоха на свои разноски бе реализирана от 30. 07. до 08. 08. тази година.

Шампионът Никола Стоименов нямаше възможност да отиде и бе заместен от Драган Стоичков който иначе заемаше петото място на фестивала. Към босилеградската група в София се присъедини учителка по плуване, лекарка и служителка от Държавната агенция за закрила на детето г-жа Аделина Балканджийска. Вицешампиона Георги Вангелов от Раднево се присъедини към групата в Свиленград.

Двудневна екскурзия в Банско

По покана на кмета на община Банско Александър Краваров в организация на КИЦ “Цариброд” в Босилеград група от осем босилеградчани посетиха посетиха Банско и присъстваха на Международния джаз фестивал който се провежда в Банско. За групата беше обезпечен безплатен хотел. Босилеградчани имаха възможност да разгледат туристическият курорт Банско и да присъстват на джазконцерта на френски и египетски изпълнители.

Банско е малко градче в подножието на Пирина. Напоследък е известно с огромните чуждестранни инвестиции в областта на зимския туризъм. Усилено се строят ски-писти и десетки нови хотели.

Уникално и самобитно градче в полите на Пирин, което е запазило в значителна степен възрожденския си облик – тесни и криволичещи улици, високи и дебели каменни зидове, тежки порти, укрепени къщи.

Градът е разположен в район с 32 археологически обекта, повече от 200 автентични къщи със средновековна архитектура, 7 музея и много културно-исторически паметници. Първите заселници

по тези земи са от бронзовата и желязната епоха и се свързват с народа на древните траки, но за начало на съществуването на селището се смята периода 9 – 10 век. През този период българския народ приема Християнството за своя религия и започва разпространението на славянската книжнина. Поради своята относителна изолация, града запазва през вековете своя автентичен български дух и остава слабо засегнат от културното влияние на големите империи властващи над Балканския полуостров.

Разцветът на селището идва през 18 – 19 век по времето на Възраждането, когато Банско е един от значимите български икономически и културни центрове и важен комуникационен възел на винарските и търговските пътища от Европа към Босфора. През този период са създадени повечето от автентичните къщи в града – масивни постройки с високи огради, скривалища и тайни проходи към съседните дворове. Любопитно е наличието на огнище във всички помещения, дори и в скривалищата, което позволява целогодишното им обитаване. Единствените по-високи постройки в силуета на селището са камбанарията на църквата св. Троица и кулата с часовника, които са изградени по различно време, но са съчетани в живописен архитектурен ансамбъл. Град Банско е известен със своята Възрожденска художествена школа и с това, че е роден град на значими фигури от българската история като Паисий Хилендарски, Неофит Рилски, Никола Вапцаров. Някои от домовете на тези големи българи посрещат гости като музеи, а други предлагат да опитате от атмосферата на Банско и специфичните местни гозби в техните механи.

Банско има около 10 000 жители. Хотелите в Банско засега разполагат с около 3000 легла, а хижите и частните квартири с още около 1200 легла. Курортната зона е разположена в Национален парк “Пирин” на около 40 000 хиляди хектара.

Иван Николов

18 часовият път от София до Кушадаси измина мигновено защото всички с нетърпение чакаха възможността да почиват и да се запознаят по-отблизо.

Едноседмичната почивка, за съжаление на всички ни измина бързо. Създадох се нови познания и приятелства и си обещахме всички заедно отново да се видим в Босилеград на XII международен детски Великденски фестивал по чупене на яйца.

Използваме възможността още веднъж да се заблагодарим на спонсора Български национален комитет “Всичко за децата” който ни даде тази прекрасна възможност да прекараме почивката.

Александър Димитров

Ин мемориам

Методи Борисов Димов 1938-2004г.

На 4 август 2004г. сутринта, почина Димитър Димов, известен български писател и един от основателите на македоно-българското дружество в Брюксел “Тодор Александров”. Дългогодишен сътрудник на в. “Македонска трибуна” – орган на Македонската Патриотична организация, журналист на “радио Мадрид” и на много български и чуждестранни издания. Автор на книгите “Кървава луна”, “Заветът на Илинден – Доне”, “Габеро” и “Гласът на истината”. Един от редките обществени и културни дейатели родени в Македония които никога не признаха историческите фалшификации за съществуването на отделна македонска нация.

Методи Димов е роден на 11 март 1938 г. в Битоля. Средното си образование и фотография завършва в родния си град. През 1956 година нелегално напуска Югославия и попада в гръцките лагери. През 1957 година емигрира в Белгия и става близък приятел с легендарния Ванче Михайлов. В хода на трудната журналистическа и писателска дейност губи голяма част от зрението си и се движи трудно – с придружител.

След 39-годишна емиграция през есента 1995г. се завръща в родния си град Битоля за да запали свещ на гробовете на родителите си и само след три дни спектакуларно бива арестуван в битолския хотел “Епинол” и подложен на кръстосан разпит в македонската държавна сигурност. Основният

мотив е, че се смята за българин, пише на български и разпространява българщина в Македония. Скопските власти го изгонват от Македония като “непоправим българин” с обяснението, че в качеството си на секретар на Македонското дружество “Тодор Александров” шял да провежда българска пропаганда в Битолско.

Българската нация загуби една блестяща личност, оставила ярка следа в борбата за истината на българите в Македония.

Нека е вечно царството му небесно!

Иван Николов

Гласът на истината

Методи Димов

На 18 септември 1995 година отново реших да замина за родния си край. Тръгнахме от София, ентузиазмът беше далеч от мен. Но друго ме теглеше натам – да запаля свещ на гроба на моите родители, където почиват и костите на дядо ми Габеро.

По пътя разбира се, всичко беше нормално. Минахме българо-македонската граница и се упътихме към Битоля. Знаех вече, както и първия път, че нямам близък, който да ме посрещне. Исках да махна тази мисъл от главата си. Да я оставя някъде зад някой от високите планински върхове на Македония. Не беше възможно. Пътят ни водеше напред, към неизвестността.

Неведнъж приятели ме бяха предупреждавали за евентуална опасност, но и този път решението взех аз. Сам реших първия път след 39-годишно отсъствие да отида в родния си край, сам бях решил да напусна родината. И ето ме отново в полите на родната ми Македония. Толкова исках пак да видя върха на Пелистер, родната ми запустяла къща, някой от моите приятели и роднини. Да стъпя още веднъж на останалия тук-там турски калдъръм. Мислех си за моите родители и за страданията, в които са живеели те; за тъгата им по мене, за мъката им по загиналите мои брат и сестра в Скопското земетресение през 1963г. И пак ще повторя, че в моето сърце нямаше ентузиазъм при това пътуване. Мислите ми бяха тъжни и тежки. Ободряваше ме единствено надеждата, че в родната ми Македония е настъпила някаква справедливост.

Пристигнахме в Битоля където благодарих на моя другар за поканата и посрещането. Въпреки това, избрах да бъда настанен в хотел. Нямаше да бъде справедливо да пострада някой друг, ако нещо станеше с мен.

Три дни времето ни беше запълнено със срещи и посещения на мои приятели и роднини. На третия ден бяхме в Прилеп и Крушево – градът, където са се водили ужасни борби с турските аскери през Илинденското въстание, градът на славната Македонска република, градът на Никола Карев, на легендарния Питу Гули. В този град моят дядо е обявен за почетен гражданин и през 1968 година по случай 65 години от Илинденско-Преображенското въстание му е връчен диплом за почетен гражданин.

За отбелязване е, че моят братовчед Томе, който ме пое първият път от границата и ми даде гостопримството на своя дом; братовчед ми, който беше толкова ентузиасиран, сега избягваше всяка среща с мен. Очевидно нещо се беше случило. Къде беше неговата гордост, която изказваше в началото и още преди години ме канеше да отида в Битоля. Днес той се криеше дори от погледа ми. Жалко!

На 21 септември се случи нещо необикновено.

Пръв есенен дъжд. Дъждецът плакнеше улиците на родния ми град. Въпреки това Пелистер не беше замъглен, а стоеше ясен и гордо изправен като паметник, напомнящ за моето детство. Сутринта, в същия този ден, с моята спътница г-жа Станчева слязохме долу на рецепцията, за да предадем ключа от стаята и да отидем в ресторанта на закуска. Чудно ни стана, че в хотела, в който нямаше никакви клиенти, тази сутрин фойето беше пълно с народ, а в ресторанта имаше една-единствена маса. Седнахме и си поръчахме кафе. Според уговорката след малко дойде моят другар, за да ни разходи из Битоля. Уви! Слизайки долу към рецепцията, трима полицаи се приближиха към нас и ни казаха: “Г-н Димов, трябва да дойдете с нас!” Стана ми ясно, че всички тези “клиенти” са служители на Държавна сигурност. Попитах с кой имам честта да говоря. Казаха ми: “Со властта”. “Значи с полицията”, отвърнах аз. Отговорът беше утвърдителен.

Като слязохме долу видяхме, че от всички страни сме заобиколени от цивилни полицаи. А още по-интересно бе, че пред хотела бе пълно с униформени, имаше и няколко коли със светещи сигнални лампи. По-късно научихме, че са дошли от Скопие. Никога не ми е идвало наум, че толкова полиция може да дойде за моя милост. Така ние и моят другар, който дойде да ни вземе, бяхме качени в една кола. Друга вървеше пред нас, трета – зад нас, и така бяхме откарани в Управлението на Държавна сигурност. Тук суетнята беше голяма. Едни излизат, други влизат. Разделиха ни. Доколкото можах да се ориентирам, бях отведен на третия етаж. Намерих се в една слабо осветена отдалечена стая и там ми бе посочено място да седна. Дойдоха трима цивилни агенти.

Единият постоянно излизаше и влизаше. Аз се загледах в стаята и те малко учудено ме попитаха знам ли къде се намирам. Отговорих им: “Да, зная, че се намирам в ръцете на Държавна сигурност, зная, че съм в зданието, в което 30 години поред бе разпитван баща ми и няколко пъти съпругата ми Жоржет – белгийка, която идваше тук не за друго, а за погребения. Това беше когато стана катастрофата в Скопие през 1963 година, след това смъртта на майка ми през 1975 година, след това на дядо ми Габеро и на баща ми Борис. Такава е била съдбата ни и продължава да бъде мъчителна.” Започнаха разпитите: “Откъде сте, г-н Димов,” пита ме един брадат. “Вие знаете откъде съм,” казвам. “Искаме да го чуем от вас.” “От Битоля съм – отговорих, - това всички го знаят.” “Значи вие сте македонец,” казва друг от лявата ми страна. “Да, - отговорих – македонец съм, защото съм роден в Македония.” “А иначе?” “Иначе съм българин.” Видях как посочиха. Не им стана драго. “Какъв Бугарин от Македония?” “За това вината не е моя – казах, – вината е на моя дядо, на баба ми, на баща ми, на майка ми. Така са ме родили, такъв съм.” “Няма бугари во Македония”, каза пак той отдясно. “Може би, но аз знам, че съм българин, и се радвам, че това е така.”

“Кога сте напуснали Македония, г-н Димов?” “И това го знаете – отвърнах, - защото 40 години ми водите досие, но щом искате, ще ви кажа. Първият ми опит да напусна Македония бе през 1995 и завърши с неуспех. При втория, през 1956г., успях да напусна т.нар. югославски граници и се оказах нелегално в гръцка територия.” “А какво правехте в Гърция?” – ме питат. “Бях в затворите, на изпити и разпити. И след това – в главния лагер на остров Лаврион. Оттам емигрирах в Белгия.”

“Вие тука правите бугарска пропаганда, г-н Димов.” “Не мисля, че правя бугарска пропаганда – отвърнах. – Дошъл съм да видя родната си страна, роднините си и да запаля свещ на гробовете на моите, които чакат дълги, дълги години.”

“Вие пишете книги на бугарски език.” “Да – отговорих, - но този бугарски, както вие го наричате, не съм го учил в София, учил съм го тук, в родния ми град Битоля. Само на няколко улици оттук още стои училището ми, което ми напомня за миналото и за моето детство.” Сетих се и за моя учител по история г-н Благой Масларов, който ми беше и класен ръководител. През 1955 година в своите прекрасни уроци той ни даваше множество примери. Един от тях ще помня до края на живота си: “Драги ученици, след Ньойския договор нашата страна Македония бе разкъсана на парчета. Ние останахме под сръбско и сърбите ни сложиха окончанието –ич, което означава нищо и ние станахме нищо. Днес новите ос-во-бо-ди-те-ли ни сложиха окончанието –ски и на тези ски всичко тръгна към пропаст. Драги ученици ако те оставят окончанието –ов, ще ги боли в душата, защото там е истината.” Мили учителю, поклон пред Вашата памет! Вие ни учихте справедливо.”

“Вие често отивате во Бугария”, извади ме от спомените поредният въпрос. “Да – отговорих, - но не е ненормално един българин да отива в България. Още повече, че там имам многобройни роднини, които също са избягали от сръбския терор. Може би животът е създаден така – да се срещат близки хора.” “Вие правите бугарска пропаганда”, повтори единият. “Да кажа на някого, че съм българин, не е българска пропаганда.”

“Вие сте единствен бугарин”, подчерта другият. “Щом съм единствен, защо ви трябваше толкова много униформена и цивилна полиция, за да арестува един слабовиждащ българин, от 40 години емигрант, и то пред очите на битолчани?” “При преброяването в Македония, г-н Димов, всички излязоха македонци.” “Вярно – отговорих, - след Ньойския договор 1919 година Вардарска Македония падна под сръбско и всички бяха сърби. Македония не съществуваше и беше наречена Южна Сърбия. А Беломорска Тракия беше Северна Гърция. Там също бяха гърци. Но вярвам, че ще дойде един справедлив ден, когато населението ще се преброи свободно”. Сигурно, за да се покажат по-човечни, един ми каза да не се боя, нищо лошо няма да ми се случи. Отговорих, че ако слънцето на Вергина падна в Ню Йорк, то истинското, сътвореното от Бог, ще продължи да съществува и без мен. Няма какво да губя и страх нямам. Вече съм загубил всичко.

“Вие правите бугарски пропаганди с дружеството “Тодор Александров”. “Това дружество – отговорих – съществува вече 40 години, има своята програма и осветлява историческата истина за

Македония. А тя е, че тук живеят българи, турци, албанци, цигани, власи, и всички ги признават, само българското народност не се признава. Чудна работа! Как стана така – един българин да няма.” “Вие пишете и говорите често пъти за бугари”, пак подметна един от тях. “Да, - казах – но това, което говоря и пиша е документирано и съм събирал материали от всички континенти по света. Дори и един ваш писател – Ташковски, в своя книга пише, че никъде в турските документи не е записано “македонимилети”, а “бугаримилети”. Куриозно е, че именно този писател, днес покойник, е искал да покаже съществуването на македонска нация. Както генерал Апостолски, който в лъжите си говореше: “Немам докази, али твърдим!”

Разпитвах ме за хора, които въобще не познавам, а и за хора, които вероятно познавам. Искаха да научат какво си говорим. Истината е, че никога не съм крил моите убеждения и любовта си към българщината. Откакто съществувам на този свят говоря историческата историческата истина – огледало, в което рано или късно всеки ще познае себе си. Въпреки многото тежки моменти в моя живот, далеч от най-близките ми, винаги ще си остана такъв – верен и достоен за моя дядо, за другите ми деди, които се бориха, но живота им бе отредил страшна съдба. До гроба ще остана верен на истината и ще бъда българин.

Питах ме в кой град съм бил на разходка, какво съм търсил там, с кого съм се виждал. Стана ми чудно, че в една суверенна и независима Македония, подкрепена от народа с референдум, аз намех онази същата УДБ-а, която тероризираше 50 години македонското население, онази същата омраза срещу най-светлата нация, най-борческата, най-вярната – българската. Видях и усетих, че мога да кажа всичко, но не и думата българин.

Питах ги защо не арестуват хората, които говорят, че сме южни сърби и които работят Македония да бъде със Сърбия; защо преследват само българите, макар те да са за суверенна и независима Македония. Отговорът беше пълно мълчание. Питах ме дали познавам г-н Иван Татарчев, главния прокурор на Република България. Отговорих: “Да! Чрез историята познавам и неговия дядо – д-р Христо Татарчев, първият председател на ВМРО. Този велик българин от Македония не се даде в ръцете на сърбоманията и почина в изгнание далеч от родния си край през 1952г., в Торино, Италия. “Как го познавате г-н Иван Татарчев?” “Преди двадесетина дни бяхме в Мелник. Имаше голяма манифестация. Бяхме после на гроба на Тодор Александров, държаха се речи. Сред ораторите беше и г-н Иван Татарчев, говорих и аз: за великите българи Борис Сарафов и Тодор Александров – патрон на нашето дружество и гениален водач на ВМРО, който и в гроба си остана войвода на войводите.” “Какъв е по народност г-н Татарчев?” “Уверявам ви и подписвам и с двете ръце, че е българин, защото и баща му, и чичо му са пострадали за една и съща кауза – за доброто на Македония и българската нация.” Не им беше драго това. Видях с какво презрение ме наблюдават. Нервно излизаха и влизаха един през друг от стаята. Консултираха се, а в същото време са разпитвали и моя другар, и г-жа Станчева, които нямат никаква вина. “Какви са връзките ви с МПО?”, продължаваха да ме разпитват. “Отлични – рекох им. – защото МПО е повече от 80-годишна организация и работи за истината за Македония, за историческата справедливост и човешкото достойнство. В нея има прекрасни хора с непреклонна любов към отечеството и народността ни.” “Колко пъти сте виждали Иван Михайлов?” “Не ми харесва въпросът – рекох – никога не съм си записвал колко пъти съм виждал г-н Иван Михайлов, лидера на борческата ВМРО, защото почти остарях с него. Познавам го повече от баща ми и майка ми, защото с тях съм живял 18 години, а с него – 30. Благодаря им – и на него, и на Асен Аврамов, Любен Димитров, Методи Чанев, Иван Илчев, Петър Ацев, отец Васил Михайлов, Стоян Мицев, Блаже Марков, дългогодишния председател на МПО д-р Аспарух Пописаков, плеяда прекрасни мъже българи от Македония, посветили целия си живот на нейното благо и достойнство.” “Вие, г-н Димов, сте държали реч и пред българската войска.” Отговорих, че нищо подобно не е имало. Никога не съм влизал в българските казарми, но не е забранено да говоря публично с исторически факти и доказателства. Не е забранено да изнасям лекции, включително и пред български офицери, каквито случаи е имало. През 40 годишното емигрантско пътуване съм държал десетки речи по повод празници и исторически дати, и то пред замътените от сръбската и гръцката пропаганда мозъци. Усещах в дъното на душата си, че всичко е насочено срещу българското и че най-големия удар и омраза се нанасят там, където е истината. “Ние, г-н Димов, мислехме, че вие сте се поправили. Мислехме, че ще намерим общ език, но виждаме, че вие сте непоправим. Кажете сега, вербува ли ви България при посещенията ви там?” “Никога не помня някой да ме е вербувал. Никога!... Няма нужда България да ме вербува, защото аз съм българин и давам всичко – целия си живот – за великата българска нация.” “А някой друг да ви е вербувал?”, продължи следователят.

“Единствените, които направиха опит да ме вербуват, са югославските тайни служби. Години наред те изпращаха измежари в Белгия, където живея, и чрез баща ми и майка ми правеха всичко възможно да ме вербуват, за да престана да работя за българщината и срещу Югославия. Предлагаха разни привилегии само и само да забравя как дядо ми и цялото ми семейство, как десетки хиляди постарадаха за националната чест.”

Поисках след неколкочасови разпити да се обадя на мои близки по телефона. Отказаха ми. Казаха, че нямало нужда. И продължиха с разпитите. Отговорите ми обаче не влизаха в предварително подготвените от тях рамки.

Мислех си – това ли е суверенна и независима Македония, за която се дадоха толкова жертви и толкова кръв и кости осеяха многострадалната ни земя. Това ли е свободата на независима Македония, за която емигрантите с десетилетия работиха и помагаша. Това ли е свободата на словото и печата. Неколкочасовите разпити показаха ясно, че там все още царува сърбоманията, неправдата и изопачената истина.

“Вие, г-н Димов, снощи сте били на гости на д-р Димитър Църномаров.” (Д-р Димитър Църномаров е лидер на ВМРО-Татковинска партия.) Рекох: “Да. Бях на гости”. “Защо бяхте на гости?” “Защото не ме поканихте вие. Ако ме бяхте поканили, нямаше да имам време да отида при него.” “Какво говорихте?” “Нищо особено”, отговорих. Но тук трябва да подчертая, че д-р Църномаров неведнъж се е обръщал с молба за медикаменти и медицински инструменти за многото деца и старци, лежащи безпомощни по болниците. За сърбоманията може и това да е престъпление. Но благодарение на д-р Църномаров получих в Брюксел два и половина метра дълъг факс от битолската болница Той съдържаха списък с всички лекарства от първа необходимост и завършваше с SOS. Аз и жена ми Жоржет направихме фотокопия на този факс и го изпратихме до десетки инстанции в Белгия. Обърнахме се и към Европейската общност. Девет месеца поред правехме срещи, говорихме, убеждавахме. Благодарение на тези усилия и най-вече на отзивчивостта на г-жа Де Смет – отговорник в ЕО по фармацевтика – успяхме да изпратим в Македония хуманитарна помощ – 60 тона лекарства и 1 милиона долара целева помощ за закупуване на хирургически инструменти. Ето каква е благодарността за нашата подкрепа, за нашия труд и желанието ни да помогнем в тежките за народа времена. Не един път съм чувал г-н Църномаров да говори за хуманитарна помощ, толкова необходима днес. И затова ми е мъчно, когато виждам как се отнасят властите към такива хора, готови да помагат на всички, без разлика на тяхната националност и вероизповедание. В разпитите те искаха да ме убедят, че в Македония не съществуват българи и че български език там няма. Обаче се убедих – за кой ли път!, че на нас не ни трябваше никакъв преводач. Такъв не е необходим на хората от двете страни на границата. По време на разпитите един от следователите ми даде кафе и чаша вода, след разпитите обаче раздразнен ми каза, че щяло да ми загорчи кафето. Така да бъде! На мене кафето ми горчи 40 години. Моите всички умряха с вгорчена душа от неправдите, вършени от сръбската УДБ-а. На народа още му горчи, той страда и се бори за човешки правдини. Емиграцията, която е помагала и помага в тежките за Македония моменти, не получи ни една благодарност от съответните отговорни лица. А колко от тези помощи стигнаха до народа... Един Господ знае! Но се знае, че от тези помощи десетки хора забогатяха, като ги предоставиха в ръцете на врага, вместо на своите братя. Виновни са пак тези, които с любов помагат на народа и отечеството.

Още в началото на разпитите разбрах, че всичко, което говоря, се записва, без да ми се каже. Заявих, че съм съгласен да запишат всичко дума по дума. За да запомнят, че нищо излишно не съм казал, а само болката, която всеки любещ Македония носи в сърцето си.

Часовете минаваха. Дългият разпит ставаше вече банален. Някои въпроси се повтаряха за кой ли път. Един от тях беше, кой ми плаща за такава “бугарска” пропаганда. Дори през ум не им минаваше, че 40 години работя по мини и фабрики. Не можеха да допуснат, че съм късал от залька си за народното дело. Че дори книгата ми “Габеро” е изцяло финансирана от домашния ни бюджет. Така с жена ми с радост и гордост изпълнихме дълга си пред светлата памет на нашия заслужил борец и дядо – Тодор Димов Кочов – Габеро. И сега, пенсиониран и със слабо зрение, продължавам да работя за скъпото ни отечество, за истина и правда. Дядо ми 13 години се е борил с пушка в ръка, а аз – със слово и перо. Настина е трудно да повярваш, че днес на този разоран свят, когато е размиа всяка вяра, все още има хора с човешки и патриотичен дух, които с удоволствие дават и най-скъпото от себе си – за делото. Макар да говореха, че Македония е умряла – тя е с дълбоки рани, но жива.

Близо шестчасовия разпит завърши с “благодарност” за всичко, което сме направили през тия години за отечеството и за помощите, които сме изпращали на републиката. Един от следователите ми каза: “Г-н Димов, вие сте непоправим. Ще трябва да напуснете Република Македония!” Поисках писмена заповед. “А за кого я искаш тая заповед?” попита един. “За себе си” – казах. (Разбира се, такава заповед не ми бе връчена, нито ми разрешиха да се обадя на свои близки по телефона.) И добавих: “С удоволствие ще напусна. Това не ми пречи. Защото, когато дойдох първия път, си мислех, че наистина системата е друга. Но, уви! Сърбоманията още вирее.” Станах и излязох от тази зловеща стая, която ми напомняше тежката атмосфера на моето детство и гръцките лагери след това. При разпитите не научих нищо ново. Всичко беше по старому, с нови методи.

Напуснах стаята, слязох на втория етаж, където се срещнах с г-жа Станчева и моя другар от детинство. След това разбрах, че при разпитите се заканвали на моята спътница, че вече няма да ме види. Бъркали безразборно в чантата и ѝ конфискували моята историко-биографична книга “Габеро”. Желяз им да я прочетат и разберат. И да запомнят юначното минало на народа ни.

Отново видяхме цивилната полиция, която ни очакваше с полицейска кола. Качиха ни в нея. Дъждецът продължаваше да вали. Пелистер гледаше отвисоко и сигурно се питаше: “Боже Господи, още ли продължават мъките в Македония?” Отправихме се към хотела. По пътя ме попитаха: “Доволен ли сте от нашите разговори?” Отговорих им: “Доволен съм от своите отговори!” Пред самия хотел се бяха събрали десетки битолчани и гледаха сеир. На слизане от колата им казах: “Едно не мога да си простя – че не послушах съветите на баща ми. Той на времето ми каза: “Синко, докато сърбоманията вирее, не се връщай в Македония!” Тогавя плюх пред всички и казах: “Срам и позор!” През ума ми мина: “Прощавай татко, че не те послушах. А може би Бог е наредил така – да дойда преди време, за да усетя мъките и тормоза, които сте преживели през моето дългогодишно отсъствие.” Битолчани гледаха всичко това и се “радваха” на новата “демократична” власт. Мнозина от тях ме бяха уверявали, че е насътпила истинската свобода. Уви! На власт все още са лъжата и терорът.

Изненадани от моята дързост, полицаите ми казаха, че трябва да напусна Македония в срок от три часа. Другарят ми отвърна, че няма да ме кара до границата с аероплан, а с кола, и те трябва да го имат предвид. При влизане в хотела отново дойдоха трима души, които заявиха, че се налага да обискират стаята, за да търсят “бугарска пропаганда”. Като не намериха нищо, те се нахвърлиха върху дамската чанта на моята спътница и взеха бележник с телефони и два филма от фотоапарата ѝ. Естествено, за това не получи никакъв документ.

Напуснахме Битоля, изпратени от тихия есенен дъжд и полицията. По пътя, пред църквата “Св. Неделя”, където са гробищата, помолих моя другар да спре. Направих поклон и казах: “Сбогом, мили мои, до по-добри времена!” Продължихме пътуването си неотлъчно следени. Колата изминаваше бързо пътя към македоно-българската граница. Преди 40 години заради неправди напуснах отечеството си и се борих за него през цялото това време. Сега ме екстрадираха, сякаш бях престъпник. Но аз напусках с гордост, че все пак можах да направя нещо за Македония, че борбата продължава и правдата ще победи. Не само с мен властите постъпиха несправедливо. Като мен са хиляди. Майка Македония е с отворени рани и съзля на очи.

Ще види ли най-последен бял ден и истинска свобода?

На българска територия валеше есенен дъждец, милваше ни пиринския вятър и ни ободряваше духа на свободното отечество.

* * *

Тук свършва разказът ми за моята одисея при двете ми пътувания в родната Македония. Надявам се, че читателят е станал съпричастен с човешкото ми верую – животът ми, досегашната ми деятелност в името на истината, в името на справедливото решаване на македонския въпрос, като скромно продължение на делото на илинденци, на Тодор Александров и Иван Михайлов. За всичко, което съм свършил досега, и онова, което според силите си ще направя в бъдеще, аз имам здрава духовна опора на революционния пример на моя дядо Тодор Кочов Димов – Габеро.

Цели 550 години турско робство не унищожава националното съзнание и духовност на нашия народ. Но за 80 години сръбска и гръцка асимилация се извършиха поражения върху българската самобитност в Македония, каквито османския поробител не успя да осъществи. Ще повярва ли някой в Белгия и Швейцария, където различните народности живеят напълно равнопоставени, че в

една европейска страна в края на XX век човек може да бъде гонен и малтретиран, защото е дръзнал да се възползва от правото на национално самоопределение...

За жалост, положението в Република Македония не се е променило. Ако в моя разказ съм дал воля на емоционалната си природа, документите и материалите които прилагам, по безспорен начин потвърждават справедливата кауза на българите в Македония. Тази свята кауза, в името на която бе пролята толкова много човешка кръв... А пролятата кръв на героите задължава достойните синове на Македония да продължат борбата.

1996г.

Уроци от живота за живота

Траянополски епископ Иларион

Приятел и задружен живот

Човек не може да живее сам. Но той не е създаден да живее отделно сам. Той се нуждае от помощта на другите, затова живее в обществото. За обикновения и за духовния му живот от значение е приятелското отношение на обкръжаващите го. Всеки има нужда да споделя с други свои мисли, чувства, желания, радости и скърби. От древността сдружаването се е считало за черта, характеризираща човека добре. На този, който няма приятел или другар³, се е гледало като на лош човек. Попитали Александър Македонски: “Где ти е имането?” И той посочил приятелите си. Добрият приятел е по-ценен от камък безценен, по-сигурен от гранитна скала. “В света няма нищо по-добро и по-приятно от дружбата – да изхвърлиш от живота дружбата е все също да лишиш света от слънчева светлина”⁴ – казва Цицерон. Най-доброто украшение на един дом според Емерсон са приятелите, които го посещават.

А Любен Каравелов казва за приятелството: “Старо вино, стар тютюн и стар приятел са по-добри от новите.” Така че препоръчително е да се поддържа старото приятелство.

Думите приятел, другар, приятелство или дружба имат общо и по-тясно значение. Има приятели по работа, по съвместно живеене, но има и такива по вътрешни идейни разбирания и убеждения. С оглед на това Аристотел, запитан що е приятел, отговорил: “Една душа в две тела”. Зенон, запитан какво е приятелят, отвърнал: “Приятелят е второто “аз” на човека”. Ако идейните разбирания не съвпадат, не може да има истинско приятелство. “Добрият приятел е едно съкровище” – казва Сократ. Но трябва да се внимава при избора на това съкровище, защото по приятелите ще ви преценяват. Народната мъдрост гласи: “Кажи ми с кого дружиш, за да ти кажа какъв си!” От поведението на приятелите се съди за човека. “С какъвто се събереш, такъв ще станеш.” – казва поговорката.

Попитали философа Аристип⁵: “Кое е най-чудно и заслужава удивление на този свят?” Той отговорил: “Добър човек между зли хора”. За разбиранията на този философ било невъзможно човек да се запази и остане добър в средата на недобри хора. Розата не расте между тръни. Фиданката между диви леторасли и трънаци се изражда. Всяко цвете между бурени, съхне, подивява.

Псалмите на цар Давид започват с тия слова: “ Блажен е оня човек, който не отива в събранието на нечестивци, в пътя на грешници не стои и в сборището на развратители не седи. И ще бъде той като дърво, посадено край водни потоци, което дава плода си в свое време, и чийто лист не вехне; и във всичко що върши, ще успее”⁶ Мъдростта на вековете иска да внимава с кого дружиш. Благоразумието изисква да се отбягва средата на нехайните, защото “В обществото на глупавите се ражда глупост” – казва Наполеон.

³ Тук думата “приятел” се отъждествява с думата “другар” – и няма нищо общо с идейно-политическото, партийно определение “другар”, тъй като изложението е етично и нравоучително.

⁴ Емерсон – философ роден в Бъкстон 1803г.

⁵ Аристип (435-356г. пр. Хр. – гръцки философ, ученик на Сократ.

⁶ Пс. 1,1-3..

Приятелите трябва да се подбират. Най важният признак за истинско приятелство е съчувствието, сърдечността. Истинският приятел се радва на успехите на другия, споделя скърби, тревоги, стремежи и благородни желания, защитава името, авторитета, разбиранията и интересите му. Но не се рови много в живота му; въобще не се взира много в хорските работи и всичко, което води към клевета и одумвания. И помни: оскърбяваме ли човека, оскърбяваме Бога, Който го обича.

При разговор приятелството се изразява в скромност и взаимно зачитане. Приятелят не оскърбява, не обижда, не злепоставя, не изопачава, не лъже – говори истината, готов е да пожертва много за другия. “Приятел в нужда се познава” – казва народната мъдрост. Себелюбивият не е способен за никакви жертви, той не може да бъде и истински приятел. Приятелството е истинско и трайно, когато и двете страни са готови на жертвеност и себепорицание. Ето защо не се доверявай на този, който много се хвали, и не се сближавай с никого, преди да си го проучил. Бягай от зли човечеци. Вълкът и лисицата менят козината си, но не и нрава. Те правят много злини, но заплащат с кожата си. За да не се измамиш, предпочитай да дружиш с хора предимно от своя ранг. Бягай от двулични човечеци и не хвали злия, за да не му растат рога. Не завиждай на успеха никому. Бъди добър не само към ония, които ти съчувстват в затруднение и нещастие, а и към ония, които завиждат на щастието ти. Пази се от огъня за да не те опари. Ако в заблуда и измама си обещал някому да вършиш зло и осъзнаеш това, дори и с риск да пострадаш, не го върши. Доброто име е скъпоценен камък. Пази да не опетниш и внимавай с кого дружиш. Сърце, което ти желае доброто, прилепи го до своето – пази го! Което лозе дава грозде, трябва да се пази.

Не е похвално да си без приятели, но не е добре често да ги мениш. Не посещавай много приятеля си, за да не останеш отегчителен. Бягай от злите, дружи с добрите. На злия приятел и сто добрини да сториш, прегрешил ли веднъж спрямо него, пропада всичко. Но и сто пъти приятелят ти да прегрешил, ти не забравяй първата му добрина. “Неблагодарността е дъщеря на високомерието” – казва Сервантес.⁷ Поговорката гласи: “Живот без приятел е живот без радости”. Доброто приятелство носи радости. Дружбата раздвижва нежните струни на сърцето: съчувствие, състрадание, търпение, отстъпчивост, снизхождение, самопожертвуване и самоотречение. А това са добродетели, които красят душата и носят радост.

“С каквата мярка мерите, с такава ще ви се отмери”⁸ Каквито се покажете пред приятелите си, такива ще се покажат и те пред вас. По-добре е да имаш малко приятели, ала да са почтени. Почтеният мълчи, когато вижда, че другият се заблуждава или постъпва несправедливо; той му посочва истината по начин, без да го оскърби. Но ако упорства в заблудата, посочва я направо. “По-добре червенина на лицето, отколкото петно на сърцето” – гласи мъдростта. Затова искрено го посъветвай, искрено уважавай. Александър Македонски⁹ отстранил от себе си един придворен философ само за това, че нито веднъж не му посочил някоя негова грешка. На недоумението на другите защо го отстранява, той казал: “Ако този философ не вижда грешките, които правя всеки ден, значи не е мъдър, ако ли ги вижда и не ми ги посочва, той е един окаян ласкател. И в единия, и другия случай не е достоен за моя дворец”.

Ласкателството е фино лицемерие. Свойствено е на човек, у когото липсва искреност и смелост да говори откровенно. То се определя като себелюбиво нагаждане за своя изгода. Октоподът на какъвто камък се прилепи, такъв цвят придобива, тъй лесно примамва малките риби. Ласкателят се прекроява лукаво по много начини и се приспособява за своя изгода. Мъдрецът сравнява ласкателя с животните. Клеант¹⁰, един от седемте гръцки мъдреци, запитан кое животно е най-опасно, отговорил: “Между дивите зверове най-опасен е тигърът, а между питомните – ласкателят. Ласкателят и лукавият се допльват. Трябва да се внимава при изказванията им. Антистен¹¹, като чул, че го хвалят лукави хора, казал: “Сигурно съм сторил някое зло”. По-добре е да похвалиш добродетелите на неприятелите си, отколкото да ласкаеш недостатъците на приятелите си.

За да бъде приятелството трайно, нужно е да бъдат трайни условията, които го създават и поддържат. Обичта и съчувствието са първото условие за това. Сърцата на хората се печелят само със сърца, с обич. Тя подсказва да понасяш лишения и несгоди наравно с приятеля си. Успехите на Александър Македонски в завоюването на Далечния изток се дължат до голяма степен на доброто

⁷ Сервантес (1545-1616) – испански писател.

⁸ Мат. 7,2.

⁹ Александър Македонски (356 – 323г. пр. Хр.)

¹⁰ Клеант (6 в. пр. Хр.) – гръцки философ.

¹¹ Антистен (4 в. пр. Хр.) – гръцки философ.

му, дружелюбно отношение към войниците. Той споделял трудностите и неволите на пътуванията му през пустинята наравно с войниците си. Веднъж навлязъл с войските си в една безводна пясъчна пустиня. Застрашени били да измрат от жажда. Един конник намерил отнякъде малко вода и я донесъл в шлема си на Александър. Но великият пълководец¹², като виждал че всички войници са жадни, казал “Не бива само аз да пия” – и плиснал водата на пясъка. Тази постъпка извикала възторг у войниците: “Води ни по-нататък, царю – викнали те. – Ние не усещаме, ни жажда, ни умора. Не се плашим и от смъртта, щом ни предвожда такъв цар”. “По-добре приятел верен отколкото камък безценен” – казва народът.

“Към всички имай приятелско отношение, но не имай всички за съветници”, - казва св. Антоний Велики, и “Дружба с лукави е дружба с дявола” – казва той.

Честит човек е този, който е намерил истински верен приятел, какъвто го изисква християнската етика, верен, както го определя св. Писание: “Верен приятел – яка защита: който го е намерил, намерил е съкровище. Верен приятел цена няма и мярка няма неговата доброта. Верен приятел е лекарство за живота, и които се боят от Господа ще го намерят”¹³

В Новия завет сам Господ Исус Христос, Творецът и Владиката на небето и земята, благоволил да има приятелско отношение към Своите ученици, на което е разкрил всичко, което му предстояло: Вие сте мои приятели, ако вършите всичко онова, що ви Аз заповядвам. Не ви наричам вече слуги, защото слугата не знае, що върши господарят му; а ви нарекох приятели, защото ви казах всичко що съм чул от Отца Си”¹⁴ В първата християнска община имало идеални дружески отношения между вярващите: “множеството повярвали имаха едно сърце и една душа”¹⁵

Бурдалу¹⁶ рисува образа на приятеля тъй: “Бих желал да имам – казва той – приятел, но искрен приятел: да бъде в дълбините на душата си такъв, какъвто се показва външно – приятел, желаещ ми доброто, без да държи за своя личен интерес. Да е привързан към самия мен, а не към моето богатство, влияние, обществено положение и всичко онова което е вън от мен и което не съм аз; приятел бдителен, приветлив, състрадателен, в когото намирам утеха при мои тревоги и подкрепа при всички мои злочестини; приятел верен, на когото да мога да разчитам; предпазлив, на когото да

¹² Александър Македонски е познат в историята още с името Велики.

¹³ Сир. 6, 14-16.

¹⁴ Йоан 15, 14-15

¹⁵ Деян 4, 32.

¹⁶ Луи Бурдалу (1632-1704 – френски проповедник.

ЕРОГЕННА ЗОНА

ОДИСЕЯ НА ВИСШИСТА

За да напредва –
реши да следва.
Но какво?
Художник, лекар, адвокат?
Не бива –
тия “занаяти”
нямат перспектива!
Физик, химик, инженер?
Към тези професии
беше песимист,
хрумна му идея;
ще стане икономист!
Седем години следва той
“без сън, без покой”.
На седмата година каза:
“Конец!
На учението сложих венец!”
На бащиния дом плахо позвъня,
но бащата смаян,

се доверяваме, благоразумен и мъдър, с когото да мога да се съветвам, който да е способен да ме води и осветлява – пряк, справедлив, безпристрастен, който да ми внушава добродетелта, и с когото да мога полезно и свято да общувам, приятел постоянен, който не се води от настроения, не се променя от прищевки, който е еднакъв винаги при всички различия на времена, събития, условия и положения, в които може да изпадна...”

Необходимо е да си с око наблюдателно при запознаване с човек, с когото ще ти предстои да работиш, за да не бъдеш счетен за прибързан и лекомислен. Понякога случайното приятелство е много ценно, искрено и трайно. Ала това са редки случаи, които сами създават приятелските връзки. Ето и правила за добро приятелство:

- Търси приятели подобни на себе си – приблизително с еднаква възраст, с еднаква среда и обществено положение, с еднакви разбирания и благородни стремежи.
- Не налагай своето мнение и не искай да предпочитат твоя разум пред други.
- Бъди снизходителен и прощавай оскърбления, причинявани от други.
- Не проявявай пред приятеля си излишен и настойчив интерес към неговите тревоги, безпокойства и житейски грижи щом сам той не ги открива.
- За да бъде приятелството добро, не търси в него личен интерес.

сина не позна?!

Плешив, с приведена стойка,
с плътни очила –
скъп спомен
от студентските теглила.
Роднини, приятели, другари,
за проблемите си намери лек,
дадоха му
полезен съвет:
“Не е важна диплома,
не е важен ум,
днес трябва да имаш
голям чичо, вуйчо или кум!”
Висшистът се стъписа –
“Това не е в ред!”
и в Бюрото се записа
да не му е съклет.
А там, на бюрото,
невидимо, полека,
икономистът остаря
за няколко века!

23. 01. 1987г.

ЕКСПРЕС – ТАНГО

Сред младежи
в тълпа шумна
и музика естрадна
в простория ниска
с лампи разноцветни
пристъпам до дама елегантна:
- Моля за едно танго!
- Вашето име?
- Н.Н.
- Не ми харесва.

обидени от снашката
изпратиха смес
от закани и псувни
по нейн адрес.
Ето го и работник от нощна смяна
пристъпя със сметка проста:
“За днес два са ми доста!”
Но продавачката нервна
остро му съобщи:
“Черният се свърши!”
- Ако! От него децата са ми сити!
На богаташката трябва витамини,
моите жадуват за – бисквити!

11. 09. 1987г.

НЯКОИ НАШИ МОМЧЕТА

Щом смениха
опинците с обуца
някои наши момчета
видяха в политиката
открита сметка текуща.
И още млади
започнаха да учат
политически балади.
Понаучиха фрази,
и стари, и нови,
така станаха
функционери готови.
В техните “реферати”
нямаше бедни –
всички бяхме богати.
Най-сетне измислиха
(без чужда намеса)
формула на прогреса
и от там далече
нададоха вик:
- “Ще напреднем,
много ще напреднем,
ако премахнем
Родния език!

25. 09. 1987г.

РАЗГОВАРЯТ ДВЕ ДЕЦА

Имаме си къща
на три етажа
с хубав басейн
и два гаража.
И видео си имаме,
съвременни апарати,
и цветен телевизор,
и меки кревати.
А татко взима

голяма заплата.
“Мерцедес автоматик”
ни се казва колата.
Вие от всичко това
какво си имате?
- Ние пък си имаме бълхи.
А вие си нямате, нали?

25.09. 1987г.